

quia a te exiui. Et ne quisq; putaret istam cog-
nitionem iam per speciem factam non per
fidem exponendo addidit: Et crediderunt vt
subaudiam⁹ vere. Quia tu me misisti. Hoc
itaq; crediderunt vere quod cognouerunt ve-
re. Idē enim est: A te exiui: quod est: Tu me
misisti. q; autem dicit: Crediderunt. vere in-
telligendum est: non eo quo supra dixit mo-
do crediderunt: sed vere idest quomodo cre-
dendum est inconcusse firme: stabiliter: nō iā
ad propria redituri: et christum relicturi. Ad-
huc ergo discipuli nō erant tales: quales eos
dicit verbis preteriti temporis: quasi iam es-
set prenunciāns quales futuri essent accepto
spiritu sancto. Quomodo autem pater ea ver-
ba filio dederit: facilio^r questio videtur: si se-
cunduz q; est filius hominis accepisse a patre
credatur. si vero secundum id quod est de pa-
tre genitus: accepisse a patre ista verba cogi-
tatur: nihil ibi temporis cogitetur quasi prius
fuerit et ea non habuerit: quoniam quicquid
deus pater deo filio dedit gignendo dedit.

Ego pro eis rogo: non pro mun-
do rogo: sed pro his quos dedisti mi-
hi q; tui sunt. Et mea omnia tua sunt:
et tua mea sunt: et clarificatus suz in eis.
Et iam non suz in mundo et hi in mū-
do sunt et ego ad te venio.

CHR. Quia multas a domino consola-
tiones discipuli audientes nondum persuasi
erant: de reliquo patri loquitur: dilectionem
quam ad eos habebat ostendens. vnde sequi-
tur: Ego pro eis rogo. q. d. Non solum que
a me sunt tribuo eis: sed et alium pro hoc ro-
go vt amplio^r ostendat amorem. **AV-**
GV. Cum ergo addit: Non pro mundo.
mundum vult intelligi eos qui viuunt secun-
dum concupiscentiam mundi: et non sunt in
ea forte gratie: vt ab illo eligantur ex mūdo:
quam sentem significat cum subdit. Sed pro
his quos dedisti mihi. **¶** Per hoc enim q; eos
illi pater iam dedit: factum est vt non pertine-
ant ad eum mūdū pro quo non rogat. neq;
autem quia pater eos filio dedit: amisit ipse
quos dedit. vñ subdit: Qui tui sūt. **CHR**.
¶ frequenter autez hoc ponit: dedisti mihi. vt
discat quoniam patri hoc placet: et quomā nō
vt alienus veniens eos seduxit: sed vt propu-

os accepit. deinde ne quis estimet nouum eē-
eius principatus: et nuper eos suscepisse a pa-
tre subiungit: Et omnia mea tua sunt: et tua
mea sunt: ac si dicat. Neq; audiens aliquis
qm̄ mihi eos dedisti. estimet eos alienos esse
a patre. mea. n. eius sunt. nec audiens: Quo-
niā tui erant: estimet alienos eos fuisse a me.
que. n. sunt eius mea sunt. **AVGV**. Sa-
tis autē hic apparet: qm̄ vngenti filij sunt oia
que sunt patris. p hoc vñq; q; ē ipse deus ē
et de patre natus: patri equalis. non quō di-
ctuz est maiori ex duobus filijs: Quia mea tua
sunt. Illud. n. de oibus dictum est creaturis
que infra creaturam sanctam rōnabilez sunt.
Hoc autē ita dictum est vt sit hec ēt ipsa crea-
tura rōnalis que nō nisi deo subditur: Hoc
ergo cum sit dei patris non simul esset et filij:
nisi patri esset equalis. Mesas est enī vt san-
cti de quibus hec locutus est cuiusq; sint: nisi
eius a quo creati et sanctificati sunt: hoc autez
quod ait cū de spiritu sancto loqueretur: Quia
que hz pater: mea sunt. de his dixit: q; ad ip-
sam patris ptinent diuinitatē: neq; enim spi-
ritu sanctus de creatura q; patri est subdita: et
filio fuerat accepturus: cum dicat de medio ac-
cipiet. **CHR**. Deinde demonstrationē
p̄dictoz ponit dicēs: Et clarificat⁹ sum i eis.
Et quo p; qm̄ potestatē sup eos habeo: qm̄
glorificāt me tibi credētes et mihi. nullus. n.
in qbus non hz ptātez glorificat⁹ ē. **AVG**.
Dicēdo autē iam esse factū: ostēdit iā fuisse p̄-
destinatū: et certū haberi voluit q; eēt futurū:
S; vñ ipsa sit clarificatio de qua dixerat: Et
nūc clarifica me tu pater apd̄ temetipm̄: si. n.
apud te: quō in eis: an cū hoc ipsum inotescat
eis: et p eos oibus q; credunt eis quasi testib⁹
suis. vñ subdit: et iam nō sum in mūdo: et hi i
mūdo sunt. **CHR**. Hoc ē Et si nō ap-
parcā fm̄ carnē: p hos glorificor: q; p me mo-
riunt: sicut et p̄c et p̄dicāt me: sicut et patrē.
AV. S; si horā illā q; loq̄bat attēdas: vtri-
q; i mūdo adhuc erāt. **Mō**. n. fm̄ p̄fectū cor-
dis et vite id accipe possum⁹ cū dicat: Iā non
sum i mūdo. nunqd̄ ḡ fas ē: vt eū credamus
aliqñ mūdāna sapuisse. **¶** Restat igit vt fm̄ illō
q; ēt ipse i mūdo p̄us erat: i mūdo se dixit iā
nō eē p̄ntia corpali: an nō quotidie dicim⁹: iā
n̄ ē hic d̄ aliq; q; totū hūro et maxie moritu-
ro. vñ exponēs cur b̄ dixerit adiecit: Et ego
ad te venio.

In die ascensionis, Marcii vlti-
mo capi.

Recumbentibus undecim
discipulis apparuit illis ie-
sus et exprobrauit incredu-
litatem illorum: et duritiā
cordis: quia his qui vider-
ant eum resurrexisse non crediderūt.
Et dixit eis: Euntes in mundum vni-
uersum: predicate euangelium oī crea-
ture. Qui crediderit et baptizatus fue-
rit: saluus erit: qui vero non crediderit
condemnabitur. Signa autem eos qui
crediderint: hec sequentur: In nomi-
ne meo demonia eijcient: ligus loquē-
tur nouis: serpentes tollent. Et si mor-
tiferum quid biberint: non eos noce-
bit. Super egros manus imponent: et
bene habebunt.

GLO. Completur euangelicam narra-
tionem Marcii nouissimam apparitionem
qua christus post resurrectionem discipulis
apparuit: commemorat. **GREGO.** in ho.

Notandum autem quid lucas in actibus re-
ferat dicens: Conuescens precepit eis ab hiero-
solyms ne discederēt. et post pauca: Vidē-
tibus illis eleuatus est. Comedit enim et ascē-
dit: ut videlicet p affectū comestionis veritas
patefceret carnis. vnde et hic dicitur q̄ recum-
bentibus illis nouissime apparuit. **HIE-**

RO. Apparuit autem undecim simul cō-
gregatis: ut omnes testes sint et enarrant
omnibus qd̄ cōter viderūt et audierūt. Seq-
tur: Et expro. icre. eoz et du. cor. eoz: q̄ his
q̄ vi. cū re. nō cre. **AVGV.** de con. euan.
Quomodo aut nouissime h̄ factum est: No-
uissimum quippe illud ē: q̄ dñm in terra apo-
stoli viderūt: qd̄ factum ē. xl. die post resurre-
ctionem eius. Nunquid nam tunc exprobra-
tus erat: q̄ non credidissent eis q̄ eū vider-
rāt resurrexisse: quādo iā et ipsi post resurre-
ctionem totiens eum viderant. Restat igitur
ut intelligamus nunc marcū breuiter comme-
morare voluisse: et iā dixisse: Nouissime: ga-

195
ipso die h̄ nouissimū fuit iam incipiente nō-
cturno tempore: postea q̄ discipuli de castel-
lo redierunt in hierusalem: et inuenerūt sicut
dicit lucas. xi. et qui cum illis erāt colloquen-
tes de resurrectione domini. Sed erat ibi vti-
q̄ nō credētes. His ergo sicut marcus dicit
discumbentibus: et adhuc inde sicut dicit lo-
quentibus: stetit i medio eoz dñs: et ait illis:
Parce vobis. sicut lucas et ioānes dicūt. Ver-
bis itaq̄ dñi q̄ tunc cum locutū esse discipu-
lis lucas ioānesq̄ dixerunt: interponitur et il-
la exprobratio de qua marcus hic dicit. Sed
hic rursus mouet: quomodo discubētib⁹. xi.
dicit apparuisse marc⁹: si illud tps est die do-
minici iam noctis initio: euz aperte ioannes
dicat non cum eis fuisse thomā: quē credim⁹
exisse inde anteq̄ dñs ad eos intraret: postea
q̄ illi duo redeuntes de castello cū ipis. xi. col-
locuti sunt: sicut apud lucā inuenit. Sed lu-
cas in sua narratione dat locum: quo possit i-
telligi dum hec loquerentur prius inde exis-
se thomam: et postea dñm intrasse. Marcus
aut qui dicit: Nouissime discumbentib⁹ illis
xi. apparuit etiā thomam illic fuisse cogit fate-
ri: nisi forte q̄uis vno absēte. xi. tñ voluit ap-
pellare: q̄ eadē tunc apostolica societas h̄ nu-
mero nuncupabatur: anteq̄ matthias in locū
inde surrogaret. Aut si hoc durū ē accipere:
illud accipiamus post multas demonstratio-
nes eius: eū nouissime recubentibus. xi. appa-
ruisse. i. ipso. xl. die. Et quoniam iam erat ab
eis ascensurus in celū: h̄ eis illo die magis ex-
probari voluisse: quia his qui audierant euz
resurrexisse non crediderāt anteq̄ ipsi euz vi-
derent: cum utiq̄ post ascensionem suaz pre-
dicantibus euāgelium etiam gentibus que n̄
viderunt fuerant crediture. post illam quip-
pe exprobrationem ait idem marcus: Et di-
xit eis: Euntes in mundum vniuer. Et ifra:
Qui vero nō cre. cōdē. Hoc ergo predicatu-
ri: nonne ipsi primitus fuerāt obiurgandi q̄
anteq̄ dñm vidisset non crediderunt eis qui
bus prius apparuisset. **GREGO.** in ho.
Icirco etiam tunc dñs discipulos increpa-
uit: cum corpore aliter reliquit: ut verba que re-
cedens diceret: in corde audientium arti⁹ im-
pressa remanerēt. **HIE.** Exprobrat autem
incredulitatem ut succedat credulitas. Expro-
brat duritiā cordis lapidei: ut succedat cor-
carneū charitate plenum. **GRE.** in ho. In
B iii

crepata igitur eorum duritia: quid admonen-
do dicat audiamus. Sequitur. n. Euntes in
mū. vni. predi. cuā. oī cre. Omnis creature
no. mine signatur homo. Omnis. n. creature
aliquid habet homo. habet nāq; cōe esse cum
lapidibus: viuere cum arboribus: sentire cū
animalibus: itelligere cū angelis. Omni enī
creature predicatur euangelium: cum soli ho-
mini predicat: q; ille videlicet docef: propter
quē in terra cūcta creata sunt: et a quo omnia
per quādam similitudinem aliena non sunt.
Potest etiam omnis creature nomine oīs na-
tio gentiū designari. ante. n. dictū fuerat: In-
viā gentium ne abieritis. nunc autem dicif
Predicite euan. omni creature. vt. s. prius a
iudea apostolorum repulsa predicatio: tūc no-
bis in adiutorium fieret: cum hanc illa ad dā-
nationis sue testimonium superbe repulisset.
THEO. Vel omni creature. i. credenti et
no credenti. Segtur: Qui cre. et bap. fu. sal.
erit. Non enī sufficit credere: nam qui credit
et nondum est baptizatus: sed carbecuminus
nōdum est perfecte salutez adeptus. **GRE-
GO.** in ho. s. ortasse autem vnusq; apud
semetipsum dicat: Ego iaz credidi: salu⁹ ero.
verum dicit si fidem operibus teneat. Vera
etenī fides est que in hoc quod verbis dicit:
operibus non contradicit. Sequif: Qui ve-
ro non cre. cōdē. **BEDA.** Quid adhuc hic
dicemus de paruulis qui per etatez adhuc cre-
dere non valent: nam de maioribus nulla q-
stio est: In ecclesia enim saluatoris per alios
paruuli credunt sicut ex alijs ea que illis i ba-
ptismo peccata remittuntur pertraxerunt. Se-
quitur: Signa autem eos qui cre. hec sequē.
In no. meo demo. eijciēt. lin. lo. no. serp. tol-
lent. **THEO.** Hoc est dispergent intelle-
ctuales: sicut illud: Calcabitis super serpen-
tes et scorpiones. intellectualiter intelligitur.
Potest autem intelligi de sensibilibus serpē-
tibus: sicut etiam paulus a vipera nulluz ha-
buit nocumentum. Sequitur: Et si morti qd
bi. non eis no. Adulta talia facta in historijs
legimus. Adultos nāq; venena bibita chri-
sti munita signaculo ledere non valebāt. Se-
quitur: Super egros ma. impo. et bene habe-
bunt. **GREGO.** in ho. Nunquid antez
quia ista signa non facimus minime credi-
mus: Sed hec necessaria in exordio ecclesie
fuerunt: vt enim fides cresceret credentium:

miraculis fuit nutrienda: quia et nos cum ar-
busta plantamus: tandiu eis aquam fundi-
mus quousq; ea i terra conualuisse vidcam⁹:
at si semel radicem fixerint a rigādo cessam⁹.
Habemus de his signis atq; virtutib⁹ que
adhuc subtilius cōsiderare debeam⁹. Sancta
ippe ecclesia quotidie spiritualiter facit: qd tūc
p apostolos corporaliter faciebat. Mā sacerdo-
tes eius cū per exorcismi gratiam manu⁹ cre-
dentibus iponūt: habitare malignos spūs in
eorū mentibus cōtradiciūt: qd aliud faciūt: ni-
si demonia eijciunt: Et fideles quicq; qui iam
secularia verba derelinquunt: sancta autē my-
steria insonant. linguis loquuntur nouis: qui
dum bonis suis exhortationibus maliciāz de
alienis cordibus auferunt. serpētes tollūt: et
dum pestiferas suasiōes audiūt: sed tamē ad
operationem prauā minime pertrabunt. mor-
tiferū est quod bibūt sed nō eis nocet: q quo-
tiens proximos suos in bono opere infirma-
ri conspiciunt: dum exemplo sue operationis
illorum vitam roborant: super egros manus
imponunt vt bene habeant. Que nimirū mi-
racula tanto maiora sunt: quanto spiritalia: et
quanto per hec non corpora: sed anime susci-
tantur.

Et dominus quidem iesus postq
locutus est eis: assumptus est in celum:
et sedet a dextris dei. Illi autem profe-
cti predicauerūt vbiq;: domino coope-
rante: et sermonem confirmante: sequē-
tibus signis.

HIERO. Dominus iesus qui de celo de-
scenderat ad liberandam infirmitatis nostre
naturam: ipse etiam super celos ascendit. vn-
de dicitur: Et dominus quidem iesus postq
lo. est eis ass. est in celum. **AVGV.** d. con-
euan. In quo satis videtur ostendere nouis-
simum cum illis in terra premissum habuisse
sermonem: quāuis non omnimodo ad id co-
artari videatur non enim ait: Postq hec lo-
cutus est eis. vnde admittit si necessitas cogē-
ret: non illam fuisse nouissimam locutionem:
sed ad omnia que cum eis omnibus illis die-
bus locutus est posse pertinere quod dictum
est: Postq locutus est eis. ass. est in celum.
S; q; ea que supra dixim⁹ magis suadēt no-
uissimum diem fuisse: ideo post premissam lo-
cutionem quam marcus commemorauit: ad-

196
lunctis etiam illis verbis que commemoran-
tur in actibus apostolorum: credendum ē as-
sumptum esse dominū i celū. **GREGO.**
in bo. In veteri testamento cognom⁹ q⁹ be-
lias sit raptus in celū. Sed aliud est celū ethe-
reum: aliud celum aereum. Eluz quippe ae-
reum terre est proximum. In celum itaq; ae-
reum, belias subleuatus est: vt in secreta quā-
dam regione terre repente duceret: vbi in ma-
gna iam carnis et spiritus quiete vinceret quo-
ad usq; ad finem mundi redeat: et mortis de-
bitum soluat. Notandum quoq; est q⁹ belias
in curru legitur ascendisse: vt videlicet aperte
illis demonstraretur: quia homo purus adiu-
torio indigebat alieno. Redemptor autem no-
ster non curru: non angelis subleuatus legi-
tur: quia qui fecerat omnia super omnia sua
virtute ferebatur. Considerandum vero no-
bis est quod marcus subdit: Et sedet a dex-
tris dei. cum Stephanus dicat: Video celos
apertos et filium hominis stantem a dextris
dei. sed sedere iudicantis est: stare vero pu-
gnantis vel adiuuantis. Stephanus ergo in
laboris certamine positus stantem vidit que-
ad iutorem habuit: sed hunc post assumptio-
nem marcus sedere describit: quia post assū-
ptionis sue gloriam: iudex in fine videbitur.
AVGV. de simbolo: Sessionem igitur
istam non accipiamus quasi sit in hūanis mē-
bris positus: tanq; pater sedeat in sinistra vt
filius sedeat a dextris: sed ipsam dexteram in-
telligimus potestatem quam accepit ille ho-
mo a deo: vt veniat iudicatur⁹ que primo ve-
nerat iudicandus. Sedere enim habitare in-
telligitur: quomodo dicimus de quocūq; ho-
mine: In illa patria sedet per tres ānos. Sic
ergo credite habitare christum in dextera dei
patris. Beatus enim est: et habitat in beatitu-
dine que dextera patris vocatur. Ibi enim oīs
dextera est: quia nulla est ibi miseria. Sequi-
tur: Illi autem profecti predi. vbiq; domino
cooper. et ser. confir. sequen. signis. **BE-**
DA. Nota q⁹ marcus euangelista euange-
lium suum q̄sto inchoauit tardius: tanto. i lō-
ginq;iora tempora scribendo porrexit. ab mi-
no enim euangelice predicationis quod a io-
anne factum est cepit: et ad illud vsq; tempus
narrando peruenit quo apostoli idem euange-
lij verbum per totum orbem seminauerunt.
GRE. in bo. Quid autem in his confide-

rādū ē: nisi q⁹ p̄ceptū obediētia: obediētiā ve-
ro signa secuta sunt. Preceperat enim domi-
nus: Euntes in mundum vniuersum predi-
cate euangelium. et in actibus: Eritis mihi te-
stes vsq; ad extremum terre. **AVGV.**
ad esichium. Quo autem pacto ab apostolis
est predicatio ista completa: quando vsq; ad-
huc sunt gentes in quibus modo cepit: et in
quibus nondum cepit impleri? Non vtiq; s̄
a domino sic mandatum est apostolis: tanq;
ipsi soli quibus tunc loquebatur tantum mu-
nus fuerint unpleturi: sed sicut eis selis vide-
tur dixisse: Ecce ego vobiscū vsq; ad cō-
sumationem seculi quod tamen cum vniuer-
se ecclesie promississe que aliis morientib⁹ alijs
nascentibus hic vsq; in seculi consumatione
futura est: quis non intelligat? **THEO.**
Sciendum est autem et hic q⁹ sermo per ope-
ra confirmatur: sicut in apostolis tunc opera-
tiones confirmabant sermonez sequentibus
signis. s̄ fiet autem o chuste vt nostri sermo-
nes quos de virtute dicimus per opera con-
firmantur et actus: vt tandem simus perfe-
cti te cooperante in omnibus verbis et ope-
ribus: quia te decet sermonum et operū glo-
ria.

Dominica infra octauam ascensio-
nis. Joannis. xv. et xvi. capi.

Quam venerit paraclytus
quem ego mittam vobis
a patre: spiritus veritatis
qui a patre procedit: ille
testimoniū perhibebit de
me. Et vos testimoniū perhibebitis:
quia ab initio mecum estis.

CHRY. Possent discipuli dño dicere.
Si verba a te audierūt q̄ nullus dixit: si opa
viderunt q̄ nullus alius fecit: et tñ non pfue-
runt. Si oderūt et patrem tuum et te cuz eo cu-
ius gratia nos mittis: qualiter digni fide cri-
mus. Ne igitur hec cogitantes turbentur: cō-
solationem inducit dicens: Eum vene. para-
clytus quem ego mittam vobis a patre: spiri-
tum veritatis qui a patre procedit: ille testimo-
nium perhibebit de me. **AVGV.** Tanq;
B iij

diceret: **D**io me habuerunt et occiderunt vi-
dentes: sed tale de me testimonium paraclyt-
perhibebit: ut eos faciat in me credere non vi-
dentes: et quia ille perhibebit: et vos perhibe-
bitis. unde sequitur. Et vos testimonium per-
hibebitis. Ille cordibus vestris inspirando:
vos vocibus vestris sonando. unde poteri-
tis predicare quod nescitis. Quia ab ini. me.
estis. quod modo non facitis quia illius spi-
ritus plenitudo nondum adest vobis. Dabit
enim vobis fiduciam testimonium perhiben-
di charitas dei diffusa in cordibus vestris. p
spiritum sanctum qui dabitur vobis. Ille quod
pe testimonium perhibens et testes fortissimos
faciens. abstulit amicis christi timorem. et ini-
micorum odium conuertit in amorem. **DI-**
DY. de spiritu sancto. Spiritum autem san-
ctum venientem consolatorem dicit. ab opera-
tione ei nomen imponens: quod non solum eos
quos se dignos esse repperit ab omni pertur-
batione reddit alienos: verum incredibile quod-
dam gaudium eis tribuit. Sempiterna quip-
pe leticia in eorum corde versatur: quorum spi-
ritus sanctus habitator est. Iste spiritus conso-
lator a filio mittitur: non sicut angelorum aut
prophetarum aut apostolorum ministerium:
sed ut mitti decet a sapientia et virtute spiritum
dei indivisam habentem cum eadem sapientia
et virtute naturam. Etenim filius missus a pa-
tre non separatur atque disiungitur ab eo: ma-
nens in illo et habens illum in semetipso qui
spiritus sanctus supradicto modo missus a fi-
lio: de patre egreditur non aliunde ad alia trans-
migrans. Quomodo enim pater non consi-
stit in loco cum ultra omnem corporum sit na-
turam: ita et spiritus veritatis nequaquam loco-
rum sine clauditur. cum sit incorporealis et excellens
universam creaturarum essentiam. **CHRY.**
Propterea vero non spiritum sanctum: sed spiritum
veritatis eum vocavit: ut ostendat quod erit fide di-
gnus: dicit autem quod a patre procedit: quod omnia certissi-
me novit: quemadmodum ipse ait de seipso: **Q**ui
novi unde venio et quo vado. **DIDY.** Sed
cum posset dicere a deo siue omnipotente nihil horum
tetigit: sed ait: A patre: non quod pater a deo omni-
potente sit alius: sed sicut proprietate patris intelle-
ctum patris: egredi ab eo dicitur spiritus veritatis
Mittente autem filio spiritum veritatis: simul mit-
tit et pater: cum eadem voluntate patris et filii spi-
ritus veniat. **THEO.** Et alius quod eum patrem di-

cit mittere spiritum: nunc autem cum se missum dicit:
egpollentiam denotat. Ne autem censeret remitti com-
tra patrem. velut ab illa potestate transmissum spi-
ritum addidit: A patre quasi acceptante patre et
pariter destinante: cum autem audis quod procedit: ne in-
telligas processum missionem esse illam extrinse-
cus: qua mittitur administratorum spiritus sed quod
dum differens et excepte actus proprium processum
appellat unum principali spiritui attributum: origi-
nalis. n. consistentia spiritus est processus: non
ergo procedere promittere sumendum est: sed ex par-
te naturalis essentiam obtinere. **AV.** Adic alius
quis forsitan querit: utrum et a filio procedat spiri-
tus sanctus filius. n. solius patris est filius: et pater
solus filii est pater. Spiritus autem sanctus non est unius
eorum spiritus sed ambo: quoniam dicit ipse
christus: Spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Et
dicit apostolus: Misit deus spiritum filii sui in corda
vestra. Nec ob aliud estimo ipsum proprie vocari
spiritum: cum et si de singulis interrogemur. non
possumus nisi et patrem et filium spiritum dicere:
quod ergo comiter vocantur et singuli: hoc proprie vo-
cari oportuit cum quod non est unus eorum: sed in quo
comitas apparet eorum ambo. Cur ergo non cre-
damus quod et de filio procedat spiritus sanctus: cum
filii quoque ipse sit spiritus? Si. n. ab eo non proce-
deret: non post resurrectionem discipulis suis
insufflasset dicens: Accipite spiritum sanctum. De
hac quoque virtute credendum est dicere euange-
lista: Virtus de illo eribat et sanabat oculos. Si
ergo et de patre et de filio procedat spiritus sanctus.
cur filius dicit: De patre procedit: nisi quemad-
modum solet ad eum referre: et quod ipsius est de quo
ipse est. unde illud est quod ait: Ad ea doctrina non est
mea sed eius qui me misit. Si igitur hec intelligat
eius doctrina: quam tamen dixit non suam sed patris:
quantomagis et intelligendum est et de ipso proce-
dere spiritus sanctus: ubi sic ait: De patre procedit.
ut non diceret: De me non procedit. A quo autem
habetur filius ut sit deus: ab illo habetur utique ut procedat
ab eo spiritus sanctus. Hinc utique et illud in-
telligitur: cur non dicatur natus esse: sed potius proce-
dere spiritus sanctus: quam si et ipse filius diceretur:
ambo utique filius diceretur: quod absurdissimum
est: filius quippe nullus est duorum nisi patris et
matris. Absit autem ut inter deum patrem et deum fili-
um tale aliquid suspicemur: quod nec filius hominum
simul ex patre et ex matre procedit: sed cum in ma-
trem procedit ex patre: non tunc procedit et ex
matre. Spiritus autem sanctus non de patre pro-

cedit in filiū & de filio pcedit ad sanctificandā creaturam: sed simul de utroq; pcedit. Neq; enim possumus dicere q; non sit vita spiritus sanctus: cū vita pater: vita sit filius: ac p hoc sicut pater cum habeat vitā in semetipso: de dit & filio vitam habere in semetipso: sic ei de dit vitam procedere de illo sicut procedit & de seipso.

CA. XVI.

Ec locutus suz vobis vt non scandalizemini. Absq; synagogis faciēt vos. Sz venit hora vt omnis qui interficit vos arbitre

tur obsequium se prestare deo Et hec facient vobis quia non nouerunt patrem neq; me. Sed hec locutus suz vobis: vt cum venerit hora eorum: reminiscamini: quia ego dixi vobis.

AVGV. Merito promisso spiritus sancto quo in eis operāte fierent testes eius subiunxit: Hec lo. sum vo. vt non scan. Euz enim charitas dei diffunditur in cordibus nostris p spiritum sanctū: qui datus est nobis: fit par multa diligentibus legē dei vt nō sit illis scādalum. Deinde que passuri essent exprimēs ait: Absq; synagogis fa: vos. **CHRY.** Jam enim composuerāt: vt si quis confessus fuerit christum extra synagogas fieret. **AV.** Quid autem mali erat apostolis expelli d iudaicis synagogis quasi non fuerint inde erituri: etiam si eos nullus expelleret. Sed hoc voluit denuntiare: qz iudei christum non fuerant recepturi a quo isti non fuerant recessuri. Nam qz non erat vllus alius popul⁹ dei: q̄ illud semē abrae: si cognoscerent xp̄m: nō alie fierent ecclesie xp̄i alie synagoge iudeorū Quod qz noluerunt: quid restabat nisi vt remanentes extra xp̄m extra synagogam facerent eos: qui non reliquerunt christum: dein de cuz hoc eis dixisset adiecit: Sed ve. ho. vt omnis qui interfi. vos: arbitret obse. se presta. deo. Que verba ita subiecit tanq; ex hoc consolaretur eos: qui de synagogis iudaicis pellerentur an forte de synagogis illa separatio sic eos fuerat turbatura vt mori vellent potius q̄ in hac vita sine iudeorum congregationibus morari. Absit vt sic turbarentur:

qui dei non hominum gloriam requirebant. Iste itaq; sensus est in his verbis: Extra synagogam facient vos: sed nolite solitudines formidare. Separatim quippe a congregationibus eorum: tam multos in nomine meo cōgregabitis: vt illi metuentes ne templum qd̄ erat apd̄ eos: & omnia legis veteris sacramēta deserantur: sic interficient vos vt deo arbitrentur se prestare obsequium: zelum dei habentes: sed non fm scientiam. Hoc. n. de iudeis dictum debemus accipere de quibus dixerat: Extra synagogā facient vos. Nam testes. i. martyres christi: et si occisi sunt a gentilibus non tñ illi arbitrati sunt deo sed dijs suis falsis obsequium se prestare: iudeorum autem omnis qui occidit predicatores christi: deo se putauit prestare obsequium credens q; deserent deum israel quicumq; conuerterentur ad christum. Hinc ergo accensi & zelum dei habentes: sed non fm scientiam obsequiū se deo prestare credentes occidebant eos.

CHRY. Deinde consolationem inducit dicens: Et hec omnia fa. vo. quia non noue. pa. neq; me. q. d. Sufficit vobis in consolationem p̄pter me & patrem hec pati. **AVGV.** Ne autē ignaros atq; imparatos animos mala improuisa: q̄uis cito trāsitura turbarent: hanc fuisse causam: vt hec eis p̄nunciaret ostendit subdens: Hec lo. sum. vo. vt cuz ve. ho. eo. remini. quia dixi vo. Hora eorum: hora tenebrosa: hora nocturna: sed nox iudeorum separatam a se diem christianorū nulla confusione fuscavit. **CHRY.** Sed & propter aliam causam hoc p̄dixit: vt nō dicerent quoniam non p̄uidit futura: & hoc significat cum dicit: Remini. qz ego dixi vo.

In vigilia penthecostes Joannis xiiij. cap.

Diligitis me mandata mea seruate & ego rogabo patrem: & alium paralytūz dabit vobis vt maneat vobiscuz in eternū:

spiritum veritatis quem mundus non potest accipere: quia non vidit eum nec

scit eum. Vos autem cognoscetis eum: quia apud vos manebit: et in vobis erit. **CHRY.** Quia dominus dixerat: Quod cumque petieritis: hoc faciam ut non estiment omnem simpliciter petitiones valere induxit: Si di. me. man. mea ser. q. d. tunc faciam quod petitis. Vel quia audientes: quoniam ad patrem vado: consequens erat eos turbari dicit: non est hoc me amare ut turbemini: sed ut faciatis mandata mea. hoc est enim amor obedire et credere ei qui diligitur. Quia vero consequens erat eos vehementer inquirere carnis presentiam: et illam habere consolationem quas prius habuerunt subiungit Et ego ro. pa. et alium para. da. vobis. **AVGV.** In quo ostendit et seipsum esse paraclytum. Paraclytus autem latine dicitur aduocatus et dicitur est de christo: aduocatum habemus apud patrem iesum christum iustum. **ALCVI.** Vel paraclytum. i. consolatozem. habebant enim et tunc vnum consolatozem qui miraculorum dulcedine et predicatione eos erigere et confortare solebat. **DIDY.** de spiritu sancto. Sed spiritum sanctum alium paraclytum nominavit: non iuxta nature differentiam sed iuxta operationis diuersitatem. Cum enim saluator mediatoris et legati personam habebat: ex qua pontifex deprecetur pro peccatis nostris: spiritum sanctum secundum aliam significationem paraclytus: ab eo quod consolatur in tristitia positus nuncupatus est: verum noli ex filij et spiritus sancti operatione diuersa varias estimare naturas: siquidem in alio loco reperitur paraclytus spiritus legati apud patrem persona fungi ut ibi. Ipse spiritus interpellat pro nobis. Saluator quoque consolationem operatur in cordibus eorum: quia indigent. scriptum est enim: Et humiles populi sui consolatus est. **CHRY.** Ait autem: Rogabo patrem: ut fidedignus faciat eis sermonem quem si dixisset: Ego mittam non simpliciter credidissent. **AVGV.** contra arrianos: Qui tamen ut inseparabilia sua et patris opera demonstraret alibi ait: Cum abiero mittam eum ad vos. **CHRY.** Quid autem apostolis plus haberet: si patrem solum rogaret ut spiritum alijs daret: quoniam illi multotiens et sine oratione ostenduntur hoc facientes. **ALCVI.** Rogabo igitur dicit ut inferior secundum humanitatem patrem meum: cui sum equa

lis et consubstantialis secundum diuinam naturam. **CHRY.** Dicit autem: Ut maneat vobiscum in eternum: quoniam neque post mortem recedit: per hoc etiam occulte insinuat quod spiritus sanctus non patietur mortem ut ipse neque abibit: Ne autem paraclytum audientes rursus incarnationem aliam suspicentur: et oculis putent eum videre subiungit: Spiritum veritatis quem mundus non potest accipere: quia non videt eum: nec scit eum. **AVG.** Sic est utique in trinitate spiritus sanctus quem patri et filio consubstantialem et coeternum fides catholica profitetur. **CHRY.** Spiritum autem veritatis eum vocat per hoc quod figuras veteris testamenti manifestat. Adundum autem hic malos dicit. visionem autem certissimam cognitionem dicit: quod visus est aptior sensus. **BED.** Nota etiam quod cum spiritum sanctum spiritum veritatis dicit: spiritum sanctum esse spiritum suum ostendit deinde cum a patre eum dari narrat: patris etiam eum spiritum esse declarat: ac per hoc spiritus sanctus a patre procedit et filio. **GRE.** v. mora. Spiritus autem sanctus omnem quem repleuerit: ad desideranda inuisibilia accendit: et quoniam mundana corda solum visibilia diligunt: hunc mundus non accipit quod ad diligenda inuisibilia non assurgit. Seculares etenim mentes quanto se foras per desideria dilatant: tanto ad receptionem illius finem cordis angustant. **AVG.** Sic autem mundum. i. mundi dilectores dicit non posse accipere spiritum sanctum: velut si dicam. Iniusticia iusta esse non potest. Adundus ergo. i. mundi dilectores non potest eum accipere: quod non videt eum. Non enim huius inuisibiles oculos mundana dilectio: per quos videri spiritus sanctus nisi inuisibiliter non potest. Sequitur: Vos autem cognoscetis eum: quod apud vos manebit. Sed ne putarent quod dictum est: Apud vos manebit: ita dicitur quemadmodum apud homines hospes visibiliter manere consuevit adiecit. In vobis erit. **CHRY.** q. d. Non ita apud vos manebit sicut ego: sed in vestris habitabit aiabus. **AVG.** Prius autem est esse alicui post manere. Sed exposuit quod dixerat: Apud vos: cum adiunxit: In vobis. Si enim non sit in vobis: non potest esse in vobis eius scientia. sic. n. a vobis ut in vobis et vestra conscientia. **GRE.** ij. mora. Si autem spiritus sanctus in discipulis manet: quomodo iam singulare

signū crī qđ in mediatore pmanet: fm illud: Supra quē videris spūz descēdentē z manē tem: hic ē q baptizat. qđ tñ citius cognoscam⁹ si dona eiusdē spūs discernamus. In his. n. donis sine qb⁹ ad vitā pueniri nō pōt: spūs sanctus in electis oib⁹ semp manet. In illis aut qb⁹ nō nostra vita fua: s; alioz qrit: ne quāz semp manet. Aliqñ. n. se a signoz ostē fiomb⁹ subtrahit vt eo humiliter virtutes ei⁹ habeant. xps aut i cunctis eū z semp bz pntē.

CHRY. Hic aut fmo oppositas hereses velut vno ictu sustulit. nā dicit aliū oñdit ei⁹ .i. spūs hypostaseos dīaz: dicit xpo paracly tum substātie cognatōnē. **AVG.** cōtra ser. arria. Consolatorē. n. qđ officiū tanq; psonē infine i trinitate spūis sancto deputāt deū dicit apls fm illud: Is q solat humiles: cōsolat⁹ ē nos de⁹. De⁹ ē itaq; spūis sanct⁹ q cōsolatur humiles: aut si hoc de patre vel filio dictū ab aplo volunt accipi: defināt consolatoris tanq; munere ppo separe a patre z filio spūis sanctū. **AV.** sup Jo. Si cū charitas dei diffusa sit i cordibus nostris p spūis sanctū q dat⁹ ē nobis: quō diligem⁹ mādata xpi fuabun⁹ vt eū accipiam⁹ quē nisi habuerim⁹: diligere z mā data fuare nō possum⁹: an forte pcedit i nobis charitas qua diligam⁹ xpm vt diligendo xpm eiusq; faciendo mandata mereamur accipe spūis sanctū vt charitas dei patris diffusa i cordib⁹ nostris: pner sa ē ista snia. Qui .n. se filiū dei diligere credit z patrē non diligit: pfecto nec filius diligit: sed qđ sibi ipsi vř pñit. Restat q vt itelligam⁹ spūis sanctū habere q diligit: z hñdo mereri vt plus hēat: z plus hñdo plus diligit. Jā itaq; hēbāt spūis discipuli quē dñs pmittebat: s; dād⁹ eis erat ampli⁹. hēbāt occulte accepturi erāt manifeste. pinde nō solū nō hñt: vex ē hñti nō incassum pmitit: nō hñti qđ vt hēat: hñti aut vt ampli⁹ hēat. **CHRY.** Qñ igit discipulos purgauerat p sacrificiū passionis: z pctm solutū erat: z ipsi ad picula z agones mittebantur: o; spūis sanctū venire abūdanter. Nō aut statū p⁹ resurrectionē: vt in multo eius cōstituti desiderio: cū multa eū suscipiant gratia.

C Non relinqua; vos orphanos: veniam ad vos: Adhuc modicum: z mundus iam me non videt. Vos autē videtis me: quia ego viuo: z vos viuētis.

In illo die vos cognoscetis: quia ego sum in patre meo: z vos in me: z ego in vobis. Qui habet mandata mea z seruat ea: ille est qui diligit me. Qui autē diligit me diligetur a patre meo: z ego diligam eum: z manifestabo ei meipsum.

AVG. Ne qđ putaret q ita spūis sanctū dñs datur⁹ fuerat: velut p seipm nō z ipse esset futur⁹ cū eis adiecit z ait: Nō relinquam vos orphanos. Orphanus pupilli sunt. Illud .n. est grecū: s; latinū: Quāuis ergo nos filii⁹ dei suo patri adoptauit filios: tñ i hoc ēt ipse erga nos pñū oñdit affectū. Et qđem a pñci pio dixerat: Videtis quo ego vado. s; q; hoc longū tps erat: pmissit spūis. Et q; nesciebāt qđ est hoc: pmittit eis suā pñtiā quā marie querebant cum dicit: Venia; ad vos. Ne tamen rursus eandem querant presentia;: quales z prius habuerunt: occulte hoc excludit cū subdit: Adhuc modicum. z mundus iam me non videt. vos autem videtis me. ac si diceret: Veniam quidē ad vos: non tamen vt prius vobiscum p vnā quāz diem consistens. Et ne dicant: Quāliter igitur iudeis dixisti: A modo non videtis me: soluit opinionē dicens: Ad vos solos veniam. **AVGV.** Videbat enim tūc eum mundus carneis oculis in carne conspici cum: non autem videbat q; in carne verbū latebat: sed quoniam post resurrectionem etiam carnem suam quam non solum videndā: verum etiam contractandā demonstrauit suis noluit demonstrare non suis: hinc dictum est: Adhuc modicum z mundus iam me non videt: vos autē videtis me. Sed qm in iudicio eū mundus videbit: quo nomine significati sunt a regno eius alieni: melius intelligitur illud etiam tempus significare voluisse quando in fine seculi auferetur ab oculis dānatorum: vt eū de cetero videant diligētes. Adhuc modicum autem dixit: q; id quod prolixum vř hoibus: breuissimū ē ante oculos dei. Sequit: q; ego viuo z vos viuētis. **THEO.** q. d. z si mortē subiero: tñ resurgo. vos quoq; viuētis: hoc ē cū videritis me letabimini: z tanq; mortui reuiuiscetis i apparitiōe mea.

CHRY. Adhuc aut vř vitā nō pntē dicere s; futurā: ac si dicat: Ad os crucis nō distat faciet vos a me i finē: s; mōto pno occultabit

me a vobis. **AVGV.** Cur autē de pñti se
dixerit viuere: illos autē d futuro eē victuros:
nisi qz z vitā carnis resurgentibus qualis in
ipso pcedebat z illis ē pollicitus secuturam
z qz ipsi⁹ mor futura erat resurrectio: pñtis
tpis ponit verbū: ppter significandā celerita
tem. Illox autē qm seculi differē in finem non
ait: viuitis: sed viuētis. **Qz** vo viuēt ille: iō
z nos viuē⁹ p hominē qppe mors: z p ho
minē resurrectio mortuorū. Sequit: In illo
die. de quo. s. ait: Et vos viuētis. Des cog
scētis. cōtēplādo: qz nūc credēdo noue
rimus. qz ego sum i patre: z vos in me z ego
in vobis. qz qm viuēmus ea vita qua mors ab
sorbetur: tūc pficiet hoc ipsum quod nūc i cho
atū est iam p ipsum: vt sit in nobis z nos in
ipso. **CHRY.** Vel in illo die cū resurgam
cognoscētis: qz cum viderūt eū resurrexisse et
eē cū eis: tūc certissimā fidē didicerūt. **Ma
gna.** n. erat virtus spiritus sancti que oīa eos
docebat. **Qd** autē dictū est: Ego sum in patre:
humilitatis est. **Qd** autē dicit: Et vos in me z
ego in vobis. humanitatis ē z auxiliij qd est
a deo. **Cōsuevit** enī scriptura multoties eisdē
verbis in deo z hoībus positis non similiter
vti. **HYLA.** viij. de tri. Vel hoc dicit vt cū
ille in p̄re p naturā diuinitatis esset: nos autē i
eo p corpālē ci⁹ natiuitatē: z ille rursus i no
bis p sacri mysteriū iesse crederet. **Ipe.** n. te
stat⁹ ē: q edit carnē meā: z bibit sāguinē me
um: i me māet z ego i eo. **ALCVI.** **I**per
dilectionē at z obseruatiā mādatoz ei⁹: tunc
pficiet h̄ ipm qd nūc i choatū ē p ipz vt sit in
nobis z nos i ipso. Et vt oīb⁹ n̄ tm aplis hāc
beatitudinē pmisisse vidcat adūgit. q hz mā
data mea z ser. ea: ille ē q diligit me. **AV
GV.** Qui hz i memoria z seruat i vita: qui
hz i p̄monib⁹ z seruat i opib⁹: q hz audiēdo z
seruat faciēdo: q hz faciēdo z seruat pseuerā
do: ipe ē q diligit me. **Ope** ē demonstrāda di
lectioe sit i fructuosa noīs appellatio. **THE
OPHI.** Ac si dicat vos putatis q: ex affe
ctione qdā: tristamini de morte mea: s; ego si
gnū dilectōnis reputo mandata mea seruari.
Qualē at p̄rogatiuā obticat qui diligit ondit
subdēs: q at di. me. dili. a pa. meo z ego dili.
cū. **AVGV.** S; qd ē. Diligā. tāq; nūc n̄
diligat: expōit p id qd seqt: Et māifestabo ei
me ipm. i. ad h̄ diligā vt manifestē. z ipaz vi
sionē mercedē fidei capiam⁹. **Nūc.** n. ad hoc

nos dilexit vt credam⁹: tūc ad hoc vt videa
mus: qz z nos nūc diligim⁹ credēdo qd vide
bimus. Tūc at diligem⁹ vidēdo qd crediti
mus. **AVGV.** ad paulinā d vidēdo deo:
Sic autē pmisit onsurū seipsum dilectorib⁹ su
is cum patre deum vnum: non quomō in h̄
seculo visus ē i corpe z a malis. **THEO.**
Vel quia post resurrectionem appariturus il
lis erat in corpore magis repitante diuinita
tem: ne credant ipsum spiritum fore seu pbā
tasma: ob hoc p̄dixit illis: vt tunc videntes
illum nō diffidant: sed reminiscantur quia p
pter mandatorum suorum custodiā apparet
eis: atq; ideo tenentur semper custodire illa
vt perpetuo eis appareat.

Et In die p̄thecostes. **Joānis.** xviiiij.
capi.

Siquis diligit me sermo
nem meum seruabit: z pa
ter meus diliget euz z ad
eum veniemus z mansio
nem apud eum faciemus.

Qui non diligit me sermones meos
non seruat. **Et** sermonem quem audi
stis non est meus sed eius qui misit me
patris. **Hec** locutus sum vobis apud
vos manens. **Paraclytus** autem spi
ritus sanctus quem mittet pater in no
mine meo ille vos docebit omnia z sug
geret vobis omnia quecūq; dixerō vo
bis. **Pacem** relinquo vobis pacē me
am do vobis. **Non** quomodo mun
dus dat ego do vobis.

GRE. in ho. **P**robatio enim dilectionis
exhibitio ē operis: nūq; amor dei est ociosus:
operatur enī magna si est. si vero operari re
nuerit: amor non est. **AVGV.** **D**ilectio
autem sanctos discernit a mundo: que facit
vnanimes habitare in domo: in qua facit pa
ter z filius mansionem qui donant z ipsam
dilectionem: quibus in fine donabunt suam
manifestationem. **Est** enim quedam dei ma
nifestatio iterior: quam prorsus impij non

nouerunt quibus dei patris et spiritus sancti manifestatio nulla est filii vero esse potuit: sed in carne que nec talis est qualis illa: nec semper illis adesse potest: sed ad modicum tempus et hoc ad iudicium non ad gaudium: ad supplicium non ad premium. unde sequitur. Et ad eum veniemus. Veniunt quidem ad nos dum venimus ad eos: veniunt subueniendo: venimus obediendo. veniunt illuminando: venimus intuendo. veniunt implendo: venimus capiendo: ut sit nobis eorum non extranea visio sed interna: et in nobis eorum non transitoria mansio sed eterna. unde sequitur: Et mansionem apud eum faciemus.

GREGO. in ho. In quorundam etenim corda venit et mansionem non facit: quia per compunctionem quidem respectum dei percipiunt: sed tentationis tempore hoc ipsum quod compuncti fuerant obliuiscuntur. sicque ad perpetranda peccata redeunt: ac si hec minime placuissent. Qui ergo deum vere diligit in eius corde dominus et venit et mansionem facit: quia sic eum diuinitatis amor penetrat: ut ab hoc amore tentationis tempore non recedat. Ille. n. vere amat cuius mentem delectatio praua ex consensu non superat. **AVGV.** An forte putabitur mansio in dilectore suo factibus patre et filio exclusus esse ab hac mansionem spiritus sanctus? Quid est ergo quod superius ait de spiritu sancto: apud vos manebit et in vobis erit: nisi forte quisque sic absurdus est ut arbitretur cum pater et filius uenerint discessurum inde spiritum sanctum tanquam locum daturum maioribus. Sed et huic carnali cogitationi occurrit scriptura cum dicit: Ut maneat vobiscum in eternum. In eadem ergo mansio cum ipsis erit in eternum: quia nec ille sine ipsis venit: nec ille sine eo: sed propter inuicem trinitatis: personis singulis nominatis dicuntur quedam: non tamen alijs separatis intelliguntur: propter eiusdem trinitatis substantiam. **GREGO.** in ho. Tanto autem quisque a superno amore distat: quanto inferius delectatur. unde subditur: Qui non diligit me sermones meos non seruat. De dilectione ergo conditoris lingua mens et vita requiratur. **CHRY.** Vel aliter totum: Estimauit iudas: sicut mortuos uideamus in somno: ita et se eum esse visuros. unde querit Quid est quod debes te manifestare no-

bis et non mundo: quod dicitur. uel nobis quoniam morieris: et ut mortuus debes nobis assistere. Me igitur hoc suspicentur dicit: Ego et pater ad eum uenimus. quod dicitur. Sicut pater manifestat seipsum: ita et ego: et mansionem apud eum faciemus: quod somniorum non est. Sequitur: Et sermonem quem audistis non est meus: sed eius qui misit me pater. quod dicitur. non me solum: sed neque patrem amat qui hunc non audit sermonem. Dicit autem hoc: quoniam nihil extra patrem loquitur: neque preter id quod illi uidetur. **AVGV.** Et fortasse propter aliquam distinctionem: ubi suos dixit: pluraliter sermones dixit dicens. Qui non diligit me sermones meos non seruat. Ubi autem sermonem hoc est uerbum non suum esse dixit: sed patris: seipsum intelligi uoluit. non enim suum sed patris est uerbum: quomodo nec sua imago sed patris: nec suus filius sed patris. Recte igitur auctori tribuit quod facit equalis a quo habet hoc ipsum quod illi est in differens equalis. **CHRY.** Quia uero eorum que dixerat: quedam manifesta erant: et quedam non intellexerunt: ut non turbarentur subiungit: Nec locutus sum uobis apud uos manens. **AVGV.** Alia est illa mansio quam promittit futura: alia uero hec quam presentem esse testatur. illa spiritualis est atque intrinsecus mentibus redditur: hec corporalis forinsecus oculis atque auribus adhibetur. **CHRY.** Ut autem eius corporalem recessum facilius sustinerent: preparat eos promittens quod eius recessus magnorum eis esset futura causa bonorum: quia donec ipse apud eos corporaliter manebat: et spiritus non uenerat: nihil magnam poterant scire. unde de sequitur. Paraclytus autem spiritus sanctus quem misit. pater in nomine meo ille uos doceat: et super uos omnia quecumque dixerit uobis. **GREGO.** Breua locutione paraclytus: latina aduocatus dei uel consolator. Qui ideo aduocatus dei: quia pro errore delinquentium apud iusticiam patris interuenit: dum eos quos repleuerit exorantes facit. Consolator autem idem spiritus uocat: quia de peccati perpetratoe meretur dum spiritus uenit preparat: ab afflictione tristitie mentem leuat. **CHRY.** Continue autem cum paraclytum uocat propter contuentes eos tribulationes. **DIDYMVS** de spiritu sancto. Spiritum autem sanctum a patre in suo uultu nomine saluator affirmat: cuius

proprie nomen saluatoris sit filius: siquidem nature consortium. et ut ita dicam proprietates personarum ex ista voce significatur: filij quippe tantummodo est in nomine patris venire: salva proprietate filij ad patrem: nullus autem alius venit in nomine patris: sed verbi gratia: In nomine domini dei et omnipotentis. Quomodo igitur serui qui in nomine domini veniunt: per hoc ipsum quod subiecti sunt et seruiunt indicant dominum: serui quippe sunt domini: sic et filius qui venit in nomine patris: portat eius nomen per hoc quod unigenitus dei filius approbatur. Quia ergo spiritus sanctus in nomine filij a patre mittitur: ostendit quia unitate sit iunctus ad filium: unde et filij dicitur est filius per adoptionem suam: filios faciens eos qui se recipere voluissent. Iste autem spiritus sanctus qui venit in nomine filij missus a patre: docebat omnia eos qui in fide christi perfecti sunt. Omnia autem illa que spiritua lia sunt et intellectualia veritatis et sapientie sacramenta. Docebit vero non sicut qui artes aliquas et sapientiam studio industriaque didicerit: sed quasi ipsa ars atque doctrina et sapientia: veritatis spiritus inuisibiliter menti innuat scientiam diuinorum. **GREGO.** Nisi autem idem spiritus cordi adsit audientis: otiosus est sermo doctoris: nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore docentis intelligit: quia nisi intus sit qui doceat: doctoris lingua exterius inuacuum laborat. Sed et ipse conditor non ad eruditionem hominis loquitur: si eidem homini per unctionem spiritus non loquatur. **AVGV.** Nunquid autem dicit filius et docet spiritus sanctus: ut docente filio verba capiamus: docente autem spiritus sancto eadeque verba intelligamus? Omnis igitur et dicit et docet trinitas. Sed nisi etiam sigillatim commendaretur: eam nullo modo humana capere utcumque posset infirmitas. **GREGO.** Requiritur vero nobis est cur de eodem spiritu dicatur: Suggesteretur vobis omnia: cum suggerere soleat esse minoris: sed quod suggerere aliquando dicimus subministrare: inuisibilis spiritus suggerere dicitur: non quod nobis scientiam ab imo inferat: sed ab occulto. **AVGV.** Vbi et addit: Suggesteretur id est commemorabit vos: intelligere debemus etiam quod iubemur non obliuisci saluberrima monita ad gratias pertinere: qua nos commemo

rat christus. **THEOPHI.** Spiritus itaque sanctus et docuit et commemoravit: docuit quidem quocumque non dixerat eis christus tanquam non valentibus portare. Commemoravit vero quocumque dominus dixerat: sed obscuritatis causa vel intellectus tarditate: commendare memorie nequiverunt. **CHRY.** Quia vero et hec audientes turbabantur excogitantes odia et prelia sibi imminere postea recessum: rursus eos consolatur dicens: Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis. **AVGV.** Pacem nobis reliquit in hoc seculo: in qua manentes hostem vincimus: et ut etiam hic inuicem diligamus: pacem suam nobis dabit in futuro seculo: quando sine hoste regnabimus: ubi nunquam dissentire possumus. Pax autem nobis ipse est et cum credimus quia est: et cum videbimus eum sicuti est. Sed quid est quod ubi dicit: Pacem relinquo vobis: non addit: meam: ubi vero ait: Do vobis: ibi dixit meam: utrum subaudiendum est meam: et ubi dictum non est: an forte et hic aliquid latet? Pacem enim suam eam voluit intelligi qualem habet ipse. Pax vero ista quam nobis reliquit in hoc seculo: nostra potius dicenda est quam ipsius. Illi quippe nihil repugnat in seipso: quia nullum habet omnino peccatum. Nos autem talem pacem nunc habemus: in qua adhuc dicamur: Dimittite nobis debita nostra. Itemque inter nos ipsos est nobis pax: quod inuicem nobis credimus quod inuicem diligamus. Sed nec ipsa plena est: quia cogitationes cordis nostri inuicem non videmus: Nec ignoro ista domini verba etiam sic accipi posse: ut eiusdem sententie repetitio videatur: Quod vero dominus adiunxit: Non quomodo mundus dat ego do vobis. Quid est aliud: nisi non quomodo homines dant qui diligunt mundum: qui propterea sibi dant pacem: ut sine molestia perfruantur. Et quando iustis dant pacem ut non eos persequatur: pax esse non potest vera: ubi non est vera concordia: quia disiuncta sunt corda. **CHRY.** Pax etiam exterior ad malum fit multotiens: et eis qui habent eam nihil prodest. **AVGV.** de ver. do. Est autem pax serenitas mentis. tranquillitas animi: simplicitas cordis: amoris vinculum: consortium charitatis. Nec poterit ad hereditatem domini peruenire qui testamentum pacis non fuerit obseruare: nec potest concordiam habere

re cum christo qui discors voluerit esse cum christiano.

Non turbetur cor vestrum neque or-
midet. Audistis: quia ego dixi vobis
vado et venio ad vos. Si diligeretis me
gauderetis utique: quia vado ad patrem:
quia pater maior me est. Et nunc dixi
vobis priusquam fiat: ut cum factum fue-
rit credatis. Jam non multa loquar vo-
biscum. Venit enim princeps mundi
huius: et in me non habet quicquam. Sed
ut cognoscat mundus quia diligo pa-
trem: et sicut mandatum dedit mihi pa-
ter: sic facio.

CHRYS. Quia dixerat. Pacem relinquo
vobis quod erat recedentis: hoc poterat eos tur-
bare: ideo dicit. non turbe cor vestrum neque for-
midet: quoniam hoc quidem ex dilectione: illa vero ex
formidie patebantur. **AVGV.** Hinc autem
turbari et formidare poterat cor illorum quod ibat
ad eis: quis venturus ad eos: ne forsitan gre-
gem lupus hoc intervallo invaderet pastoris
absentia. unde sequitur: Audistis quia ego dixi
vobis: Vado et venio ad vos. Ibat autem
per id quod homo erat: et manebat per id quod
deus erat. Et ut itaque turbaretur et formidaret
cor: quoniam sic deserebat oculos ut non discerneret cor.
Ut autem intelligerentur et id quod homo erat eum dixisse:
Vado et venio: ad hoc subiecit atque ait: Si di-
ligeretis me: gauderentis utique: quia vado ad pa-
trem: quia pater maior me est. **PER** quod ergo filius
non est equalis patri: pro hoc erat iturus ad pa-
trem: a quo et venturus est iudicaturus vivos et
mortuos. **PER** illud autem in quo est equalis ge-
nuiti: nunquam recedit a patre: sed cum illo est ubi-
que totus pari divinitate quam nullus continet
locus. Ipse ergo filius dei equalis patri in for-
ma dei: quia semetipsum erinaniuit: non formam dei
amittens: sed formam servi accipiens: maior est et
seipso: quia maior est forma dei: quam amissa non est:
quam forma servi quam accepta est. **NEC** igitur est forma
servi in qua dei filius minor est non patre solo
sed et spiritu sancto: secundum hanc formam servi puer
christus et parentibus minor erat: quoniam parvus ma-
ioribus sicut scriptum est: subditus erat. **AGNOSCA-**
MUS igitur geminam substantiam christi: divinam, scilicet

200
qua equalis est patri: et humanam qua maior est
pater: utriusque autem simul: non duo sed unus est
christus: ne sit quaternitas: sed trinitas deus. ideo
ergo dixit. Si diligite me gau. utique: quia va. ad
patrem. quia nature humane gratulandum est: eo quod
sic assumpta est a verbo unigenito: ut immortalis
constitueretur in celo: atque ita fieret terra sublimis:
ut incorruptibilis pulvis sederet ad dexteram
patris. Quis non hinc gaudeat quod sic diligit
christum. ut suam naturam iam immortalem gratuletur in
christo: atque ipsum speret futurum esse per christum.
HYLA. ix. de trinitate. Vel aliter: Si donan-
tis auctoritate pater maior me est: nunquam pro do-
ni confessionem minor filius est: **MAIOR** itaque
donans est: sed minor iam non est cui unum esse do-
natur. **CHRYS.** Vel aliter: **MONDUM** nove-
rant apostoli quod sit resurrectio quam praedixerat
dicens: Vado et venio ad vos: neque qualem
oportebat de eo opinionem haberent: patrem ve-
ro magnum esse estimabant. Dicit igitur eis: Et
si de me formidatis ut non sufficiente mihi pro-
piti assistere: neque confiditis quod post crucem rur-
sus vos videbo: tamen audientes quoniam
ad patrem vado oportebat letari: et de reliquo
quoniam ad maiorem vado: et potentem om-
nia versuta dissolvere. **NEC** autem omnia ad
imbecillitatem discipulorum dicebantur. Et
ideo subdidit: Et nunc dixi vobis priusquam fi-
at ut cum factus fuerit credatis. **AVGV.**
Quid est hoc cum magis credere homo debe-
at antequam fiat id quod credendum est? **NEC** est
natura laus fidei si quod creditur non videtur. nam
et ille cui dictum est. Quia vidisti credidisti:
aliud vidit: aliud credidit: vidit hominem cre-
didit deum. Sed si dicuntur credi que viden-
tur sicut dicit unusquisque oculis suis se credi-
disse: non tamen ipsa est que in nobis edifica-
tur fides: sed ex rebus que videntur acquiri-
tur in nobis ut ea credantur que non viden-
tur. Illud itaque dicit: Cum factum fuerit: quod
cum post mortem visuri erant viventes: et ad
patrem ascendentem: quo viso fuerant credi-
turi quod ipse esset christus filius dei qui hoc po-
tuit facere et predicere antequam faceret. **CREDI-**
TURI autem hoc non fide nova: sed aucta: aut
certe cum mortuus esset defecta: cum resurre-
xisset resecta. **HYLA.** ix. de trinitate. **GLORIE**
autem resumende meritum: continuo sub-
iecit dicens. Jam non multa loquar vo-

biscum. **BEDA.** Ideo hoc dicebat: quonia
iam instabat tempus vt comprehenderetur: et
ad mortem traderetur: Venit enim princeps
mūdi huius. **AVGV.** Quis nisi diabo/
lus: nō autem creaturarum: sed peccatoꝝ p̄n
ceps est diabolus. Vnde apostolus cum di/
xisset aduersus rectores mundi: sequenti ver
bo exposuit: quid dixisset mundi: cum subiū/
git tenebrarum harum. i. hominum impioꝝ.
Et in me non habet quicq̄. Quia neq; cum
peccato deus venerat: nec eius carnes de pec
cati propagine virgo peperat. Et tanq̄ ei di/
ceretur: Cur ergo morieris: si non habes pec
catum cui debetur mortis supplicium: conti/
nuo subiungit: Sed vt cog. mundus quia di
ligo pa. sicut man. de. mihi pater sic facio.

Seria secunda. Joannis. iij. capi.

Sic deus dilexit mundus
vt filium suum vnigenitū
daret vt omnis qui credit
in ipsum non pereat s; ha
beat vitam eternam. **Nō**

enim misit deus filium suum in mun
dum vt iudicet mundum sed vt salue
tur mundus per ipsum. Qui credit in
eum non iudicatur. Qui autem nō cre
dit iam iudicatus est quia non credit in
nomine vnigeniti filij dei.

CHRY. Quia dixerat: Oportet exaltari
filium hominis quo mortem occulte signifi
cauit ne auditor tristis ab his fieret verbis hu
manum: quid de eo suspicans et mortem eius
estimans non esse existentiam: hoc ad rectitu
dinem reducit: filium dei dicens cum qui da
tur ad mortem: et mortem eius causam esse vt
te eterne. vnde dicit: Sic deus dilexit mun
dum: vt si. su. vnige. da. vt omnis qui cre.
dit in eum non pereat: sed ha. vi. eternam. q. d.
Ne mireris quoniam ego debeo exaltari vt
vos saluemini: etenim et patri hoc videtur q
ita nos dilexit: vt pro seruis indeuotis filium
dederit. dicendo autem: Si deus dil. mun.
multam indicat amoris intentionem. **Adul**
ta enim est et infinita distantia: qui enim im
mortalis: qui sine principio: qui magnitudo i/
-

finita eos qui sunt ex terra et cinere infinitis
plenos peccatis dilexit. sed et ea que post hoc
ponit: ostentatiua sunt magni amoris: nō .n.
seruum: non angelum: non archangelum de
dit: sed filium suū. Rursus si filios plures ha
buisset: et dedisset vnum: hoc etiam esset ma
ximum. Nunc vero filium vnicum dedit. vnde
subdit: Vnigenitus. **HYLEA.** vi. de trinit.
Sed si dilectiois hinc fides ē creaturā creatu
re p̄stitisse: non facit magni meriti fidei: vi
lis et spernēda iactura. Preciosa aut sunt que
cōmendant charitatem et ingentia ingentib;
estimantur. De^o diligēs mūdū filium nō ado
ptiuū: sed suū et vnigenitū dedit: hinc proprie
tas est: natiuitas est: veritas est: nō creatio ē:
nō adoptio est: nō falsitas est: hinc dilectiois
et charitatis fides est vt ad mundi salutem et fi
lium et suū et vnigenitū p̄stitisset. **THEO.**
Videtur autem mihi q; sicut spurius dixit: q;
filius hominis descendit de celo: cuz caro de
celis nō descēderit: sed ppter vnā psonā; in
christo que dei sunt attribuit hoī: s; et nūc ecō
uerso q̄ sūt hoīs verbo dei appropriat: etentz
deus dei filius impassibilis mansit: sed quia
vnus erat fm hypostasim dei filius et homo
qui passionem sustinuit: filius dari dicitur in
mortē q̄ passibiliter patiebat. nō natura ppa:
sed carne p̄pria. Est autem maxima vtilitas
consecuta ex huiusmodi datione mentem ex
cedens humanam. Sequitur enim: Vt ois
qui credit in eum non pereat: sed habeat vitā
eternam. Vetus nāq; testamentum his q̄ ser
uabant illud dierum longitudinem promitte
bat: euangelium vō eternam et insolubilem
vitam. **AVGV.** Notandum vō q; eadez
de filio dei vnigenito replicat que de filio ho
minis in cruce exaltato premiserat dicēs: Vt
omnis qui credit in eum. quia idem redēptor
et conditor noster filius dei āte secula existēs:
filius hominis factus est in fine seculorum:
vt qui per diuinitatis sue potentiam nos crea
uerat ad perfruendam beatitudinem p̄hēnis
vite: ipse per fragilitatez humanitatis nostre
nos restauraret ad percipiendam quam per
didimus vitam. **ALCVI.** Vere autem
per filium dei habebit mundus vitam: q; nō
alia causa venit in mundum nisi vt saluet mū
dum: vnde sequitur: Non enim misit de^o fi.
su. in mun. vt iu. mū. sed vt sal. mun. p̄ ipm.
AVGV. Quare. n. saluator mūdī dicitur

est: nisi ut saluet mundum: ergo quantum in
medico est sanare venit egrotum. Ipse se in-
terimit qui precepta medici seruare non vult
aut cōtēnit. **CHRY.** Sed quia hoc dicit:
multi pigrorum in peccatorum magnitudine
& negligentie superabundantia dei abutentes
misericordia dicunt: non est gehenna: non est
supplicium: omnia nobis deus peccata dimit-
tit. Sed considerandus q̄ duo sunt christi ad-
uentus: qui iam factus est: & qui futurus est.
Et prior quidem factus est non ut iudicet que
facta sunt a nobis: sed ut dimittat. Secundus
autem non ut dimittat, sed ut iudicet. De po-
ri igitur ait: Non veni ut iudicē mundus: q̄
enim demens est: non facit iudicium, sed ite-
rim remissionem omnium peccatorum per bap-
tismum primo: & postea per penam: q̄ si h̄ mō
nō fecisset: vnuerſi simul perditū eēt. D̄s
enim peccauerunt & egent gratia dei, ne igit̄
aliquis crederet se impune peccare: subdit de
pena non credentis: Qui credit in eum nō iu-
dicatur, qui credit inquit: non qui inuestigat:
quid igitur si imundam habeat vitam: marie
quidem paulus tales nō fideles esse dicit. L̄o
fitur inquit se nosse deū: factis autē negat: s̄
hoc illud significat: quia s̄m hoc qui credit nō
iudicatur: sed operum quidem grauiorem su-
stinebit penam: infidelitatis autem causa nō
torquetur. **ALCVI.** Vel quia credit in
eum: & adheret ei vt membrum capiti: non iu-
dicabitur. **AVGV.** Quid autem dicitur
sperabas de eo qui non credit nisi quod iudi-
catur: Sed vide quid dicit: Qui autem n̄ cre-
dit iam iudicatus est. Mundum apparuit iu-
dicium: sed iam factum est iudicium. Mouit
enim dominus qui sunt eius: nouit qui per-
maneant ad coronam & qui permaneant ad flā-
mam. **CHRY.** Aut hoc dicit quia ip̄s di-
scedere impenitentis supplicium est, esse, n̄.
extra lumen etiam s̄m se maximum supplicium
est: vel quod futurum est prenunciat: sicut, n̄.
qui occidit hominē: & si nōdum s̄m iudican-
tis cōdemnatus sit: rei tamen natura cōdem-
natus est: ut & qui incredulus est sicut & adas
qua die comedit de ligno mortu⁹ ē. **GRE.**
xxvij. moral. Vel aliter: In extremo iudicio
aliqui non iudicantur & pereūt: de quibus hic
dicit: Qui nō credit iam iudicatus est. Non
enim eorum tunc causa discutitur: qui a con-
spectu districti iudicis iam cum dānatione sue

201
infidelitatis abscedunt: professionem vero se
dei retinentes: sed professionis opera nō ha-
bentes redarguuntur vt pereant. Qui vero
nec fidei sacramenta tenuerunt: increpationē
iudicis in extrema examinatione non audiūt:
quia preiudicati in infidelitatis sue tenebris
eius quem & spererant in uocatione argui non
merentur. Princeps nāq; terrenam repub-
licam regens: aliter punit ciuem interi⁹ de-
linquentem: atq; aliter hostem exterius rebel-
lantem. In illo iura sua consulit: contra hostē
vero bella mouet: dignaq; ei⁹ malicie tormē-
ta retribuit: de malo vero eius quid lex h̄cat
non requirit, neq; n. lege necesse est perimi
euz qui lege nūq; potuit teneri. **ALCVI.**
Quare autē iudicatus est qui non credit: causā
assignat dicens: quia nō credit in nomine vni-
geniti filij dei. In hoc enim solo nomine ē sa-
lus. Non habet deus multos filios qui pos-
sint saluare: hunc habet vnigenitum p̄ quem
saluat. **AVGV.** de bap̄tis. parvulorum.
Vbi ergo paruulos ponimus baptizatos n̄
si inter eos qui crediderunt: hoc enim eis acq-
ritur per virtutem sacramenti & offerentiū re-
sponsionem: ac per hoc eos qui baptizati non
sunt: inter eos qui non crediderūt statuim⁹.
C Hoc est autem iudicium: quia lux
venit in mundum: & dilexerunt homi-
nes magis tenebras q̄ lucem. Erāt enī
eorum mala opera. Omnis enī qui ma-
le agit odit lucem: & non venit ad lucē
vt non arguantur opera eius. Qui au-
tem facit veritatem venit ad lucem vt
manifestentur opera eius: quia in deo
sunt facta.
ALCVI. Reddit causam quare non cre-
diderunt: & q̄re iuste dānantur dicens: Hoc
est autem iudicium: quia lux venit in mundus.
CHRY. Quasi dicat. Nunquam ip̄s eam
quesierunt vel laborauerunt vt inuenirent:
Ipsa lux venit ad eos: nec ei occurrerunt, vñ
sequitur: Et dilexerunt homines magis tene-
bras q̄ lucem. Sic de reliquo omni eos pri-
uat excusatione: venit enī eripere a tenebris
& ad lucem ducere. Quis ergo eius qui non
vult ad lucē accedere miserebitur: **BEDA.**
Lucem seipsum appellat: de qua supra euan-
gelista dixit: Erat lux vera, Tenebras vero
L

appellat peccata. Deinde quia videbat multis esse incredibile quod dictum est: nullus enim tenebras prehonorat luci: subdit causam quare hec passi sunt dicens: Erant enim eorum opera mala. Et siquidem in iudicium venisset: haberet hoc aliquam rationem: qui enim malorum sibi conscius est: fugere iudicem cōspicit: parcenti vero qui deliquerūt occurrūt. dicens igitur: Erant: eos qui multorum sibi ipsis erant conscij peccatorum maxime christo ad ignoscendum venienti occurrere: quod et in multis factum est. Etenim publicani et peccatores venientes recumbebant cum iesu: quia vero quidam sunt ita molles ad eos qui pro virtute sunt labores: ut vsq; ad vltimum velint adherere malitie: in horum iniuriam subdit: Omnis enim qui male agit odit lucem. Quod quidem dictum est de his qui eligūt in malitia manere. **ALCVI.** Quia omnis qui male agit odit lucem. i. qui est in intentione peccandi: cui placet peccatum: odit lucem que detegit peccatum. **AVGV.** x. cōfessionum: Quia enim falli noluit et fallere voluit: amat enim eam cum seipsam indicat. Inde retribuetur eis ut eos nolentes manifestet et eis ipsa non sit manifesta. Amant ergo veritatem lucentes: oderunt eam redarguentem. vnde sequitur: Et non venit ad lucem ut nō arguatur opera ei. **CHRYSOSTOMVS.** Eum enim qui in paganismo vivit: nullus redarguit: quia deus tales habet: et digna dogmatibus opera demonstrat. Qui vero christi sunt male viventes: ab omnibus rectis accusantur. Si autem gentiles sunt recte viventes hoc manifeste non novit. Non enim mihi dicas eos qui a natura sunt mitis et honesti: non enim est hoc virtus: sed cum dic qui a passionibus sustinet violentiam et sapienter vivit: sed nō utiq; habes. Si enī regni enunciatio et gehenne mine et alia tanta documenta vit detinet homines in virtute: nullo horum persuasi pertransibunt virtutem. si vero hypocrisis fingunt glorie gratia h faciunt. vnde cum potuerint latere nō omittent uti malis desiderijs: que etiam utilitas ē cū aliquis sobrius sit et non rapit: fit vero vane glorie servus. hoc enim non est recte vivere.

Inanis enim glorie servus fornicario non minor est: multo enim plura et graviora operatur. Si autem quidem recte sunt viventes in gentilibus: nō hoc adversatur huic sermō: nisi quia non frequenter contingit: sed raro.

BEDA. Adoraliter etiam illi magis tenebras q̄ lucem diligunt: quia suos predicatorum bene docentes odijs et detractionibus insequuntur. Sequitur: Qui autem facit veritatem venit ad lucem: ut manifestentur opera eius: quia in deo sunt facta. **CHRYSOSTOMVS.** Non autem de his qui ab initio facti sunt christiani hoc dicit: sed tantum de his qui ex gentibus vel iudeis ad rectam transponendi erant fidem. ostendit enim quā nullus utiq; eliget in errore vivēs ad fidem venire: nisi prius inscribat sibi ipsi viam rectam.

AVGV. de baptis. parvulorum: In deo autem facta dicit opera eius qui venit ad lucem: quia intelligit iustificationem suam nō ad sua merita: sed ad dei gratiam pertinere. **AVGV.** super ioan. Sed si omnia opera deus mala invenit quomodo quidam fecerunt veritatem: et venerunt ad lucem id est ad christum. Sed dilexerunt inquit supra tenebras magis q̄ lucem. ibi posuit vim. Multi dilexerunt peccata sua: multi ea confessi sunt. Accusat deus peccata tua si et tu accuses adiungeris deo: oportet ut oderis in te opus tuum: et ames in te opus dei. Initium operum bonorum confessio est operum malorum: et tunc facis veritatem: quia non te palpas: nō tibi blandiris. Venis autem ad lucem: quia hoc ipsum quod tibi displicuit peccatum tuum: non tibi displiceret nisi deus tibi luceret: et eius veritas tibi stenderet. si autem aliquis veritatem confessionis et venit ad lucem in operibus bonis: etiam propter illa que videtur minuta esse peccata lingue: aut cogitationum aut uniorationis in rebus concessis quoniam minuta plura peccata: si negligantur occidūt. Admune sunt gutte que flumen implent: minuta sunt grana harena: sed si multa harena imponatur: harena premit atq; opprimit. hoc facit sentina neglecta: quod facit fluctus irruens paulatim. per sentinam intrat sed diu intrando et non exhauriendo mergit navem.

Quid est autem exhaurire: nisi bonis operibus agere ne obruant peccata: gemendo: ieiunando: tribuendo: ignoscendo.

T Feria tertia. Joannis. x. cap i.

Amen amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ouile ouium: sed ascendit aliunde: ille fur est et latro. Qui autem intrat per ostium pastor est ouium: ille uero ostiarius aperit: et oues vocem eius audiunt. Et proprias oues vocat nominatim: et educit eas. Et cum proprias oues emisit ante eas vadit: et oues illum sequuntur: quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur: sed effugiunt ab eo: quia non nouerunt vocem alienorum. Hoc prouerbiis dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.

CHRYS. Quia dominus de ciuitate iudeorum disputauerat ne dicant: Non est ex nostra cecitate quod ad te non accedimus: sed a te auertimur: ut erroneum fugientes: uult ostendere quod non est erroneus sed pastor: ponens signa latronis et pastoris. Et primo ostendit quis est erroneus et fur dicens: Amen amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ouile ouium: sed ascendit aliunde: ille fur est et latro. Sic autem et eos qui ante eum fuerunt occulte insinuat: et eos qui post eum futuri sunt anticristum et pseudo christos. ostium autem scripturas uocauit he enim dei cognitionem aperit: he oues custodiunt: et lupos superuenire non permittunt. Hereticis introitum precludentes. Qui ergo non scripturis utitur sed aliunde ascendit: hoc est aliam sibi et non legitimam uiam facit: he fur est. dicit autem: Ascendit et non intrat ad similitudinem fu-

ris materiam transcendere uolentis: et periculose omnia agentis. dicens autem: Aliunde: etiam scribas occulte insinuauit qui docebant mandata et doctrinas hominum: et leges preuaricabantur. Si autem infra seipsum ostium dicit: non oportet turbari. etenim pastorem seipsum et ouem differenter predicat quia enim adducit nos patri: ostium se dicit. quia uero procurat: pastores. **AVGV.**

Vel aliter. Multi sunt qui secundum quandam uirtutem huius consuetudine dicuntur boni homines: qui ea que in lege mandata sunt quasi obseruant: et christiani non sunt: et plerumque se iactant sicut pharisei. nunquid et nos ceci sumus. quia uero omnia ista que faciunt: et nesciunt ad quem finem referant: inaniter faciunt: dominus de grege suo et ostio quo intratur ad ouile similitudinem posuit dicens: Amen amen. Dicant ergo pagani uel iudei uel heretici: bene uiuimus. si per ostium non intrant: quid eis prodest? Ad hoc enim debet unicuique prodesse bene uiuere: ut detur illi semper uiuere: quia nec bene uiuere dicendi sunt: qui finem bene uiuendi uel cecitate nesciunt uel inflatorem contemnunt. Non est autem cuius spes uera semper uiuendi nisi cognoscat uitam quod est christus et per hanc ianuam intret in ouile. Quicumque ergo uult intrare ad ouile per ostium intret: non solum christum predicet: sed christi gloriam querat non suam. Humilis autem ianuam est christus qui intrat per hanc ianuam oportet humilem esse: ut sano capite possit intrare. Qui autem se non humiliat sed extollit. per materiam uult ascendere: ideo exaltatur ut cadat. Querunt ergo plerumque tales homines etiam persuadere hominibus ut bene uiuant: et christiani non sint: per aliam partem uolunt ascendere: rapere et occidere. Tales ergo fures sunt: quia quod alienum est suum dicunt: Latrones: quia non furantur occidunt.

CHRYSOSTOMVS. Didistis qualiter descripsit latronem intueri. et pastoris diffinitionem. Sequitur enim: Qui autem intrat per ostium: pastor est ouium. **AVGVSTI.** de uer. domi. Intrat per ostium qui intrat per christum: qui imitatur passionem

L ij

christi: qui cognoscit humilitatem christi: ut cum deus factus sit homo pro nobis cognoscat se homo non esse deum sed hominem. Qui. n. vult deus videri cum sit homo non imitatur illum qui cum deus esset: homo factus est. Tibi autem non dicitur: Esto aliquid minus quam es: sed agnosce quid es. Sequitur: huic ostiarium aperit. **CHRY.** Nihil prohibet ostiarium vocare moysen: ille enim est cuius eloquia dei credita sunt. **THEO.** Vel spiritus sanctus est ostiarium: per quem scripture referre nobis indicant christum. **AVGV.** Vel aliter: Ostiarium ipsius dominum debemus accipere. multo sunt enim magis inter se diuersa in rebus humanis pastor et ostium: quam ostiarium est ostium et tamen dominus et pastorem se dixit et ostium. Cur ergo non intelligamus ipsum et ostiarium. ipse enim se aperit: qui seipsum exponit. Si aliam personam queris ostiarium: vide ostiarium forte spiritum sanctum: de quo dominus dicit: Ipse vos docebit omnem veritatem. ostium est christus qui est veritas. quis aperit ostium: nisi qui docet veritatem: Lauendum tamen est ne maior estimetur ostiarium esse quam ostium: quia in domibus hominum ostiarium ostio: non ostium proponitur ostiario. **CHRY.** Quia vero dicebant eum esse deceptorem. et hoc ex infidelitate sui ipsorum certificabant dicentes: quis principium credit in eum ostendit nunc quod ex hoc quod non attendunt ei: ex ordine omnium excluduntur: unde sequitur: oues vocem eius audiunt. Si enim pastorem est per legitimum intrare ostium per quem ipse intrauit ab omnium congregatione se abstrahunt qui ipsum non audiunt. Sequitur: Et proprias oues vocat nominatim. **AVGV.** Mouit enim nomina predestinatorum unde discipulis ait: Saudete quoniam nomina vestra sunt in celo. Sequitur: Et educit eas. **CHRY.** Oues educit quando eas mittebat: non extra lupos: sed in medio lorum. Videtur autem et de ceco occulte insinuare. tenim illum eduxit vocans ex medio indeorum: et vocem eius audiunt. **AVGV.** Sed et quis alius oues emittit: nisi qui eorum peccata dimittit. ut cum sequi duris liberate vinculis possint. Sequitur enim: Et cum proprias oues emiserit ante eas vadit. **GLO.** Emittit siquidem eas de tenebris ignorantie ad lucem: dum ante eas va-

dit: quasi in colima nubis et ignis. **CHRY.** Nimirum pastores contrarium faciunt oues sequentes: sed ipse ostendit se contrarium facere: quoniam oues deducit ad veritatem. **AVGV.** Et quis est qui oues precessit: nisi qui surgens a mortuis iam non moritur: et patri dixit: Quos dediti mihi: volo ut vbi ego sum: et ipsi sint mecum. Sequitur: et oues illum sequuntur: quia sciunt vocem eius: aliter autem non sequuntur: sed fugiunt ab eo: quia non nouerunt vocem alienorum. **CHRY.** Alienos dicit eos qui circa theodam et iudam: aut eos qui post hoc alios debent decipere pseudo apostolos. ut enim non dicatur vnus illorum esse per multa se ab eis separat. primo quidem per doctrinam scripturarum: per quam christus ad se homines adducebat. Illi vero ab eis homines abstraherent. Secundo per omnium obedientiam. nam in eum quidem non solum venientem: sed etiam mortuum homines crediderunt: illos autem confestim reliquerunt. **THEOPHI.** Significat etiam antichristum: qui paululum decipiens non obtinebit sequaces post eius mortem. **AVGV.** Sed quomodo soluetur ista questio: Audiunt vocem christi quandoque non oues. audiunt enim iudas: sed lupo erat et non audiunt oues. aliqui enim eorum qui christum crucifixerunt non audierunt. sed oues erant. Sed dicit aliquis quando non audiebant: oues non erant. vox audita eos mutauit: et ex lupis oues fecit. Adde autem adhuc mouet quod per ezechielem obiurgat dominus pastores: et dicit inter cetera de ouibus: Errantem non reuocastis: et errantem dicit et ouem appellat. Non erraret si vocem pastorem audiret: sed ideo errauit quia vocem alieni audiuit. Dico ergo: Mouit dominus qui sunt eius: nouit prescitos: nouit predestinatos. Ipsi sunt oues aliquando seipsi nesciunt: sed pastor nouit eas multum enim oues foris sunt: et multi lupi intus. De predestinatis ergo loquitur. Est autem aliqua vox pastorem in qua oues non audiunt aliter nos in qua non oues non audiunt christum. Que est ista vox? Qui perseuerauerit usque in finem: hic saluus erit. Hanc vocem non negligit proprius: non audit alienus. Sequitur: Hoc prouer. dixit eis iesus: Illi autem non cognouit. quid loquebatur eis. Ipsciscit enim dominus manifestus: excrescet obscuris. Cum

antem duo audiunt verba euangelij: vnus i/ pius: alter pius. ⁊ talia forte sunt: vt ambo n̄ intelligant. Vnus dicit: verum est quod dixit: ⁊ bonum est quod dixit: sed nos non intel/ ligimus. Iste quia credit: iam pulsat: dignus est cui aperiat: si pulsare persistat. Alius di/ cit: Nihil dixit qui adhuc audiat: Nisi credi/ deris non intelligetis.

Dixit ergo eis iterū iesus: Amen amen dico vobis: quia ego sum ostium ouium. Omnes quotquot venerūt fu/ res sunt ⁊ latrones: sed non audierunt eos oues. Ego sum ostium. Per me si quis introierit saluabitur: ⁊ ingredie/ tur ⁊ egredietur: ⁊ pascua inueniet. Fur non venit, nisi vt furetur: ⁊ mactet ⁊ p/ dat. Ego veni vt vitam habeam: ⁊ abū dantius habeant.

CHR. Dominus attentiores volēs iu/ deos facere māifestat quod supra dixerat. vñ dicitur: Dixit ergo iterum eis iesus: Amen amen dico vobis: ego sum ostiū ouiuū. **AV/ GV**. Ecce quod clausus posuerat apuit: ipe est ostium intremus: ⁊ nos intrasse gaudea/ mus. Sequitur: Omnes quotquot vene. fu/ res sunt ⁊ latrones. **CHR**. Non de p/ phetis hoc dicit sicut heretici dicunt: sed de se diuosis: vnde ⁊ laudans oues subiungit. S; non audierunt eos oues. Nisiq; autem vide/ tur laudare eos qui non obedierunt prophe/ tis: sed eis detrahit vehemēter. **AVGV**. Intellige ergo: Quotquot venerūt p̄ter me: non autem p̄ter illum prophete venerūt: qz cum illo venerūt qui cum verbo dei venerūt: qui veraces fuerunt quia ipse verbum ⁊ ve/ ritas venturus precones mittebant: sed eorū corda quos miserat possidebat carnem quip/ pe ipse accepit ex tempore qui est semper. In principio enim erat verbum: ante aduentum autem eius quo humilis venit in carne pre/ cesserunt iusti: sic cum credentes venturum: quomodo nos credimus in eum qui venit. tē/ pora variata sunt: non fides. Eadem enim fi/ des vtrosq; coniungit: ⁊ eos qui venturus es/ se: ⁊ eos qui venisse crediderunt. Quotquot ergo p̄ter illum venerunt: fures fuerunt ⁊ latrones. i. ad furandum ⁊ occidendum ve/

nerunt. Sed non audierunt eos oues. illi. s. de quibus dictum est: Mouit dominus q̄ sūt eius. Eos ergo non audierunt oues: in qui/ bus non erat vox christi: errantes: vana fin/ gentes: miseros succedentes. quare autem se ostium dixerit aperit subdens: Ego sum osti/ um. per me si quis intro. saluabitur. **AL/ CVI**. q. d. Illos non audiunt oues sed me audiunt: quia ego sum ostium: ⁊ qui per me non fictus sed verus introierit perseueran/ do saluabitur. **THEOPHI**. Eūcicit autem ad pascua dominus oues per ostium. vnde sequitur: Et ingredietur ⁊ egredietur: ⁊ pascua inueniet. Que sunt autez bec pascua: nisi delectatio futura ⁊ requies in quam nos dominus introducit. **AVGV**. Sed qd est quod dicit: Ingridietur ⁊ egredietur: In/ gredi quippe in ecclesiam per ostium christi valde bonum est: exire autem de ecclesia non est bonum. Potest ergo dici ingredi nos quā do interius aliquid cogitamus: egredi autem quando exterius aliquid operamur. s; illud: Exiit homo ad opus suum. **THEO**. Del ingredi dicitur cui est cure homo interi/ or: egredi vero qui hominem exteriorem. i. membra que sunt supra terrā in christo mor/ tificat: hic enim pascua in futuro reperiet se/ culo. **CHR**. Del hoc dicitur pp̄ apo/ stolos q̄ cū ocio itroierūt: ⁊ exierunt vt totius orbis terrarum facti domini: ⁊ nullus eos eij cere valuit: ⁊ nutrimentum habuerunt. **AV/ GV**. Sed plus me delectat q̄ ipse quodā modo nos admonuit: cum secutus adiungit. Fur non venit nisi vt furetur. **ALCVI**. q. d. Apero oues non audiunt vocem furis quia non venit fur nisi vt furetur: alienam rem sibi vsurpando: non de preceptis christi suos sectatores instrnens: sed suis exemplis eos viuere suadens. vnde subditur: Et ma/ cket mala doctrina retrahendo a fide: Et per/ dat in eterna damnatione. illi ergo furantur ⁊ occidunt. Ego veni vt vitam habeāt: ⁊ abū dantius habeant. **AVGV**. Videtur nū bi dixisse vt vitam habeant. ingredienti hoc est per fidem que per dilectionem operatur: per quam fidem in ouile ingrediuntur vt vi/ uant: quia iustus ex fide viuit: Et abundan/ tius habeant scilicet egredientes quando ve/ ri fideles moriuntur: ⁊ abundantius habeāt

vitam: ubi nunquam deinde moriantur. Quamvis ergo et hic in ipso ovili non desinit pasqua inuenient tamen pasqua ubi saturantur: qualia inuenit cui dictum est: Hodie mecum eris in paradiso. **GREGO.** super ezech. in hom. xiiij. Ingredietur ergo ad fidem egredietur ad spem: pasqua vero inueniet in eterna satietate. **CHRY.** Quod autem dicit: si non venit nisi ut furetur et mactet et perdat. de seditiosis dicit quod ad litteram est factum omnibus occisis et perditis qui eos sequebantur: et sic etiam presenti vita eos priuauerunt. Ego autem veni pro salute omnium ut vitam habeant: et abundantius habeant in regno celorum. et hec est tertia differentia qua se discernit a pseudo prophetis. **THEO.** Adyslice autem fur diabolus est qui venit tentando ut furetur per cogitationes illicitas: et mactet per consensum: et deinde per opera destruat.

C FERIA QUARTA. IOANNIS. VI. CAPI.

Nemo potest venire ad me: nisi pater qui misit me traxerit eum et ego resuscitabo eum in nouissimo die.

Est scriptum in prophetis: Erunt omnes docibiles dei Omnis qui audiuit a patre et didicit venit ad me: Non quia patrem vidit quisquam nisi is qui est a deo: hic vidit patrem.

AVGV. Ab hominibus enim carnem assumpsit: sed non more hominum. nam patrem habens in celo matrem elegit in terra et illic natus sine matre: et hic sine patre: quid ergo talibus murmurantibus respondit subditur. Respōdit ergo iesus et dixit eis: nolite murmurare inuicem quasi dicat. Scio quare non ut esurians sic: ut istum panem non intelligatis neque queratis. Nemo potest venire ad me: nisi pater qui misit me traxerit illum. Magna gratie commendatio: nemo venit nisi tractus: quem trahat: et quem non trahat: quare illum trahat: et illum non trahat noli velle iudicare: si non vis errare. semel accipe et intellige: si non traheris: ora ut traharis. **CHRY.**

Hic autem insiliunt manichei dicentes: quoniam nihil in nobis est positum: sed hoc non quod in nobis est destruit: sed ostendit nos diuino auxilio indigentes: ostendit enim hoc non eum qui inuitus venit: sed eum qui multam patitur oppugnationem. **AVGV.**

Sed si inuiti trahimur ad christum: inuiti credimus: ergo violentia adhibetur: non voluntas excitatur. sed intrare quisque ecclesiam potest nolens. credere non potest nisi volens. corde enim creditur ad iustitiam. si ergo inuitus venit qui trahitur: non credit: si non credit non venit. non enim ad christum ambulando currimus: sed credendo nec motu corporis: sed voluntate cordis accedimus: ergo voluntate traheris. Quid est autem trahi voluntati: delectare in domino: et dabit tibi petitiones cordis tui: est quedam voluptas cordis: cui dulcis est panis ille celestis: porro si poete dicere licuit. Trahit sua quemque voluptas: quanto fortius nos dicere debemus trahi hominem ad christum: qui delectatur veritate: beatitudine: iustitia: sempiterna vita: quod totum christus est. An non habent corporis sensus voluptates suas et animus deseritur a voluptatibus suis. Da amantem: desiderantem: feruentem: fonti eterne patrie suspirantem: et scit quid dicam: sed quare voluit dicere: quem traxerit pater si trahendi sumus ab illo trahamur: cui dicit quedam que diligit.

Trabe me post te. Sed quid intelligi voluit aduertamus. Trahit pater ad se filium: eos qui propterea credunt in filium: quia eum cogitant patrem habere deum. Deus enim pater equalem sibi genuit filium: et qui cogitat atque in se de sua sentit ac ruminat equalem esse patri eum in quem credit: ipsum trahit pater ad filium. Arrius credidit creaturam: non cum traxit pater. si otinus dicit: Homo solus est christus qui sic credit non cum pater trahit: trahit petrum qui dixit: Tu es christus filius dei viui. vnde ei dictum est. Non tibi reuelauit caro et sanguis: sed pater meus qui in celis est. Ista reuelatio ipsa attractio est. Si enim que inter delicias terrenas reuelantur amantibus trahunt: non trahet reuelatus christus a patre. Quid enim fortius desiderat anima quam veritatem. sed hic homines esuriunt: ibi saturabuntur. ideo subiecit: Et ego resuscitabo eum in nouissimo die quasi dicat saturabitur. eo quod et hic sit

in resurrectione mortuorum quonia ego resu-
 scitabo eu. **AVGV.** de que. no. z ve. te.
 Vel attrahit pater ad filium per opera que fa-
 ciebat per illum. **CHRYSOSTO-**
MVS. Non parua dignitas filij si pater
 adducit: z ipse suscitatur non diuidens ad pa-
 trem opera: sed ostendens parilitatem virtu-
 tis. deinde ostendit modum fm quem pater
 trahit dicens. Scriptum est in prophet. Et
 erunt omnes doceri. dei. Vides fidei dignita-
 tem: quoniam non ab hominibus neq; homi-
 nes: sed ab ipso deo per eam debeant addisce-
 re. Magister enim presidet omnibus parat⁹
 existens sua tribuer: ad omnes suam doctri-
 nam effundens. Si autem erunt omnes do-
 cibilis dei qualiter quidam non credunt? ga-
 hoc de pluribus dictum est: siue quonia om-
 nes qui volunt. **AVGV.** de predistinatio-
 ne sanctorum. Vel aliter. Sicut integre loq-
 mur cum de aliquo litterarum magistro qui
 in ciuitate solus est dicimus: omnes iste hec
 litteras docet: non quia omnes discunt: sed
 quia nemo nisi ab illo dixit quicunq; ibi litte-
 ras discat. Ita recte dicimus. Omnes deus
 docet venire ad christum: no quia omnes ve-
 niunt: sed quia nemo aliter venit. **AV-**
GVSTI. super ioan. Vel aliter Om-
 nes regni illius homines docibiles erunt dei:
 non ab hominibus audient: z si hoc ab homi-
 nibus audiunt tamen quod intelligunt intus
 datur. strepitum verborum ingero auribus
 vestris nisi reuelet ille qui intus est: quomo-
 do ergo iudei me potestis agnoscere quos
 pater non docuit. **BEDA.** Dicit autez plu-
 raliter. In prophetis: quia omnes prophete:
 vno eodemq; spiritu repleti: licet diuersa p-
 phetarent: tamen ad idem tendebant. quapro-
 pter cum quouis eorum omnes alij concordab-
 ant: sicut cum ioele propheta qui dicit: Erunt
 omnes docibiles dei. **GLO.** Hoc in ioele
 non inuenitur. sed aliquid simile. dicitur eni
 ibi filij spon exultate z letamini in domino
 deo nostro: quia dedit vobis doctorem. Ex-
 pressius tamen est in isaia vbi dicitur. **Dona**
vnuersos filios tuos doctos a domino.
CHRYSOSTOMVS. Quod qui-
 dem precipuus est: quia ante per homines di-
 cebant que dei sunt: nunc autem per vnicum
 filiu dei z spiritum sanctum. **AVGV.** de pre-

distinatione sanctorum. Omnes autem docibi-
 les dei veniunt ad filium: quoniam audi-
 erunt z didicerunt a patre per filium: vnde
 subditur. Omnis qui audiuit a patre z didi-
 cit venit ad me. Si autem omnis qui audi-
 uit a patre z didicit venit: profecto omnis q
 non venit non audit a patre nec didicit. Val-
 de remota est a sensibus carnis hec schola in
 qua pater auditur z docet: vt veniatur ad fili-
 um: nec agit hoc cum carnis aure sed cordis:
 vbi est z ipse filius. quia ipse est verbum eius
 per quod pater sic docet: simul est z spiritus
 sanctus. Inseparabilia enim didicimus esse
 opera trinitatis: sed patri hoc potissimum est
 attributus: quia de ipso procedit z filius z spi-
 ritus sanctus. Itaq; gratia que occulte z huma-
 nis cordibus diuina largitate tribuitur: a nul-
 lo corde duro respuit. id qppe tribuit: vt cor-
 dis duritia primitus afferatur. Cur ergo no
 omnes docet: vt veniant ad christum: nisi qz
 eos quos docet: misericordia docet: quos au-
 tem non docet: iudicio non docet: si autem di-
 ximus q volunt discere: quos non docet: re-
 spondebitur nobis: Et vbi est quod ei dici-
 tur. Deus tu conuertens viuificabis nos: aut
 si non faciat volentes ex nolentibus deus: vt
 quid orat ecclesia fm preceptum domini pro
 persecutoribus suis: non enim quisq; dicere
 potest credidi: vt sic vocaret. preuenit quippe
 eum misericordia dei: quia sic est vocatus vt
 crederet. **AVGVSTI.** super ioan-
 nem. Ecce ergo quomodo trahit pater do-
 cendo de veritate non necessitatem imponen-
 do: trahere enim dei est. Omnis qui audi-
 uit a patre z didicit: venit ad me. quid igitur
 christus nihil docuit: quid q patrem magis
 hoies no viderunt: filium viderunt: filius ergo
 dicebat: sed pater docebat. Si. n. ego ho cum
 fim illum doceo. qui audiuit verbu meum: il-
 lum docet z pater qui audiuit verbum eius.
 Exponit autem hoc ipse z ostendit nobis qd
 dixerat continuo subiungens: Non quia pa-
 tris. vi. quisq; nisi qui a deo est: hic vi. patrem. q.
 di. Ne forte cum dico vobis: omnis qui
 audiuit a patre z didicit: dicatis apud vos.
 Nunq vidimus patrem: quomodo ab eo di-
 scere poterimus: a meipso audite: Ego no-
 ui patrem ab illo sum: quomodo verbum
 est ab illo cuius est verbu: non q sonat z tra-

fit: sed quod manet cum dicente: et trahit audi-
entes. **CHRY.** Omnes quidem a deo su-
mus. Id vero quod est precipuum filij et pro-
prium hic non posuit pro auditorum ibecillitate.

Amen amen dico vobis: qui cre-
dit in me habet vitam eternam. **E**go
sum panis vite. **P**atres vestri mandu-
cauerunt manna in deserto: et mortui
sunt. **H**ic est panis de celo descendens:
ut si quis ex ipso manducauerit non mo-
riatur. **E**go sum panis viuus qui de ce-
lo descendi. **S**iquis manducauerit ex
hoc pane: viuet in eternum.

AVGV. Reuelare voluit se dominus quod
esset. unde dicit. Amen amen dico vobis: qui
credit in me habet vitam eternam. q. d. Qui
credit in me habet me: quid est autem habere
me: habere vitam eternam: vita. n. eterna est
verbum quod in principio erat apud deum:
et vita erat lux hominum: assumpsit vita mor-
tem: ut vita occideret mortem. **CHRY.**

Quia vero turbe instabant: cibum corpora-
lem petentes et eius cibi qui patribus eorum
datus erat reminiscetes: ut ostendat quod om-
nia illa figura erant huius veritatis presentis
mentionem de cibo spirituali facit dicens. **E**go
sum panis vite. **P**anem quidem vite se ip-
sum vocat: quoniam vitam nostram continet
et hanc et figuram. **AVGV.** Sed illi de
manna superbiebant subiungit: **P**atres ve-
stri manducauerunt manna in deserto et mor-
tui sunt. **I**deo patres vestri quia similes estis
illoz murmuratores patres murmurato-
rum filioz. **M**am de nulla re magis deus
offendisse ille populus dictus est: quam contra de-
um murmurando. **I**deo autem mortui sunt
quod quod videbant credebant: quod non videbant non
credebant neque intelligebant. **CHRY.**

Non autem sine causa addit. **I**n deserto: sed
occulte insinuans quoniam non longum tem-
pus fuit: quo scilicet manna datum est neque si-
mil cum venit in terras promissionis: sed quod
videbant panem datum a christo minus esse
illo quod patribus datum erat: in eo quod illud
de super descendebat. **M**iraculum vero pa-
num inferius generabatur propterea subiun-
git: hic est panis de celo descendens. **AV-**

GV. **H**unc panem significauit manna: huc
panes significabat altare dei. **S**acramenta hec
sunt: et illa fuerunt in signis diuersa sunt: in
re que significatur paria sunt. **A**postolum au-
di. **O**mnes eandem escam spiritalem man-
ducauerunt. **CHRY.** **D**einde ostendit quod
maxime eos poterat persuadere: quoniam ip-
si patribus suis multo digniores effecti sunt:
qui manna manducantes sunt mortui. et ideo
subdit. **U**t si quis ex ipso manducauerit: non
moriatur. **A** fine vtriusque cibi ostendit diffe-
rentiam. panem autem hic dogmata salutaria
dicit. et fidem que in ipsum est aut corpus su-
um: hec enim conseruant animam. **AVG.**
Sed nunquid non morimur: qui manduca-
uimus panem descendentem de celo: sic illi
sunt mortui: quemadmodum et nos sumus
morituri quantum attinet ad mortem huius cor-
poris visibilem atque carnalem. quantum autem
pertinet ad mortem spiritalem qua patres isto-
rum mortui sunt. **M**anducauit manna moy-
ses et multi qui domino placuerunt: et mortui
non sunt: quia visibilem cibum spiritualiter in-
cllexerunt: spiritualiter gustauerunt ut spiri-
tualiter factarentur. **M**am et nos hodie accipi-
mus visibilem cibum: sed aliud est sacramen-
tum: aliud virtus sacramenti: quoniam mul-
ti de altari accipiunt: et accipiendo moriuntur.
unde apostolus: **J**udicium sibi manducat et bi-
bit: panem ergo celestem spiritalem mandu-
care est innocentiam ad altare apportare. pec-
cata et si sint quotidiana: non sint mortifera an-
tequam ad altare accedatis. attendite quid dicatis.
Dimitte nobis debita nostra sicut et nos di-
mittimus debitoribus nostris: si dimittis: di-
mittent tibi securus accede: panis est non ve-
nenum. si quis ergo ex hoc pane manducaue-
rit: non morietur. **S**ed quod pertinet ad vir-
tutem sacramenti non quod pertinet ad visi-
bile sacramentum: qui manducat scilicet interius
non foris. **ALCVI.** **I**deo inquit non mori-
tur qui comedit hunc panem: quia ego sum pa-
nis viuus qui de celo descendi. **T**HEO-
PHI. **P**er hoc scilicet quod incarnatus est:
non ergo prius solum fuit homo: et postmo-
dum assumpsit diuinitatem ut nestorius fabu-
latur. **AVGV.** **D**e celo descendit et man-
na: sed manna umbra erat: iste veritas est.
ALCVI. **E**st autem mea vita viuificans.
unde sequitur. **S**iquis manduc. ex hoc pa. vi-
uet. non tamen in presenti per fidem et iusticiam: sed in eternum.

205
Et panis quem ego dabo caro mea est: pro mundi vita.

AVGV. Determinat consequenter dominus quomodo se panem dicat non tamen secundum diuinitatem que pascit omnia: sed etiam secundum humanam naturam que est assumpta verbo dei cum subdit. Et panis quem ego dabo caro mea est: pro mundi vita. **BEDA.** Hunc panem tunc dominus dedit quando mysterium corporis et sanguinis sui discipulis tradidit: et quando semetipsum deo patri obtulit in ara crucis. quod uero dicit. Pro mundi vita. non debemus intelligere pro elementis: sed pro hominibus qui mundi nomine designantur.

THEOPHI. In hoc quod dicit. Quem ego dabo: potestatem suam demonstrat: quod non sicut seruus minor patre crucifixus est: sed uoluntarie. nam et si a patre dari dicatur: tamen seipsum tradidit ipse. Attende autem quod panis qui in mysteriis a nobis assumitur: non solum figuram gerit carnis christi: sed ipse est uera caro christi. non enim dixit: Panis quem ego dabo figuram carnis mee gerit: sed caro mea est. Transmutatur autem in enarrabilibus uerbis iste panis eorum mysticam benedictionem et habitationem spiritus sancti in carnem christi. Sed quare non uidemus carnem: quia si caro uideretur horrorem nos in eius assumptione inuaderet. unde et nostri infirmitati commendatur talis nobis uideretur mysticus cibus secundum quod nostre consuetudini competebar: pro mundi autem uita carnem suam tradidit: quia moriendo mortem soluit. Ego etiam intelligo pro mundi uita resurrectionem: nam domini mors uniuersalem resurrectionem toti generi humano ministravit. forte autem et uita que in sanctificatione et beatificatione consistit et spiritu: mundi uitam dixit: quoniam uis enim non omnes susceperunt uitam que est in sanctificatione et spiritu: tamen dominus seipsum pro mundo tradidit. et quantum in eo totus mundus sanctificatur. **AVGV.** Quando autem caperet caro quod dixit panem carnes: norunt autem fideles corpus christi: si corpus christi esse non negligant: fiant corpus christi: si uolunt uiuere de spiritu christi: de spiritu enim christi non uiuit: nisi corpus christi: nunquid enim corpus meum uiuit de spiritu tuo. Hunc panem exponit apostolus dicens. Unum corpus mul-

ti sumus. O sacramentum pietatis o signum unitatis: o uinculum charitatis. qui uult uiuere accedat: credat: incorporetur ut uiuificet.

Feria. v. Luce. ix. cap.

DUuoceatis iesus duodecim apostolis: dedit illis uirtutem et potestatem super omnia demonia: et ut languores curarent. Et misit illos predicare regnum dei: et sanare infirmos. Et ait ad illos: Nihil tuleritis in uia: neque uirgam neque peram: neque panem neque pecuniam: neque duas tunicas habeatis. in quancunq; domum intraueritis ibi manete: et ide ne exeatis. Et quicumq; non receperint uos exeuntes de ciuitate illa: etiam puluerem pedum uestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem ibant per castrum: euangelizantes et curantes ubiq;. **CIRYL.** Decebat institutos ministros sacrae doctrinae posse mira pagere et per ipsos effectus credi quod essent dei ministri. unde dicit: Edoceatis iesus. xij. apo. dedit illis uirtutem et potestatem super omnia demonia. In quo eleuatum supercilium diaboli flectit: quod dicebat aliquando: Non est quod contradicere ualeat. **EVSE.** Et ut per eos ueneretur genus humanum: non solum dat eis ut prauos spiritus pellant: sed et quolibet infirmitatem sanent ex eis imperio. unde sequitur: Et ut languores curarent. **CIRYL.** Attendas hic diuinam filii patris nature corporali non ueniens: agere namque miracula aderat sanctis: non natura: sed participatione spiritus sancti. Super hoc autem alijs procedit patris partem prorsus alienum erat ab eorum uirtute. Quia si non posset natura creata super spiritus dona possidere dominum: At dominus noster iesus christus tanquam naturaliter deo existeret impletus bonis gratiis quibus uult: non inuocans in eos alienam uirtutem sed infundens ex propriis partibus. **CHRY.** Postquam autem satis confortati fuerant ex eius comitiis: et competens nacti sunt argumentum uirtutis eius mittit eos. unde sequitur: Et misit illos. per di. reg. dei. et san. infir.

Ubi considera q̄ non committitur eis aliqd̄
sensibile dicere: sicut moyses ⁊ prophete qui
terram ⁊ bona terrena promittebant. hi vero
regnum celorum ⁊ quecunq; continentur in
eo. **GRE.** nazanzenus. Admittens autem di
scipulos ad predicanduz dominus multa eis
iniunxit: quoru; summa est sic eos virtuosos
esse sic constantes atq; modestos: ⁊ ut bre
uiter loquar celestes ut non minus propter
eorum modum viuendi quam propter ver
bum euangelica doctrina propagaretur. Et
ideo cum eris ⁊ baculi carentia ⁊ amictus sin
gularitate mittebantur. Et ideo subdit: Et ait
ad illos: Nihil tuleritis in via: neq; virgam
neq; peram: neq; panem neq; pecuniã: neq;
duas tunicas habeatis. **CHRY.** Pluri
ma quidem per hoc constituebat. primo qui
dem i suspectos reddens discipulos. secundo
sequestrans eos a qualibet cura: ut totum stu
dium adhiberent verbo. tertio docens eos p
pnam virtutem. Sed forsitan dicet aliquis ce
tera quidem habere ratione; sed non habere
peram in via. nec duas tunicas: nec baculuz:
cuius rei causa precipit? Volens scilicet exci
tare eos in qualibet diligentia. Et ut loquar
ex hominibus angelos faciet eos: dirimens a
qualibet cura vite ut vna sola cura detinean
tur doctrine. **EVSE.** Volens igitur eos ca
rere cupidine rerum in solitudinibus vite
protestatus est hec: sumebat enim experimen
tum fidei ⁊ animositatis eorum qui habito in
mandatis extreme vitam. ducere paupertatis
non effugiunt que iubetur: decebat enim eos
quoddam commercium facere: ⁊ recipientes
salubres virtutes recompensare obedientia
mandatorum: ⁊ euz milites eos faceret regni
dei accingit eos ad pugnaz in hostes: mones
colere paupertatem. nullus enim militas deo
implicat se vite secularis negocijs. **AMB.**
Qualis ergo esse debeat q̄ euangelizat regnũ
dei: preceptis euangelicis designatur: hoc est
ut subsidij secularis ammicula non requi
rat: fideiq; totus inherens putet quo minus
ista regravat: magis posse suppetet. **THEO
PHI.** Sic enim ipsos medicos misit q̄ ne
q; panes ipsos portare vult: nec aliquid aliud
quibus indigent multi. **AVGV.** de con.
cua. Vel dominus hec possidere discipulos
ac ferre noluit: non q̄ necessaria non sint su
stentationi huius vite: sed quia sic eos mitte

bat ut eis hec deberi monstraret ab illis qui
bus euangelium credentibus annunciantur:
ut sic securi non possiderent: neq; portarent
huic vite necessaria: nec magna: nec minima.
Ideo posuit s̄m marcum nec virgam: osten
dens a fidelibus suis omnia deberi ministris
suis nulla superflua requirẽtibuz. Hanc aut
potestatem virge nomine significauit: euz di
ceret: Ne quid tollerent in via nisi virgã tm̄.
AMBRO. Possunt etiam qui volunt h̄
ad eum deducere tractatum: ut spiritalem tan
tummodo locus iste firmare videatur affectũ:
qui velut indumentum quoddã videatur cor
poris eruisse: non solum potestate reiecta con
temptisq; diuitijs: sed etiam carnis ipsius il
lecebris abdicatis. **THEO.** Quidam etiaz
apostolos non portare peram neq; baculum:
aut duas tunicas sic intelligunt: q̄ non the
saurizent. hoc enim pera innuit congregans
multa. neq; sint iracundi ⁊ tribulati spiritus
quod significat bacul⁹: neq; sint ficti ⁊ dupli
ci corde quod significat tunica duplex. **CI
RYL.** Sed diceret aliquis vnde eis neces
saria crunt? Et ideo subdit: Et in quancunq;
do. intra. ibi ma. ⁊ inde ne exie. q. d. sufficiat
vobis discipulorum fructus qui recipientes
a vobis spiritualia vos procurabunt. Iussit au
tem eos in vna domo manere: ut nec hospite
grauent eum scilicet dimittendo: nec ipsi gu
lositatis ⁊ leuitatis suspicionem incurrant.
AMBRO. Alienum nanq; a predicator
re regni celestis asserit cursitare per domos:
⁊ iuiolabilis hospitij iura mutare. Sed ut ho
spitij gratia deferenda censeatur: ita etiam si
non recipiantur excutiendum puluerem egre
diendumq; de ciuitate mandatur euz sequi:
Et quicunq; non rece. vos ere. de ciui. illa:
etiam puluerem pedum ve. exca. in testi. sup
illos. **BEDA.** Puluis excutitur de pedi
bus apostolorum in testimonium laboris sui
q̄ ingressi sunt in ciuitatem ⁊ predicatio apo
stolica ad illos vsq; peruenerit. siue excutitur
puluis cum nihil ab eis accipiant: nec ad vi
ctum quidem necessarium qui euangelium spre
uerunt. **CHRY.** Nam improbabile val
de est contemntes sermonem ⁊ patremfa
milias se famulis benignos ostẽdere: vel be
nedictiones eorum erigere. **AMBRO.**
Vel mediocris ⁊ boni remuneratio docetur
hospitij: ut non solum pacem tribuamus ho

spūibus: verum etiam si qua eos terrene ob/
umbrant delicta leuitatis: receptis apostolice
predicationis vestigijs auferant. **BEDA.**
Qui vero perfida negligentia vel etiam stu/
dio verbum dei contemnunt: horum vitanda
communitio est: excutiendus puluis pedum ne
gestis inanibus pulueri comparandis men/
tis caste vestigium polluat. **EVSE.** Quis
autem precinxisset dominus discipulos suos
tamquam milites dei diuinis virtutibus et sapien/
tie monitis: mittens eos iudeis ut doctores:
et medicos ipsi sibi hoc precedebant. unde se/
quitur: Egressi autem circu. per cast. euan. et
cur. vbiq. Quasi doctores quidem euangeli/
zantes: sed quasi medici prestantes remedia
et verba miraculis comprobantes.

C FERIA. VI. Luce. v. cap.

Actum est in vna dierum:
et iesus sedebat docens.
Et erant pharisei seden/
tes et legis doctores qui ve/
nerant ex omni castello ga/
lilee et iudee et hierusalem: et virtus do/
mini erat ad sanandum eos. Et ecce vi/
ri portantes in lecto hominem qui erat
paralyticus. Et querebant eum inferre
et ponere ante eum. Et non inuenien/
tes qua parte illum inferrent pre turba.
ascenderunt supra tectum: et per tegulas
sum miserunt eum in lecto in medium
ante iesum. Quorum fidem ut vidit di/
xit: Homo remittuntur tibi peccata
tua. Et ceperunt cogitare scribe et pha/
risei dicentes. Quis est hic qui loquitur
blasphemias? Quis potest dimittere
peccata: nisi solus deus? Et cognouit
autem iesus cogitationes eorum: respon/
dens dixit ad illos: Quid cogitatis ma/
la in cordibus vestris? Quid est facili/
us dicere: dimittuntur tibi peccata: an
dicere surge et ambula? Et autem scia/
tis quia filius hominis habet potestatem

206
in terra dimittendi peccata: ait paraly/
tico: Tibi dico surge tolle lectum tuum:
et vade in domum tuam. Et confestim
surgens coram illis tulit lectum in quo
iacebat: et abiit in domum suam magni/
ficans deum. Et stupor apprehendit
omnes et magnificabant deum. Et re/
pleti sunt timore dicentes: quod vidimus
mirabilia hodie.

CHRYS. Scribe et pharisei qui facti fuerant
prodigiorum christi visores: audiebant ipsum quoque do/
centem: vnde dicitur: factum est in vna die: et iesus se/
de. do. et erant pharisei. sedentes. et legis doctores. qui ve/
nerunt ex omni castello galilee. et iudee. et hierusalem: et viri.
domini erat ad sanandum eos. Non quasi mutuo acci/
peret potestatem alterius: sed quasi deus et dominus pro/
pria operabatur virtute. fuit autem homines sepe do/
ctorum spiritualium digni: sed plerumque deficiunt ea ratio/
ne quam nouit donorum largitor: quod in christo non ac/
cidit: affluebat. nam in prestantis remedijs virtus
diuina. Quia vero necessarium erat: vbi tanta
scribarum et phariseorum turba conuenerat: aliquid
fieri ex his que virtuti attestarentur ipsius co/
ram eis qui eum paruipendebant factum est
quoddam miraculum in paralytico. in quo quod
defecisse videbatur medicinalis ars: portaba/
tur a proximis ad supernum et celestem medi/
cum. unde sequitur: Et ecce viri portantes. in lec/
to. hominem qui erat paralyticus et querebant eum in/
ferre. et ponere ante eum. **CHRYS.** Mirandi ve/
ro sunt qui paralyticum adduxerunt: quali/
ter cum nequissent intrare per ostium: nouum
aliquid et alienum attentauerunt. unde sequi/
tur: Et non inuenientes qua parte eum inferrent. preter/
tulerunt tectum. detegentes autem tectum de/
ponunt grabatum et ponunt in medio paraly/
ticum. unde sequitur: Et per tegulas. submisit.
illum cum lecto. in me ante iesum. Dicit aliquis
demissum fuisse locum a quo per tegulas de/
posuerunt paralyticum lectum. **BEDA.** Do/
minum autem dominus a paralyti curatur primo peccato/
rum vincula dissoluit ut ostenderet eum ob nexum cul/
pax artuum dissolutione dānari: nec nisi his re/
laxatis membris posse recuperatione sanari. vnde se/
quitur. Quorum fidem ut vidit dixit: Homo: remit/
ti. peccata tua. **AM.** Magnus dominus qui alioum/
merito ignoscit alijs: et dum alios probat:
alijs relaxat errata. Cur apud te homo collega

nō valeat: cum apud deum seru⁹ & iterueniē/
di meritum & ius habeat impetrādī: si graui/
um pctōrū diffidīs veniam: adhibe peccato/
res: adhibe ecclesiaz que pro te p̄cef: cuius cō
tēplatiōe qđ tibi dñs negare posset: ignoscat.

CHRY. Occurrebat autem & in hoc ipsi⁹
patientis fides: non enim sustinisset se ifert
us submitti: nisi creditisset. **AVGV.** De
con. euan. Qđ autē dicit: Homo: dimittunt
tibi peccata: ad hoc insinuandū valet: quia hōi
dimittebant peccata: qui hoc ipso qđ hō erat n̄
posset dicere: Nō peccaui simul etiā vt ille qđ
hōi dimittebat intelligeret de⁹.

CHRY. Mos autē si corporaliter patimur: satagim⁹ no
cium abijcere. cum vero male sit aie & disse/
rimus: atq; ideo nec a corporis nociuis cura
mur. Abscidamus igitur fontē malorū: & ces
sabunt egritudinum fluxus. Ad etu autē mul
titudinis suam intentionem aperire pharisei
nō audebant: sed solum in cordibus suis me
ditabant. vnde sequit. Et cepe. cogitare scri.
& pha. dicentes: Quis est hic qui lo. blasphe
miaz: **CIRYL.** In quo mortis precipitāt
sniam. Erat enim mandatum in lege. qđ qui
cunq; blasphemaret in deum: morte puniret.

AMB. Itaq; ab ipsis ex operibus suis dei
filius accipit testimonium: nam & validius ē
ad fidem quod confitentur inuiti: & pernicio
sius ad culpam quod negāt: qui suis assertio/
nib⁹ reliquunt. vñ sequitur. Quis pōt pecca
ta dimittere nisi solus deus: Adagna in fide
plebis amentia: vt cum confessa fuerit solius
dei esse donare peccata: non credat deo pecca
ta donanti.

BEDA. Verum enim dicunt:
quia nemo peccata dimittere nisi de⁹ potest:
qui per eos quoq; dimittit quib⁹ dimitteđi tri
buit ptātē. Et ideo christus vere deus esse p̄
batur: quia dimittere peccata quasi deus pōt.

AMB. Dominus autem saluos volens fa
cere pctōres ex occultorum cognitione deum
se esse demonstrat. vnde sequitur. Vt autem
cognouit deus cogita. eorum respondens di.
ad illos. Quid cogi. in cor. vestris. **CI.** q.
d. o pharisei quia dicitis: Quis potest pecca
ta dimittere nisi solus deus: Respondeo vo
bis: Quis pōt secreta cordis scrutari nisi so
lus deus qui per prophetas dicit: Ego dñs
scrutans corda & probans renes. **CI.** Si
ergo increduli estis erga primum. s. remissio
nem peccati ecce aliud adijcio dum intima ve

stra patefacio. quin etiam aliud dum paraly
tici corpus consolido. vnde subdit. Quid est
facilius dicere dimit. ti. pec. an dicere sur. &
am. Idalam quidem est quia consolidare cor
pus facilius est: q̄sto namq; nobilio: est ani
ma corpore: tanto est excellentior absolutio cri
minum. verum quia illud non creditis: eo qđ
lateat adijciam quod minus est: apertius ta
men quatenus quod est magis occultū p̄ hoc
monstret. Et quidem cum allocutus ē infir
mantez: nō dixit dimitto tibi peccata: propria
exprimēs potestatem: sed Remittuntur tibi
peccata. Logentibus autem illis euidentius
propriam declarat potestatem dicens. Vt an
tem scia. quia si. ho. pote. habet in ter. dimit.
pec. **THEO.** Vide qđ in terra dimittit pec
cata. dum. n. sumus in terra: peccata nostra
delere possum⁹. postq; vero a terra tollimur:
non valebimus confiteri: claudif. n. ianua.
CI. Demonstrat autem peccatorū veniam p̄
corporis sanationē. vnde sequitur: Vt para
lytico ti. di. sur. Ipsam vero corporis sanatio
nē demonstrat p̄ lecti portationē. vt sic nō re
putetur fantasia quod factum est: vnde seqt.
Tol. graba. tuū. & va. i do. tu. q. d. Ego vole
bam p̄ tuā passionē curare illos qui sani vi
dentur infirmantur autem in anima. sed quia
nolūt vade tuā correctur⁹ familiā. **AMB.**
Nec mora vlla sanitatis interuenit: vnū di
ctorum remediōrumq; momentum ē. vñ seq
tur: Et cōse. sur. corā illis tulit lec. i q̄ tace. et
abiit i do. suā magni. deū. **CI.** Quo scō pa
tuit qđ fili⁹ hois pōt i terra relaxare pctā qđ p̄
se & p̄ nobis dixerat: ip̄e nāq; vt de⁹ scūs hō
tāq; dñs legis pctā dimit. Sortiti sumus etiā
nos ab eo tā mirabilē grām. Dictū ē. n. di
scipulis. Quoz remiseris pctā: remittūt eis
Quo at nō magis ip̄e pctā dimittit: qđ ceteris
ptātē faciēdi h̄ tradidit. **CHRY.** Reges
at terreni & p̄ncipes homicidas absoluētes a
pena p̄nti liberāt. a criminib⁹ expiare at n̄ pos
sunt. **AM.** Spectāt at surgētē increduli mirā
tur abeuntem. vnde sequitur: Et stupor ap
prehendit om. & magnifi. deuz. **CHRY.**
Idalatum serpunt iudei magnificantes de
um non tamen putant eum deum esse: ob
stabat enim cis caro: nec tamen erat modicus
estimare eum precipuum esse mortalium: & a
deo processisse. **AMBRO.** Diuini au
tē operis miracula malunt timere q̄ credere;

unde sequitur: Et reple. sunt illi. dicentes: quod vidimus mirari. hodie. Si autem credidissent: non timuissent: utique sed dilexissent. perfecta enim dilectio foras timores excludit. Non ocio sa autem huius paralytici nec angusta medicina est: quoniam orasse premitur: non propter suffragium: sed propter exemplum. **AVG.** de questi. euan. De paralytico. n. potest intelligi animam dissolutam membris: hoc est operationibus christum querere. i. voluntatem verbi dei. Impediri autem a turbis. s. cogitationum: nisi tecta. i. operta scripturarum aperiat: et per hoc ad noticiam christi perveniat hoc est ad eius humilitatem fidei pietate descendat. **BEDA.** Et bene domus iesu tegulis contexta describitur: quod sub contemptibili litterarum velamine spiritalis gratie virtus invenitur. **AMBR.** Unusquisque autem eger petendo peccatores salutis debet adhibere per quos nostre vite compago resoluta actuumque nostrorum clauda vestigia verbi celestis remedio reformantur. Sint igitur aliqui motores mentis qui animum hominis quasi exterioris corporis debilitate torpentem ad superiora erigant: quorum rursus adminiculis et attollere: et humiliare se facili ante iesum locetur: dominico videri dignus aspectu humilitatem. n. respicit dominus. **AVGV.** de questi. euan. Ad ergo a quibus deponitur: bonos doctores ecclesie possunt significare: quod autem cum lecto deponitur: significat ab homine in ista carne adhuc constituto christum debere cognosci. **AMBR.** Dominus autem plenam spiritus resurrectionis ostendens peccata donat animorum debilitatem carnis excludit: hoc est enim totum hominem esse curatum. Quamvis igitur magnum sit hominibus peccata dimittere: tamen multo divinius est resurrectionem donare corporibus: quoniam quidem deus resurrectio est. lectus autem qui tolli iubetur: nihil est aliud quam corpus humanum. **AVGV.** de questi. euan. Ut non iam in carnalibus gaudiis tanquam in lecto requiescat infirmitas anime: sed magis ipsa contineat affectiones carnales. et tunc ad domum suam. i. regem secretorum cordis sui. **AM.** Vel domum repetere suam hoc est ad paradisum redire. ca. n. est vera domus que bonis prima suscepit: non iniuriam amissa: sed fraude. Adverto ergo restituitur quoniam venerat quod nexum fraudis aboleret iusque reformaret.

T Sabbatho Luce. iiii. cap.

Surgens iesus de synagoga introiit in domum simonis. Socrus autem simonis tenebatur magnis febribus. et rogaverunt illum pro ea. Et stans super illam imperavit febrim et dimisit illam et continuo surgens ministrabat illis.

AM. Postquam lucas vix a spiritu nequie liberatum ante premitur: substituit semine sanitatem. **Strung.** n. servum dominus curaturus advenerat: et prior sanari debuit quam prior creatus est. unde dicitur: Surgens de synagoga introiit in domum simonis. **CHRY.** Adanebat. n. apud discipulos honorans ipsos: et ob hoc aiosiores reddens. **CIRYL.** Aspicebat autem quomodo manet penes virum inopem christus: qui spontanea voluntate paupertatem pro nobis passus est ut discamus cum pauperibus conversari: nec spernere depressos et pauperes. Sequitur: Socrus autem simonis tenebatur magnis febribus et rogaverunt illum pro ea. **HIE.** super Mat. Adodo salvator rogatur: modo ultro curat egrotos ostendens se contra peccatorum quoque passiones et precibus semper annuere fidelium: et ea que ipsi minime in se intelligunt vel intelligenda dare: vel non intellecta dimittere secundum illud. Delicta quis intelligit. ab occultis meis munda me domine. **CHRY.** Quod autem mattheus hic reticuit non differt. illud. n. est brevitatis hoc autem exquire interpretatio. Sequitur: Et stans super illam imperavit febrim et dimisit illam. **BASI.** In quo lucas figuravit simonem tanquam de precepto aiali sensibili facto sic dicens febrim imperatum et quod febris non omisit imperantis operationem nisi sequitur. Et continuo surgens ministrabat illis. **CHRY.** Quod. n. morbus curabilis erat: per modum medendi potestatem suam declaravit: faciens quod minime ars medicine facere potuisset. Post febris enim sedationem multo tempore patientes egent: ut pristina restituantur sanitati: tunc autem simul omnia facta sunt. **AM.** Si autem altiori consilio ista prependamus: ai debemus intelligere et corporis sanitatem: ut prius animus

qui serpentis laborabat infidijs absolutus fit
Deniq; nō prius eua esurijt q̄ serpentis cā
versutia tentauit: & ideo aduersus ipsum au/
torum peccati prius debuit medicina salutis
operari. s̄ orastis etia; i typo mulieris illius
varijs criminuz febribus caro nostra langue
scebat: nec minorem febrem amoris esse dire
rim q̄ caloris. **BEDA.** Si enim virum a
demonio liberatum moraliter animum ab i/
munda cogitatione purgatum significare di/
xerimus: consequenter femina febribus ten/
ta sed ad imperium domini curata: carnem
ostendit a concupiscentie sue feruore per con
tinentie precepta frenatam. **CIRYL.** Et
nos ergo suscipiamus iesum. cum enim visi
tauerit nos. & portamus eum in mente & cor/
de: tunc enormium voluptatum estum extin/
guet: & incolumes faciet vt ministrem⁹ ei hoc
est ei beneplacita peragamus.

Cum autem sol occidisset omnes
qui habebant infirmos varijs languo
ribus ducebant illos ad eum: at ille sin
gulis manus imponens curabat eos.
Exiebant autem demonia a multis cla
mantia & dicentia quia tu es filius dei.
Et increpans non sinebat ea loqui: q̄
sciebant ipsum esse christum.

THEO. Considerandum est turbe desi/
derium: nam cum sol occidisset: adducunt ad
eum infirmos: non a tempore impediti. vn/
de dicitur. Cum aute; sol occi. omnes qui ha
bebāt infirmos varijs languoribus ducebāt
illos ad eum. **ORIGE.** Ideo quidem cir
ca solis occasum. i. elapsa die illos educebāt:
quia verecundabantur vel timebant pharise/
os: vel quia de die intenti erant circa alia: vel
quia putabant nō licere sanare in sabbato: ip
se autem sanabat eos vnde sequitur: At ille
singulis manus imponens curabat omnes.

CIRYL. Quauis autem vt deus potu/
isset omnes verbo pellere morbos: tamen tā
git eos: ostendens propriam carnem efficacē
ad prestanda remedia: nam caro dei erat. Si
cut enim ignis appositus vasi enco imprimit
ei proprie caliditatis effectuz: sic omnipotens
dei verbum cum vniuit sibi veraciter assum/
ptum templum ex virgine animatum & intel
lectum particeps sue potestatis eius effectum

inseruit. Tangit & nos: immo potius nos il
lam tangamus: quatenus & nos ab animaruz
infirmis liberet: necnon a demonum i
pugnatiōe & superbia. Sequitur enim: Exie
bant autem demonia a multis clamantia & di
cētia quia tu es filius dei. **BEDA.** Demo
nia filium dei confitentur. & sicut postea dici/
tur: Sciebant ipsum esse christum quia cuz ie
iunio fatigatum cum diabolus videret: verū
hominem intellexit: sed quia tentando nō pre
ualuit: vtrum filius dei esset dubitabat. nunc
autem per signorum potentiam vel intellexit
vel potius suspicatus est esse filium dei. Nō
igitur ideo iudeis cum crucifigere persuasit:
quia christum siue dei filium non esse putauit:
sed quia se morte illius non vidit esse damnā
dum. De hoc enim mysterio a seculis abscon
dito dicit apostolus: q̄ nemo principum hui⁹
seculi cognouit. Si enim cognouissent: nun/
q̄ dominū glorie crucifixissent. **CHRY.**
In hoc autem q̄ sequitur: Et increpans non
sinebat ea loqui. percipe christi humilitatem.
Non sinebat vt demones immundi cum ma
nifestarent. non enim oportebat eos subripe
re officij apostolici gloriam: nec decebat chri/
sti mysteriū lingua feda publicari. **THEO.**
Quia non est speciosa laus in ore peccatoris
vel quia nolebat inuidiam accendere iudeo/
rum: ex hoc q̄ ab omnibus laudaretur. **BE/
DA.** Ipsi autem apostoli precipiuntur recu/
cere de illo: ne diuina maiestate predicata: pas
sionis dispensatio differretur.

C Facta aute; die egressus ibat in de
sertum locum & turbe requirebant euz
& venerunt vsq; ad ipsum & detinebāt
illum ne discederet ab eis. Quibus il
le ait: Quia & alijs ciuitatibus oportet
me euangelizare regnuz dei: quia ideo
missus sum. Et erat predicans in sy
nagogis galilee.

CHRY. Postq̄ satis utilitatis populis
per miracula est colatum oportebat eum abes
se: maiora nanq; putantur miracula post ab
sentiam operantis: du; ipsa magis exclamāt
& vice vocis fruunt. vnde dicitur: Facta aut
die egressus ibat in desertuz locum. **GRE
CVS.** Abijt enim in desertum vt marc⁹
dicit & orabat: non q̄ ipse oratione indigeret:

sed ut nobis bone operationis fieret forma.
CHRY. Pharisei quidem ipsis prodigiis predicantibus potentiam christi scandalizabantur. Populi vero eloquia audientes acquiescebant et sequebantur. unde sequitur: Et turbe requirebant eum et venerunt usque ad ipsum et detinebant illum ne discederet ab eis. non quidem aliqui primatum aut scribarum sed quoscunque malicie fucus non denigraverat et illesam habebant scientiam. **GRECUS.** Quod autem marcus dicit apostolos peruenisse ad eum dicentes: quod omnes querunt te; Lucas vero dicat populos peruenisse: non discrepant ab invicem. Applicuerant enim ad ipsum populi apostolorum sequentes vestigia. Dominus autem gaudebat detentus sed mandabat ut eum dimitterent: ut etiam alij participes forent eius doctrina: quasi tempore sue presentie non multum duraturo. unde sequitur: Quibus autem: Quia et alijs civitatibus oportet me euangelizare regnum dei: quod ideo missus sum. **MARCUS** dicit: Ad hoc veni ostendens divinitatis eius celsitudinem et voluntariam emanationem. Lucas vero dicit Ad hunc missus sum. id est incarnationem ostendens: nec non beneplacitum patris missionem appellans. et ille quidem simpliciter dicit: Ut predicem. iste vero regnum dei adiungit quod est ipse christus. **CHRY.** Simul etiam considera quod poterat in eodem loco manendo omnes attrahere ad se non tamen hoc fecit: prebens nobis exemplum ut perambulemus et requiramus pereuntes: sicut pastor ovem perditam: et medicus accedit ad infirmum una enim anima recuperata: poterit alijs mille delicta abolere. unde et hic sequitur: Et erat predicans in synagogis galilee frequentabat quidem synagogas: docens illos quod non esset seductor: nam si iugiter inhabitata coleret: diffamarent eum velut latitantem. **BEDA.** Si autem occasus solis mystice mors domini exprimit: die redeunte resurrectio illius indicatur cuius manifesta luce a credentium turbis requiritur et in zenitum deserto inventus: ne abeat detinetur: maxime cum hoc contigerit prima sabbati quo resurrectio celebrata est.

In festo sancte Trinitatis Joan. ms. ij. cap.

Erat homo ex phariseis nicodemus nomine princeps iudeorum. Hic venit ad Jesum nocte et dixit ei: Rabbi scimus quia a deo venisti magister. Nemo enim potest hec signa facere que tu facis: nisi fuerit deus cum eo. Respondit Jesus et dixit ei: Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit denuo non potest videre regnum dei.

AVG. Supius dixerat quod cum esset hierosolymus multi crediderunt in nocte eius videntes signa et prodigia que faciebat. Ex his autem erat nicodemus: de quo dicitur: Erat homo ex phariseis nicodemus nocte. **BE.** Quis est dignitatis officium ostendit: cuius subdit: Princeps iudeorum. Deinde quod egerit cuius subiecit: Hic venit ad iesum nocte cupiens. scilicet secreta eius allocutione plenius discere mysteria fidei: cuius aperta ostensione signorum iam rudimenta preceperat.

CHRY. Adhuc tamen a iudaica detinebatur in firmitate: propterea et nocte venit: trepidans in die hoc facere. unde et euangelista alibi dicit: Quia ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter iudeos non confitebantur: ut non extra synagogam fierent expulsi. **AVGV.** Nicodemus est ex illo numero erat qui crediderunt: sed nondum renati sunt. unde hoc ad rem pertinet quod in nocte venit: Renati autem ex aqua et spiritu sancto audiunt ab apostolo: sicut iustus aliquando tenebre: nunc autem lux in domino.

AIMO. Vel pulchre in nocte venisse dicitur: quod tenebris ignorantie obnubilatus ad tantam lucem nondum pervenerat: ut perfecte deum verum crederet. Nox enim in sacro eloquio pro ignorantia ponitur. unde subditur: Et dixit ei: Rabbi scimus quia a deo venisti magister. Quod autem hebraice rabbi: latine dicitur magister. Magister enim appellat et deum tacet: quod credebat eum a deo missum sed tamen ut deum esse deum non agnoscebat. **AV.** Unde autem iste crediderat: propter id quod subdit: Meo enim potest hec signa facere que tu facis nisi fuerat deus cum eo. Sic ergo nicodemus de illis multis erat: qui crediderunt in nomine eius. Videntes signa que faciebat.

CHRY. Sed tamen neque a signis aliquid magnum existabat de eo: sed adhuc humanam habens de eo mentem

tem vt de propheta loquitur: ad operationes eū
missum dicens. Et alieno auxilio indigentes
hec agere que agebat. cum tñ pater perfectum
eum genuerit: et sufficere sibi ipsi: et nihil ba-
bentem imperfectum. quia vero christi studi-
um erat interim nõ ita dignitatem suam reue-
lare: sicut persuadere q̄ nihil ex aduerso age-
bat patri: p̄pterea i verbis multoties humili-
ter loquens videt: i rebus aut cū ptate oia ope-
ratur. Ideoq; et nicodemus nunc manifeste
quidem nihil excelsum loquitur de ipso occul-
te aut ab humili eum opinione reducit: docens
q̄ sufficiens sibi ipse est in miraculorum ope-
ratione. vnde subditur: Respondit iesus et di-
xit ei: Amen amen dico tibi: nisi quis renatus
fuerit denuo: nõ potest videre regnum dei.

AVGV. Isti sunt ergo q̄bus se credit ie-
sus: qui nati fuerint denuo qui nõ i nocte ve-
niunt ad Iesum sicut nicodemus. tales enim
tam etiam profitentur. Dicit ergo: Nisi quis
renatus fuerit etc. q. d. Quia nõdum es na-
tus denuo. i. ex deo. Spirituali generatione
noticia quam habes de me spiritalis nõ est: s;̄
animalis et humana. Ego autem dico tibi q̄
siue tu siue alius quicumq;: nisi ex deo denuo
natus fuerit: nõ poterit apprehendere gloriã
que circa me est: sed extra regnum erit. nã ge-
neratio que per baptismum fit: illuminationẽ
anime tribuit. **CHRY.** Vel littera talis e:
Amen amen dico tibi: nisi quis renatus. hoc e:
si tu nõ natus fueris desuper: et dogmatũ su-
sciperis certitudinẽ alicubi: extra erras et lõ-
ge es a regno celorum seipsum hic ostendens
et indicans: quoniam nõ est hoc tñ qd videt:
sed alijs oculis opus est ad videndum cum.
Hoc autem quod dicit: Desuper. hi quidem
idest de celo exponunt: alij vero a principio.
Igitur iudei quidem si hoc audissent: deridẽ-
tes vtiq; discessissent: hic vero et in hoc amo-
re discipuli ondit q̄ a xpo vltius interrogat.

C Dicit ad eum nicodemus: Quo-
modo potest homo nasci cum sit senex?
Nunquid potest in ventrem matris
sue iterate introire et renasci. Respon-
dit iesus: Amen amen dico tibi: nisi quis
renatus fuerit ex aqua et spiritu factõ: nõ
potest introire in regnum dei. Quod
natum est ex carne: caro est: et quod na-

tum est ex spiritu: spiritus est. Non mi-
reris quia dixi tibi: oportet vos nasci
denuo. Spiritus vbi vult spirat: et vo-
ces eius audis: sed non sis vnde veniat:
aut quo vadat. Sic est omnis qui nat⁹
est ex spiritu.

CHRY. Veniens nicodemus ad Iesum
vt ad hoicem audiens maiora q̄ ab hominib; cri-
gitur ad altitudinem eorũ que dicuntur: nõ qui-
dem excidens a fide: sed ifert hanc impossibilita-
tem vt in apertiores prouocet doctrinã. Duo
autem erant que admirabatur. i. natiuitas ta-
lis: et regnum: neq; enim audita erãt apud iu-
deos. Sed interim circa prius instat: et quod
maxime eius mentem concutiebat. Vnde di-
citur. Dicit ad eum nicodemus: Quomodo
potest homo nasci cum sit senex? Nunquid pot
in ventrem matris sue iterate introire et rena-
sci? **BEDA.** Sic verba ista sonare videtur
quasi puer queat iterate in ventrem matris i-
troire et renasci. Sed sciendum q̄ ipse senex
erat: ideoq; de se protulit exemplum ac si di-
ceret: Ego sum senex et meam quero salutem:
quomodo possum in ventrem matris introi-
re et renasci? **CHRY.** Rabbi cum vocas
et a deo venisse dicis: et non suscipis que dici-
tur sed loqueris ad magis dictionẽ que mul-
tam perturbationem iducit hoc enim. s. quo-
modo querere eorum est qui non valide cre-
dunt: et multi sic querentes a fide deciderunt:
hi quidem dicentes: Quomodo deus est icar-
natus: alij quomodo mansit impassibilis: pro-
pterea et hic propter anxietatẽ modum exqui-
rit. sed cum aliquis cogitationibus propius
spiritalia evertit: derisibilia loquitur. **AV-
GV.** Spiritus enim loquitur: et ille carnem
sapit. non nouerat iste nisi vnã natiuitatem
scilicet ex adam et eua: et ex deo et ecclesia non
dum nouerat: sic tamen tu intellige natiuita-
tem spiritus quomodo intellexit nicodemus
natiuitatem carnis. quomodo enim vter⁹ nõ
potest repeti: sic nec baptismus. **CHRY.**
Nicodemo autem decedenti ad eam que hic e
natiuitatem: christus manifestius reuelat spi-
ritualis natiuitatis modum. vnde sequitur:
Respondit Iesus: Amen amen dico tibi. ni-
si quis renatus fuerit ex aqua et spiritu factõ:
si pot introire in regnũ dei. **AVGV.** Ac si

dicat: Tu carnalem generationem intelligis: sed ex aqua et spiritu oportet quod nascatur homo propter regnum dei. Si propter hereditatem patris hominis temporalis nascitur alius quis ex visceribus matris carnalis: et propter hereditatem patris dei sempiternam: nascatur ex visceribus ecclesie. Cum autem ex duobus homo consistat: ex corpore videlicet et anima: duplicem habet et huiusmodi modum generationis. Aqua enim que visibilis est: ad emundationem corporis intelligitur. Spiritus vero invisibiliter concurrens: ad emundationem invisibilis anime innuit. **CHRY.** Si vero quis interrogat qualiter ab aqua homo nascitur: interrogo et ego qualiter natus est adam a terra: Sicut enim in principio subiiciebat elementum terra: totum vero opus plasmantis erat: ita et nunc subiicitur elementum aqua: totum vero est spiritus gratia. Tunc paradisum dedit in conversationem: nunc autem celum nobis aperuit. Sed que est necessitas aquibus qui spiritum sanctum suscipiunt, divina enim in ea perficiuntur simbola: sepultura et mortificatio: resurrectio et vita. Sicut enim in quodam sepulchro in aqua nobis submergendis capita: vetus homo sepelitur: et submersus deorsum occultatur: deinde novus rursus ascendit: hoc etiam fit ut discas quoniam virtus patris et filii et spiritus sancti omnia complectitur: et quod christus tres dies ad resurgendum expectavit. Quod igitur est matrix fetui: hoc est fidei aqua. in aqua enim plasmatur et figuratur: sed quod in matrice plasmatur tempore indiget: quod vero in aqua non ita: sed in vno momento omnia fiunt. Talis enim est natura corporum ut tempore assumant perfectionem. in spiritualibus vero non est ita: quoniam perfecta a principio constituuntur que fiunt. ex quo igitur ascendit a iordane dominus non adhuc reptilia animarum viventium: sed animas spirituales et rationabiles aqua reddit. **AVGV.** de baptis. parvulorum. Sed quia non ait: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu non habebit salutem vel vitam eternam: sed non intrabit in regnum dei. Ad hoc inquirunt quidam: Parvuli baptizandi sunt ut sint cum christo in regno dei: ubi non erunt si baptizati non fuerint: quis et sine baptismo si parvuli moriantur salutem vitamque eternam habituri sint: quoniam nullo peccati vinculo astricti sunt. **S3**

cur nascatur denuo nisi renouandus a vetustate: aut unde imago dei non intrat in regnum dei nisi impedimento prohibente peccati. **AIMO.** Talia autem ac tanta secreta mysteria necdum capere non valenti: dominus ex carnali natiuitate similitudinem dedit dicens. Quod natum est ex carne caro est: et quod natum est ex spiritu spiritus est. Sicut enim caro carnem procreat: ita quoque spiritus spiritum parit. **CHRY.** Nihil igitur sensibile inquiras neque estimes quod carnem generet spiritus: dominus enim caro genita est: non quidem a spiritu solum: sed etiam a carne. quod autem natus est ex spiritu: spirituale est. Natiuitatem enim hic non est que secundum substantiam dicitur sed est que habet honorem et gratiam. Si igitur et filius dei ita natus est: quid plus habebit eibus qui ita nati sunt? Inueniet autem et spiritum minor: cum eius natiuitas gratia spiritus sit. et quid hec a iudaicis distant dogmatibus: Vide autem et spiritus sancti dignitatem. dei enim opus videtur facere. Supra enim dixit: Quoniam ex deo nati sunt. hic autem: quoniam spiritus eos generat. Dicens autem christus: quoniam qui natus est ex spiritu spiritus est: quia turbatum rursus vidit: ad sensibile exemplum ducit sermonem dicens. Non mire. quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo. Dicendo. non mire: ostendit animi eius turbationem. Non autem exemplum quod neque conditionem aliquam ad corporum grossitiam habet: neque ad incorporeorum perueniens naturam quod est venti delatio dicens: Spiritus ubi vult spirat: et vocem eius audis: sed nescis unde veniat aut quomodo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Quod dicit tale est. Si ventum nullus detinet: sed quo vult fertur: multo magis spiritus actionem nature leges detinere non poterunt: non terminum corporalis natiuitatis: neque aliud quod talius. Quoniam autem de vento hic dictum est: manifestat illud quod dicit: Vocem eius audis id est sonitum percussione. non enim loquens infideli et nescienti spiritus actionem hoc diceret. Dicit autem: Ubi vult spirat: non quasi electionem quandam vento habente: sed iam que a natura est mutacionem que non prohibetur: et cum potestate fit. Et nescis unde veniat aut quo vadat. id est si huius spiritus cuius sensum suscipis auditu et tactu interpretari nescis viam: qualiter diuini spiritus operationem scrutaris: unde subdit: Sic est omnis qui natus est ex spiritu. **AVGV.** Sed quis nostrum non videat verbi

gratia austruz euntez a meridie ad aquilonē:
aut alium ventum venientem ab oriente ⁊ oc
cidente: quomodo ergo nescimus vnde veni
at: aut quo eat. **BEDA.** Spiritus igit san
ctus est qui vbi vult spirat: quia ipse in pote
state habet cuius cor gratia sue visitationis il
lustret ⁊ vocē eius audis: cum te presente lo
quitur is qui spiritu sancto repletus est. **AV**
GV. Sonat psalmus: sonat euangelium:
sonat sermo diuin⁹: vox spiritus est. hoc igit
tur dicit: quia verbo ⁊ sacramento inuisibilz
adest spiritus sanctus vt nascamur. **AL**
CVI. Ergo nescis vnde vciat aut quo va
dat: quia ⁊ si te presente spiritus ad horā quē
piam repleuerit: nō potest videri quomodo i
eum intrauerit: vel quomodo redierit: q: na
tura ē inuisibilis. **AIMO.** Siue nescis vñ
veniat: quia nō credentes ad fidem introdu
cat ignoras: vel quo vadat: quia quomodo fi
deles ad speciem perducatur nescis: ⁊ sic ē ois
qui natus est ex spiritu: ac si dicat. Spiritus
sanctus spiritus inuisibilis est: ita ⁊ quisquis
ex spiritu nascitur inuisibiliter nascit. **AV**
GV. Vel aliter: Et si tu nascaris de spiri
tu: hoc eris: vt ille qui nō est natus adhuc de
spiritu: nesciat vñ venias aut quo eas. Hoc
enim secutus ait: Sic est omnis qui natus est
ex spiritu. **THEO.** Lōfundatur ergo ma
redonius impugnator spiritus: qui seruū spi
ritus sanctum asseruit. Spiritus enim san
ctus propria potestate ⁊ vbi vult: ⁊ qualiter
vult operatur.

Respondit nicodemus ⁊ dixit ei:
Quomodo possunt hec fieri? **R**espō
dit Jesus ⁊ dixit ei: Tu es magister in
israel ⁊ hec ignoras? Amen amen dico
tibi: quia quod scimus loquimur: ⁊ quod vi
dimus testamur: ⁊ testimonium nostrum nō
accipitis. Si terrena dixi vobis ⁊ non creditis:
quomodo si dixero vobis celestia credetis?

AIMO. Mysterium diuine maiestatis ni
codemus capere non valet que a dño audie
bat: ⁊ ideo rōnem querēs factū nō abnegās:
nō voto reprehendentis: sed affectu discen
tis dominū interrogat. vnde dicitur: **R**espō
dit nicodemus ⁊ dixit ei: Quomodo possunt
hec fieri? **CHRY.** Quia igitur adhuc i iu

daica utilitate manet: ⁊ exēplo ita manifestō
dicto ei: adhuc interrogat: de reliquo asperi⁹
ad eū xps loq̄. vñ seq̄. **R**espondit ⁊ dixit ei: Tu
es magister in israel ⁊ hec ignoras? **AV**
GV. Quid putamus dñm huic magistro
iudeorum quasi insultare voluisse: volebat q
dem illum nasci de spiritu. nemo autē ex spi
ritu nascitur nisi humilis fuerit: quia ipa hu
militas facit nos nasci de spiritu. Ille autem
magisterio inflatus erat: ⁊ alicuius momenti
sibi esse videbat: quia doctor erat iudeorum.
Deponit ergo dñs superbiam eius vt possit
nasci de spū. **CHRY.** Nequaquā tñ nequi
tiam accusat viri: sed insipientiā ⁊ ruditatem
solum. Sed dicit aliquis: quid cōe habet hec
natiuitas de qua. s. christus locutus est ad iu
daica dogmata. Habet quidē cōe: nam q pa
mus homo factus est: ⁊ que de costa facta est
mulier: ⁊ que steriles genuerūt: ⁊ q̄ per aquā
miracula perfecta sunt. Dico autē q̄ heliseus
de aqua ferrū eduxit: ⁊ q̄ iudet mare rubrum
transierunt: ⁊ q̄ naamā syrus in iordane pur
gatus est. Hec omnia natiuitatem spūalem ⁊
purgamentum in ea futurum figuratiter pre
sonabant. ⁊ ea que a prophetis sunt dicta oc
culte ostendunt hunc natiuitatis modum vt
puta illud: **R**enouabitur vt aquile iuuentus
tua: ⁊ beati quorum remisse sunt iniquitates.
Sed ⁊ isaac figura hui⁹ natiuitatis erat. Hec
igitur rememorans dixit: Tu es magister in
israel ⁊ hec ignoras? **R**ursus autē aliūde suū
sermonez ei credibile facit: ad ibecillitatē ei⁹
cōdescēdens cum subdit: Amen amen dico
tibi quia quod scimus loquimur: ⁊ quod vi
dimus testamur: ⁊ testimonium nostrum nō
accipitis. Apud nos visus alijs sensibus cer
tior est. ⁊ si volumus aliquem facere credere
ita dicimus: quoniam oculis nostris vidim⁹.
Propterea christus humano loquēs ad eum
sermone: non visum sensibilem inducit. sed
manifestum est q̄ de certissima cognitione ei
non aliter se habente loquitur: igitur hoc qui
dem. i. quod scimus ait de se ipso sole. **AL**
MO. Queritur autem quare pluraliter di
cat: Quod scimus loquimur. Ad quod dicē
dum q̄ vnigenitus dei filius erat qui hoc lo
quebatur: ostendens qualiter pater est in fi
lio: ⁊ filius in patre: ⁊ spiritus sanctus ab vtro
q̄ indiuisibilis procedat. **ALCVI.** Vel
dicit pluraliter: ac si dicat: Ego ⁊ illi qui mor

280
do spiritu sunt renati: intelligimus illud quod loquimur: et quod vidimus apud patrem in abscondito hoc testatur foris in mundo: et vos qui carnales estis et superbi non accipitis testimonium nostrum. **THEO.** Quod nequaquam de nicodemo dicit sed de genere iudeorum qui usque ad finem in perfidia permanserunt. **CHRY.** Quod quidem non turbari verbum est: sed mansuetudinem ostendens. Hinc enim erudit nos cum ad aliquos locum fuerimus et non persuaserimus: non tristari neque irasci: sed nostrum sermonem credibilem facere non solum irascendo sed etiam non clamando. Adateria enim ire clamor est: Jesus autem dogmata excelsa tangere debens: propter audientium infirmitatem se detinet multoties: et non continue dignis sua magnitudine dogmatibus imoratur: sed magis his que condescensionem habent. unde hic subdit. Si terrena dixi vobis: et non creditis: quomodo si dixerero vobis celestia credetis? **AVGV.** Hoc est si non creditis quia templum possessum suscitare deiectum a vobis: quomodo creditis quia per spiritum sanctum possunt homines regenerari? **CHRY.** Vel aliter: Si baptismum terrenum dicat: non mireris quia in terra perficitur et compactione illius natiuitatis stupende que est: ex substantia patris terrena est gratia natiuitas: et bene non dixit: Non intelligitis: sed non creditis. nam cum quis aliqua per intellectum suscipere non valet: amentie vel ignorantie imputatur. Cum autem hoc non suscipiat aliquis quod solum fide oportet suscipere: non amentie sed infidelitatis est: accusatio. Dicebantur autem hec et si non credebatur: quia posteri erant ea suscepturi.

Et nemo ascendit in celum: nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo.

AVGV. De baptismo paruulorum: notata paululus eius imperitia: qui se ceteris de magisterio prefererat: et omnium talium incredulitate reprebensa: respondet quod alij credant si illi non credunt ad illud quod interrogatus est: quomodo possunt ista fieri dicens: Et nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo: filius hominis qui est in celo. quod dicitur sic fiet generatio spiritualis: ut sint celestes homines

ex terrenis: quod adipsi non poterunt: nisi membra mea efficiantur: ut ipse ascendat qui descendit: non aliud deputans corpus suum id est ecclesiam suam quam seipsum. **GREGO.** xxvij. moza. Quia enim nos unum cum illo iam facti sumus unde solus venit: in se solus redit etiam in nobis et is qui in celo semper est: ad celum quotidie ascendit. **AVGV.** De baptismo paruulorum: Quamuis autem in terra factus sit filius hominis: diuinitatem tamen suam qua in celo manens: descendit ad terram non indignans censuit nomen filij hominis sicut carnem suam dignatus est nomen filij dei: per unitatem enim persone quae utraque substantia unus est christus: et filius dei ambulabat in terra: et idem ipse filius hominis manebat in celo. si ergo credibiliorum fides ex incredibilioribus creditis. Si enim diuina substantia longe distantior potuit propter nos ita suscipere humanam substantiam ut una persona fieret: quanto credibilis alij facti fiunt cum homine christo unus christus: ut omnibus per eius gratiam ascendentibus: ipse unum ascendat in celum quod de celo descendit. **CHRY.** Vel aliter: quia dixerat nicodemus: Scimus quoniam a deo venisti magister: ne estimes ita esse magister ut multi prophetarum de terra existimantes subiungit: Et nemo ascendit in celum: nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. **THEO.** Cum vero filium hominis descendisse de celo audis: non putes quod de celo caro descenderit: hoc enim hereticorum dogma est: qui docebant quod christus de celo corpus sumpserat: et per virginem transierat. **CHRYSOSTOMVS.** si filium enim hominis non carnem hic vocauit: sed a minori substantia se totum nominauit. Est enim ei consuetudo multoties a diuinitate: multoties ab humanitate totum vocare.

BEDA. Si enim aliquis homo nudus de monte ad conuallia descendat: et assumptis vestimentis etiam armis ad eundem montem ascendat recte ipse idem qui prius descendit ascendisse perhibetur. **HILARIVS.** x. de trinitate. Vel quia de celo descendit concepte de spiritu originis causa est. Non enim corpori adaria originem dedit: licet ad incrementa partumque corporis omne quod sensus sui est naturale contulerit: quod ver-

ro hominis filius est. suscepto in virgine carnis est partus. q̄ autem in celis ē nature semper p̄manētis potestas: ē q̄ nō ex infinitatis sue virtute in regionē diffiniti corporis coartauit. Vbi dei p̄tātē: et in forma sui manēs ab oī intra extraq; celi mūdiq; circulo: celi ac mūdi dñs nō abfuit p̄ hęc ergo et de celo descendit: q; filius hoīs ē et in celis est. q; verbū caro factū nō amiserat manē qđ factū ē. **AVG.** Adiraris autē q; hic erat et in celo: Tales fecit discipulos suos: paulum audi dicentē: Mostra cōuersatio in celis ē. si homo paulus ambulabat in terra: et cōuersabat in celis: de^o celi et terre non poterat esse in celo et in terra.

CHRY. Vide autē q; quod valde v̄r̄ excelsum indignū est sua magnitudine. non enim solū in celo est: sed vbiq; et oīa replet: s; adhuc ad ibecillitatē auditoris loquit̄ paulatim eum reducere volens.

Et sicut moyses exaltauit serpentē in deserto: ita exaltari oportet filius hominis: vt omnis qui credit in ipsum nō pereat sed habeat vitam eternam.

CHRY. Quia dixerat bñficiū baptismi i ducit huius cām. s. crucē dicēs: Et sicut moyses etē. **BEDA.** Magistru; legis mosaice ad spūalē sensum eiusdem legis iducit recordans veteris historie: et hęc i figurā sue passionis atq; humāe saluatōis factā edisserēs.

AVGV. de baptis. paruulor;: Serpentū .n. incurfibus in deserto multi moriebant̄ ac sic moyses ex precepto dñi exaltauit in desertum encū serpentē: hunc videntes sanabant̄ cōtinuo. Exaltatus serpens est mors christi: eo significādi modo quo p̄ efficientē id quod efficit̄ significat̄. A serpente quippe mors venit: q; peccatum quo mori meret̄ homini persuasit. dñs autē in carnē suā non peccatū transtulit tanq; venenū serpentis s; mortē: vt esset i similitudine carnis peccati pena sine culpa: vnde in carne peccati et pena solueretur et culpa. **THEO.** Videas ergo figuram ad veritatem. Ibi enim serpentis similitudo speciem quidem bestie h;: venenum autē nō h;: sic et hic xp̄s a peccato liber: in similitudinē carnis peccati venit. Exaltari autē audiens suspensionē intelligas in altū vt sanctificaret aerē q; sanctificauerat terrā ambulando in ea: intelligas et p̄ exaltationē gloriā. nā illa crucis

altitudo gloria xp̄i scā est. in quo enim iudicari voluit: in hoc huius mūdi p̄ncipem iudicauit. Adam enim iuste mortuus est: q; peccauit: dominus vero iniuste: q; peccatum non fecit. Postq; ergo iniuste mortem sustinuit superauit illum qui eum tradidit morti: et sic liberauit adam a morte sed in hoc deuictus se inuenit. Non enim potuit in cruce dominus contristare vt crucifigentes odiret: sed magis diligebat: et pro eis orabat. sic igitur crux christi eius exaltatio et gloria facta ē. **CHRY.** Ideo etiam non dixit: Pendere o; filius hominis: sed Exaltari: quia honestius hoc videbatur. vnde et propter audientem et propter figuram hoc posuit: vt discas quonia; cognata sunt vetera nouis: deinde vt cognoscas quoniam non inuitus ad passionem venit: et adhuc vt discas qm̄ multis hinc nascitur salus.

AVGV. de baptis. paruulor;: Sicut ergo tunc qui conspiciebat exaltatum serpentē a veneno sanabatur: et a morte liberabat̄: sic nunc qui cōformatur similitudini mortis xp̄i per fidem baptismumq; eius et a peccato per iustificationem: et a morte per resurrectionē liberatur: hoc est enī quod ait: vt omnis qui credit in eum: non peat: sed habeat vitam eternam. quid ergo opus est vt morti christi per baptismum conformetur paruulus si morsu serpentis nō est oīno venenat;? **CHRY.** Attende autem q; passionem obumbrate posuit ne ex ei^o verbis fieret tristis auditor. s; rictum vero passionis posuit manifeste. si enī qui credunt in crucifixum non pereunt: multo magis q; crucifixus est non perit. **AVG.** Hoc autem interest inter figuratā imaginē et rem ipsam: q; illi sanabantur a morte ad tēporalem vitam: hi autē vt habeāt vitam eternā.

In festo corporis christi. Joannis vi. cap.

Aro mea vere est cibus: et sanguis meus vere est potus. Qui māducat meam carnem: et bibit meū sanguinem: in me manet: et ego in illo. Sicut misit me viuēs p̄

ter: et ego uiuo propter patrem: et qui manducat me: et ipse uiuet propter me. Ille est panis qui de celo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna et mortui sunt. Qui manducat hunc panem: uiuet in eternum.

BEDA. Dixerat superius. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem: habet vitam eternam: et ut ostenderet quanta distantia sit inter corporalem cibum et potum: et spirituale mysterium corporis et sanguinis sui adiecit. Caro mea uere est cibus: et sanguis meus uere est potus. **CHRY.** Hoc autem dicit: aut ut credant his que dicta sunt: ut non estiment enigma et parabolam esse: sed sciant quoniam omnino oportet manducare corpus christi aut uult dicere quod uerus cibus est hic qui animas saluat. **AVGV.** Vel aliter. Cum cibo et potu id appetant homines ut non esuriant neque sitiant: hoc ueraciter non prestat nisi iste cibus et potus: qui eos a quibus sumitur immortales et incorruptibiles facit. id est. societas ipsa sanctorum ubi pax erit: et unitas plena atque perfecta: propterea dominus noster corpus et sanguinem suum in eis rebus commendauit: que ad unum aliquid rediguntur ex multis namque aliud. scilicet. panis ex multis grauis in unum constat: aliud. scilicet. uinum ex multis acinis confluit. Deinde iam exponit quid sit manducare corpus eius: et sanguinem bibere dicens. Qui manducat me. et bibit me. scilicet. in me manet. et ego in illo. Hoc est ergo manducare illam escam: et illum bibere potum: in christo manere: et christum in se habere. At per hoc qui non manet in christo: et in quo non manet christus: proculdubio nec manducat eius carnem: nec bibit eius sanguinem: sed magis tante rei sacramentum ad indicium sibi manducat et bibit. **CHRY.** Vel aliter continuatur: quia promiserat se manducantibus vitam eternam. ut ergo hoc confirmet induxit. Qui manducat meam carnem etc. **AVGV.** de uer. do. Multi quidem qui uel corde ficto carnem illam manducant: et sanguinem bibunt: uel cum manducauerint apostate fiunt nunquid manent in christo: et christus in eis? Sed est profecto quidam modus manducandi illam carnem: et bibendi illum sanguinem quo modo qui manducauerit et biberit:

211
in christo manet et christus in eo. **AVGV.** xxi. de ciuitate dei. Hoc est illi qui non sacramentum tantum: sed reuera corpus christi manducant: et sanguinem bibunt. **CHRY.** Et quia ego uiuo: manifestum est quod ipse uiuet. et ad hoc ostendendum subiungit: Sicut mihi me. vi. pa. et ego uiuo propter patrem: et qui manducat me. et ipse uiuet propter me. Ac si dicat. Diuo ego sicut pater. et ne ingentium estimes adiecit: Propter patrem patrem sibi esse principium occulte insinuans. quod autem dicit: Qui manducat me: et ipse uiuet propter me: non de uita simpliciter hoc dicit sed de approbata. Et enim etiam infideles uiuunt non manducantes de carne illa: sed neque de resurrectione contra hoc dicit. et enim omnes suscitabuntur: sed de gloriosa et mercedem habente. **AVGV.** Non autem ait. Sicut manduco patrem et ego uiuo propter patrem: et qui manducat me: et ipse uiuet propter me. Non enim filius participatione patris fit melior: sicut participatione filii per unitatem corporis eius et sanguinis quod illa manducatio et potatio significat: nos efficimur meliores. Si ergo ita dictum est. Diuo propter patrem: quia ipse de illo est: sine detrimento equalitatis dictum est: nec tamen eandem nostram et suam equalitatem significauit: sed gratiam mediatoris ostendit. Si autem secundum id accipimus. Diuo propter patrem. quod alibi ait: Pater maior me est: hec uerba ita dixit. Sicut misit me pater. Ac si diceret: ut ego uiuam propter patrem: id est ad illum tanquam ad maiorem referam uitam meam: exinanitio mea fecit: in qua me misit. ut autem quisque uiuat propter me participatio facit: quia manducat me. **HILA.** viij. de trini. De ueritate igitur carnis et sanguinis christi: non relictus est ambigendi locus: nunc enim ex ipsius domini professione et fide nostrauere caro est: et uere sanguis est. hoc ergo uite nostre causa est: quod in nobis carnalibus manentem per carnem christum habemus uicturis nobis: per eam ea conditione qua uiuit ille per patrem. Si ergo nos naturaliter secundum carnem per eum uiuimus. id est. naturam carnis sue adepti: quomodo non naturaliter secundum spiritum in se patrem habeamus: cum uiuat ipse per patrem: per patrem autem uiuit. dum natiuitas non alienam ciuitatem diuersamque naturam. **AVGV.** Et autem
D iij

illum panem manducando viuamus: q̄ eter-
nam vitam ex nobis habere non possum⁹: de
celo descendit. vnde sequitur: **Hic est panis**
qui de celo descendit. **HILA.** x. de tri. Se-
panem hic dicit: ac ne verbi virtus atq; natu-
ra defecisse existimaretur in carnem panem:
carnem suam esse dixit: vt per hoc qui descen-
dens de celis panis est non ex humana cōce-
ptione origo esse corporis eius existimaretur:
dum celeste esse corpus ostenditur: at vero cū
panis est: assumpti per verbum corporis est
professio. **THEO.** Nō enim purum deus
comedimus. nam ⁊ impalpabilis ⁊ incorpo-
reus est: neq; n. hominis puri carnē comedi-
mus que nil posset proficere. Sed quia deus
carnem sibi vniuit: caro eius viuificatiua cri-
stus non q̄ in dei naturam transierit: s; s; quā-
dam igniti ferri consuetudinem: q̄ ⁊ ferrum
manet: ⁊ ignis actum ostendit: sic ⁊ caro dñi
viuificatiua est tāq; caro verbi dei. **BEDA.**
Et vt ostenderet distantiam vmbre ⁊ lucis:
typi ⁊ veritatis subiunxit. Non sicut mādu-
cauerunt patres vestri māna ⁊ mortui sūt qui
māducat hūc panem viuet in eternum. **AV-**
GVSTI. q̄ autem illi mortui sūt: ita vult
intelligi: vt nō viuant ī eternum. Nam tempo-
raliter ⁊ hi profecto morientur: qui christum
manducāt: sed viuunt in eternum: quia chri-
stus est vita eterna. **CHRY.** Si enim pos-
sibile fuit sine messe ⁊ frumento ⁊ alijs hu-
iusmodi. xl. annis illorum vitam conseruare:
multo magis nunc cibo spiritali hoc facere
poterit cuius illa erant figure: frequenter aut
vitam repro mittit: quia nihil est ita delectabile
hominibus: vnde ⁊ in veteri testamēto lengi-
tudo vite promittebatur: hic autē vita finē nō
habens. Simul etiam per hoc ostēdere vult:
quoniam sententiā morti tradentem pro pec-
cato nunc soluit vitam eternam contrario pro-
mittens. Sequitur: **Hec dixit in synagoga**
docens in capharnaum. vbi. s. plurime virtu-
tes eius sunt facte. **Docebat autem in syna-**
goga ⁊ ī templo multitudinem attrahere vo-
lēs ⁊ ostēdēs quoniam non est cōtrarius pa-
tri. **BEDA.** **Ad** ystice autem capharnaum:
que interpretatur villa pulcherrima: significat
mūdum: synagoga vero iudaicum populum:
per hoc ergo ostēditur q̄ dñs per mysterium
ī carnatiōis mundo apparēs iudaico populo
multa docuit: que ipse intellexit.

Dominica prima post festum tri-
nitatis. **Luce. xvi. capi.**

Homo quidam erat diues
⁊ induebatur purpura et
byssō: ⁊ epulabatur quo-
tidie splendide. Et erat q̄-
dam mendicus nomine la-
zar⁹ qui iacebat ad ianuam eius vlce-
ribus plenus cupiēs iaturari de micis
que cadebant de mensa diuitis: ⁊ nemo
illi dabat. Sed ⁊ canes veniebant: ⁊ lū-
gebant vlcera eius.

BEDA. Admonuerat supra dñs facere
amicos de māmona iniquitatis: quod audien-
tes pharisei deridebant deinde illa que prepo-
suerat: exemplis astruit dicens: **Homo qui-**
dam erat diues. **CHRY.** Erat: non est.
quia preterijt quasi vmbra fugiens. Nō aut
omnis sancta paupertas aut diuitie crimino-
se: sed vt luxuria infamat diuitias: ita pauper-
tatem cōmendat sanctitas. Sequitur: **Et in-**
du. pur. ⁊ byssō. **AMB.** Purpura color re-
gij habitus est: ⁊ cōchis marinis ferro circū-
cis emissa: byssus vero genus lini candidi
⁊ mollissimū. **GREGO.** in ho. Si at sub-
tilium preciosarūq; vestiu cultus culpa nō es-
set: nequaquā sermo dei hoc tam vigilanter ex-
puneret. Nemo q̄ppe vestimēta preciosa ni-
si ad inanem gloriā querit: vt honoratio: cete-
ris esse videat. nemo enī vult ibi preciosis ve-
stibus indui: vbi ab alijs non possit videri.
CHRY. **Linerē ⁊ puluerē ⁊ terrā purpu-**
ra ⁊ serico protegebat s̄m vestimēta eius: ita
⁊ epule. ⁊ nos quales epule: talia ⁊ vestimen-
ta. vnde sequit: Et epulabat̄ quotidie splen-
dide. **GRE.** s̄mo moral. Vbi solerter iuē-
dum est: q̄ celebrari sine culpa conuiuia vit-
pnt: pene semp epulas cōcomitat voluptas.
Nam cum corpus ī refectionis delectatice re-
soluitur: cor ad inane gaudiū relaxatur. Seq-
tur: **Et erat qdam mēdic⁹ noie lazari.** **AM-**
BRO. Narratio magis q̄ parabola vide-
tur quādo etiā nomē exprimit. **CHRY:**
Parabola vero illa est: vbi exemplum poni-
tur: ⁊ tacent nomina. Interpretat aut lazari⁹ qui
adiutus est: pauper enim erat: ⁊ illū dñs ad-

inuabat. **CJ.** Vel aliter. **I**stis sermo de di-
uice et lazaro similitudinarie scriptus est i pa-
rabola ut innotescat q̄ qui terrenis affluunt
opibus: nisi velint opitulari necessitatib⁹ pau-
perum: grauem icurrēt sniam. Refert autē
traditio iudeorum lazarum quēdam fuisse tūc
tēporis i hierosolymis extrema pressuz iopia
et infirmitate: cuius meminit dñs itroducens
eum in exemplum ad maiorem sermonis ma-
nifestationem. **GRE.** in ho. Notandū etiā
est: q̄ in populo plus solent noia diuitem q̄
pauperū sciri. Dñs at̄ nomē pauperis dicit:
et nomen diuitis nō dicit: q̄ de⁹ humiles no-
uit atq; approbat: superbos ignorat: vt autē
amplius probaret pauper: simul hunc et pau-
peras et egritudo tabefecit. Sequit̄ .n: Qui
iacebat ad ianuam eius vlcibus plenus.

CHRY. Ideo iacebat ad ianuam ne di-
ues diceret: Non vidi: nemo mihi nūciauit.
videbat eum exiens: et reuertēs. idco vlceri-
bus plenus vt crudelitatem diuitis suo cor-
pore demonstraret. mortē corporis tui vides ia-
cere ante ianuam: et nō misereris. si dei prece-
pta non consideras: saltem conditiōis tue mi-
serere: et tunc ne ipse talis efficiaris. egrota-
no autē habet aliquod solacium: si opes hēt.
Quāta ergo in isto pena est: i quo inter tanta
vulnera nō meminit dolores plagarū: sed fa-
mē. Sequitur enim: Lupiēs saturari de mi-
cis que cadebāt de mensa diuitis. q. d. Quod
prijcis de mēsa hoc prebe i elemosynā: fac dā-
na lucrū. **AMB.** Insolētia aut̄ et tumor diui-
tum i diuitijs cōpetētib⁹ subfertur. Sequi-
tur enim: Et nemo illi dabat. Ita enim sūt cō-
ditionis humane immemores: vt tāq; supra
naturam fit: de miserijs pauperū incētina sua
rum capiant voluptatum: rideant inopē: i sul-
tēt egēt: et quorum misereri deceat: his aufe-
rāt. **AVGV.** de ver. do. Inexplebilis. n.
auaricia diuitem: nec timet deum: nec hoīem
veretur. nō parcat patri: amico fidem nō ser-
uat: viduam opprimūt: rem pupilli inuadit.

GRE. in ho. Insuper pauper videbat pro-
cedētē diuitem ab obsequētib⁹ circūfulci-
ri: se in infirmitate et inopia a nullo visitari.
nam quia nemo ei ad visitandum aderat: te-
statur canes qui licenter vulnera eius linge-
bant. Sequitur enim: Sed et ca. venie. et lin-
ge. vlcē. eius. **CHRY.** Ulcera que null⁹
dominum lauare dignabatur et contractare;

212
fere mites lambunt. **GRE.** in home. **EX.**
vna ergo re omnipotēs deus duo iudicia ex-
hibuit: dum lazarum pauperem ante ianuaz
diuitis iacere permisit: vt et diues impius dā-
natiōis sibi augetet vltionem: et tentatus pau-
per cresceret ad remunerationem: quia cōspi-
ciebat ille quotidie cui misereret: videbat iste
de quo probaretur.

Factum est autē vt moreretur mē-
dicus et portaretur ab angelis in sinum
abrae. **A**fortius est autē et diues: et
sepultus est in inferno. Eleuans autē
oculos suos cum esset in tormentis: vi-
dit abraam a longe et lazarum in sinu ei⁹:
et ipse clamans dixit: Pater abraaz mi-
serere mei: et mitte lazarum vt intingat
extremum digiti sui in aqua: vt refri-
geret linguam meam: quia crucior in
hac flamma. Et dixit illi abraam: Fili
recordare q̄ recepisti bona in vita tua:
et lazarum similiter mala. Nunc autē
hic consolatur: tu vero cruciaris. Et i
his omnib⁹ inter nos et vos chaos ma-
gnum firmatum est: vt hi qui volunt
hinc transire ad vos non possint: neq;
inde huc transire.

CHRYSOSTOMVS. Audiu-
mus quid vtriq; in terra passi sunt: videam⁹
quid vtriq; patiantur apud inferos. Quod
temporale fuit preterijt: quod sequitur eternū
est. Vterq; mortuus est. illum angeli: hūc pe-
ne susceperunt. Dicitur enim: factum ē autē
vt more. mēdi. et porta. in sinu abrae. Tante
pene repente delitijs commutantur. Porta-
tur post tantos labores: quia defecerat: ne sal-
tem ambulans laboraret: et portabatur ab an-
gelis. Non suffecerat ad portandum paupe-
rem vnus angelus: sed propterea plures ve-
niunt vt chorūm leticie faciant. gaudet vnus:
quisq; angelus tantum onus tangere: liben-
ter talibus oneribus pregrauantur vt du-
cant homines ad regna celorum. Porta-
tus est autē in sinu abrae: vt illum palparet
et refocillaret. Sinus abrae paradysus est.

Ideo autē angeli ministrantes tulerunt
pauperem: et locauerunt eum in sinu abrae

quia licet despectus iaceret: non tamen despa-
uit: nec blasphemauit dicens: Hic diues in
nequicia uiuens gaudet: et tribulationem non
patitur: ego uero nec obtinere ualeo necessa-
riam escam. **AVGV.** de origine anime.
Quod autem abrae sinum existimas esse cor-
porum: uereor ne in re tanta ioculariter non
serio agere credaris. Neque enim usque adeo de-
ciperis: ut arbitreris corporum sinum homi-
nis unius ferre tot animas: immo ut si me
loquar tot corpora quot illuc angeli: sicut laza-
rum perferunt: nisi opineris fortasse illam unam
animam solam ad eundem sinum peruenire
meruisse. si errare pueriliter non vis: sinum
abrae intelligere remotam sedem quietis atque
secretam: ubi est abraam: et ideo abrae dictam
non quod ipsius tantum sit: sed quod ipse multarum
gentium pater sit: qui ad imitandum fidei prin-
cipatum prepositus est. **GREGO.** in ho-
me. Cum autem duo essent inferius corda:
pauperis scilicet et diuitis unus desuper erat
inspector: qui et pauperem tentando exerce-
bat ad gloriam. et diuitem tolerando expecta-
bat ad penam. unde sequitur: Adortuus est
autem et diues. **CHRY.** Adortuus qui-
dem est tunc corpore: sed erat illi ante anima
mortua: nihil enim agebat ex operibus anti-
me. nam totus seruo eius qui prouenit ex di-
lectione proximi expirauit: et erat corpore de-
functio defunctorum. Nullus autem est qui se-
peliendo diuiti ministrasse dicatur ut lazaro.
eo namque quod in lato uinere delectatus multos
habuit obsequentes aduatores: ut peruenit ad
finem priuatus est omnibus. Simpliciter. n.
sequitur: Et sepultus est in inferno. Sed et
si anima eius dum uiuere sepeliebatur ob-
ruta corpore quasi sepulchro. **AVGV.**
de questio. euange. Sepultura autem inferni
penarum profunditas est: que superbos et im-
misericoordes post hanc uitam uorat. **BA-
SI.** Est autem infernus quidam locus com-
munis in intimo terre obumbratus undique et
opacus: cuius est quoddam orificium in pro-
fundum tendens: per quod patet descensus
animabus ad mala damnatis. **CHRY.**
Vel sic ut regum carceres extra manent: sic et
extra mundum foris alicubi est infernus. unde
et exteriores tenebre dicte sunt. **THEO-
PHI.** Quidam uero dicunt infernum esse
transitum ab apparenti ad disparens et defor-

mitatem anime. Quamdiu enim anima pec-
catoris in corpore est apparet per proprias ope-
rationes: ut autem euolat de corpore fit defor-
mis. **CHRY.** Sicut autem pauperi dum
uiueret grauiorem penam reddebat iacere ante
ianuam diuitis: et aliena bona prospicere:
sic diuiti mortuo augebat exitium accubitus in
geenna: et prospectus delectationis lazari: ne
solum tormentorum natura: sed et collatione
honoris illius intolerabilius sentiret suppli-
cium. unde sequitur: Elenans autem oculos
suos cum esset in tormentis: uidit abraam a lon-
ge. Elenauit quidem oculos: ut illum inspi-
ceret non ut despiceret. lazarus enim sursum
erat: ille deorsum. illum plures angeli porta-
bant: istum infinita tormenta possidebant. unde
non dicit: Cum esset in tormento: sed In
tormentis. totus enim in tormentis erit ocu-
los solos liberos habebat: ut alterius letitiam
posset aspicere: ut magis torqueatur: quia non
habet quod alius habet. aliorum diuitie eorum
qui in paupertate sunt: tormenta sunt. **GREGO.**
Si autem abraam adhuc in uis non
esset: hunc diues in tormentis positus non ui-
deret. Eos enim qui celestis patrie uias secu-
ti sunt: post egressum carnis inferni claustra
tenuerunt: non ut pena quasi peccatores ple-
cteret: sed ut illos in locis remotioribus requie-
scentes: quia necdum intercessio mediatoris
aduenerat: ab ingressu regni reatus prime cul-
pe retineret. **CHRY.** Adulti autem erant
pauperes iusti: sed qui iacuit ad limina eius
aspectui occurrit ad eius tristitiam. Sequitur:
Et lazarus in sinu eius. Hinc innotescit quod
omnes qui a nobis offenduntur: obiciuntur
nostro conspectui. Diues autem lazarus non
pene alium iustum: sed in sinu abrae uidet.
erat enim abraam charitatus: hic autem cru-
delitatis arguitur Ille sedens ante fores ue-
nabatur transcentes: et in domum patriam in-
gererat: hic uero et manens intus auertebat.
GREGO. in home. Qui nimirum diues
eum cuius in hac uita misereri non uoluit: in
suo iam supplicio positus patronum querit.
THEOPHI. Non tamen dirigit sermo-
nem ad lazarus sed ad abraam: quia forsitan
erubescerat et putabat lazarus remissa ma-
lorum ex proprijs iudicans de illo. unde se-
quitur: Et ipse cla. dixit. **CHRY.** Ad-
igne enim pene: magnam uocem reddebat:

Pater abraam. q. d. **P**atres te voco natura: quomodo filius qui perdidit suam substantiam: licet meo vitio te patres perdidit. **A**di serere mei. **S** frustra agis penitentiam ubi non est penitentie locus. **T**ormenta te cogunt: non mentis affectus. **Q**uicumque in regno celorum est: nescio an eius qui in inferno est valeat misereri. **C**reator creature miseretur sue. **V**enit medicus qui sanaret morbos: alij sanare non poterat. **A**d ite lazarus: erras miser. **A**braam mittere non potest: sed suscipere potest: ut intingat extremum digiti sui in aqua. **L**azarus videre non dignabaris: et nunc digittum eius desideras. **N**ec quod petis: tu ei debebas facere cum adhuc viveret. **A**quam desideras: quod delicatos cibos ante fastidiebas. **V**ide conscientiam peccatoris: non totus aude poscere digitum. **I**nstruimur autem quod sit vtile in diuitijs non confidere: ecce diues indiget paupere qui quandoque esuriebat. **A**d i tantur res et notificatur omnibus quis est diues: quis esset pauper. sicut enim in theatris cum aduc sperascat: et astantes recedunt: excutes et amictum deponentes: qui reges et prelores visi fuerant: omnibus vlceribus pleni videntur ut sunt: sic et adueniente morte: et soluto spectaculo: vniuersi laruis egestatis et diuitiarum depositis: ex solis operibus diuiduntur qui nam vere sint diuites: qui pauperes: qui gloriosi: que iglorij. **G**REGO. in home. **D**iuies enim iste qui vlcerato pauperi mense sue vel minuta dare noluit: in inferno positus vsque ad minima querenda peruenit. nam guttam aque petiuit: qui micam panis negauit. **B**ASI. **E**ondignum autem premium redditur diuiti: illi ignis et infernalis pena: lingua arefacta: vice lire sonantis gemitus: vice potus desiderium stille: vice speculatorum enormium caligo profunda: vice ambitus incessantis peruihil vermes. vnde sequitur: **U**t refrigeret lin. me. quia crucior in hac flamma. **C**HRY. **M**on autem quia diues fuerat torquebatur: sed quia misertus non fuit. **G**RE. in ho. **H**inc colligendus est quia pena mulctandus sit qui aliena diripit: si inferni damnatione percutitur qui propria non largitur. **A**M. **C**ruciatum etiam. quia luxurioso carere delitijs pena est: aqua autem est refectio anime in doloribus constitute. **G**RE. in ho. **Q**uid autem est quod in tormen

tis positus linguam suam refrigerari postulat: nisi quod is qui conuiuando de loquacitate peccauerat: per retributionis iusticiam in lingua atrocius ardebat. **A**bundare enim in conuiujs loquacitas solet. **C**HRY. **A**dulta etiam lingua eius superba locuta est ubi peccatum: ibi et pena. et quia plurimum lingua peccauit: amplius torquet. **A**VGV. de que. euan. **V**el quod linguam suam vult refrigerari cum in flamma totus arderet: significat quod scriptum est: **A**dors et vita in manibus lingue. et quia ore confessio fit ad salutem: quod per superbiam ille non fecit. **E**xtrimum autem digiti: vel minimam operationem significat qua per spiritum sanctum subuenitur. **A**VGV. de origine anime. **D**icis autem membra hic anime describuntur: et vis per oculum totum caput intelligit: quia dictus est leuare oculos suos: per linguam fauces per digittum manum. **Q**uid autem cause est: ut nomina ista membrorum in deo tibi corpus non faciant: in anima faciant? **A**n vero quia de creatura dicuntur proprie accipienda sunt: quando autem de creatore tropice atque translate. **P**ennas itaque corporales daturus es nobis quoniam non creator sed creatura. i. homo dicit: **S**i assumpsero pennas meas diluculo. **D**orro si propterea linguam habuit diues ille corpoream quam dixit: **R**efereret linguam meam. in nobis quoque adhuc in carne viventibus manus habet ipsa lingua corporea: quod scriptum est: **A**dors et vita in manibus lingue. **G**RE. nisenus. **S**icut autem prestantissima speculorum: tales representant facierum imagines: quales et ipse obiecte facies extant: letas quidem letantius: tristum vero tristes: sic et iustum dei iudicium simile sit dispositionibus nostris. vnde quia diues non fuit misertus pauperis iacentis ad ianuam: cum misericordia egeat non exauditur. **S**equitur enim: **E**t di. il. abra. **S**i. recor. quia re. bo. in vi. tua. **C**HRY. **A**spice patriarce bonitatem vocat illum filium: quod mansuetudinem eius potest exprumere: nullum tamen prebet auxilium ei qui se remedio priuauerat. vnde dicit: **R**ecordare. i. animaduertas peccata ne obliuiscaris quod fueris oblectatus diuitijs: recepisti bona in vita tua. i. illa que vera bona esse putabas: non potes et in terra regnasse et hic regnare. diuitie non possunt esse ve

re & in terra & in inferis. Sequitur: Et laza,
similiter mala. Non q̄ lazarus ea mala puta/
uerit: sed ex censura diuitis hoc dicebat: q̄ ino/
piam & famem & duram egritudinem estima/
bat mala. Quando igitur infirmitatis & egro/
tationis magnitudo premit lazarum cogite/
mus & letanter accipiam⁹ mala in vita nostra.
AVGV. de que. cuan. Hec igitur ei dicū/
tur: quia felicitatem dilexit seculi: nec aliam vi/
tam preter illā in qua superbus tumebat ada/
mauit. Lazarum autem dicit mala recepisse:
quia intellexit huius seculi mortalitatem: labo/
res: & dolores & erumnas: penam esse pecca/
ti: quia omnes in adam morimur: quia fact⁹
est transgressione mortalis. **CHRY.** Di/
cit etiam: Recepisti bona in vita tua: quasi de/
bita. q. d. Siquid boni fecisti vnde premium
deberetur: omnia recepisti in illo mūdo: epu/
lans: ditatus: oblectatus: successibus prospe/
ris. hic autem siquid mali commisit vniuersa
recepit paupertate: fame: & extremis oppres/
sus miseris: & vterq; vestrum hic nudus ac/
cessit. hic quidez a peccatis propter quod & cō/
solationem sortitur: tu vero a iusticia propter
quod immitigabilem perfers penam. vnde
sequitur: Nunc autem h̄ conso. tu vero cru/
ciaris. **GREGO.** in ho. Quaecunq; ergo
in hoc seculo bene habetis: cū vos bona egis/
se recolitis: valde de ipsis pertumescite: ne cō/
cessa vobis prosperitas eorundem remunera/
tio sit bonorum: & cuz quoslibet pauperes nō
nulla reprehensibilia perpetrare conspiciatis:
quia fortasse quos superfluitas tenuissime pra/
uitatis coinquinat: caminus paupertatis pur/
gat. **CHRY.** Sed dices. Nōne est aliq̄s
qui & hic & illic venia perfruatur? Hoc qui/
dem difficile est: & de numero impossibilius.
nam & si paupertas non vrgeat: vrget tamen
ambitio. Si egritudo non stimulet: ira inflā/
mat. si tentationes non impetunt: emergunt
sepius cogitationes inique. Non est autē par/
uus labor iracundiam refrenare: compefcere
illicita desideria: ostentationes sedare: despe/
rationem remittere vitam asperam ducere.
Talia vero non agentem: impossibile est sal/
uari. **GREGO.** in ho. Responderi etiaz
potest q̄ mali in hac vita bona recipiunt quia
omne suum gaudium felicitatem transitoriaz
putant. Iusti autem habere h̄ quidez possunt
bona: nec tamen in recompensatione recipe-

re: q̄ dum meliora. i. eterna appetunt: eorum
iudicio quelibz bona affuerint: bona minime
videntur. **CHRY.** Post misericordiam
autem dei in proprijs studijs sperandum est
de salute: non numerando patres aut prox/
imos vel amicos. s̄ rater enim non liberat. &
ideo subditur: Et i bis omnibus ma. cha. fir/
ma. est inter nos & vos. **THEO.** Chaos
magnum significat iustorum a peccatoribus
distantiam. nam sicut affectus eorū varij fue/
rant: sic etiam mansiones non modicum dif/
ferunt. **CHRY.** Quod firmatum dicit: q̄
non potest dissolui: agitari: vel scuti. **AM.**
Inter diuitem igit & pauperē chaos magnuz
est: q̄ post mortē nequeūt merita mutari: vn/
de sequitur: Et hi qui volūt hinc ad nos trā/
fire non possunt: neq; inde huc transire.
CHRY. q. d. Videre possumus: transire
non possumus & nos videmus quid fugerit/
mus: & vos videtis quid perdideritis: & no/
stra gaudia cumulant vestra tormenta: & ve/
stra tormenta cumulant nostra gaudia. **GRE.**
in ho. Sicut enim transire reprobi ad electos
cupiunt. i. a supplicioꝝ suorum afflictioe mi/
grare: ita ad afflictos atq; in tormentis positos
transire iustorum est mente ire per misericor/
diam: eosq; velle liberare: sed iustoz aicōs
uis in sue nature bonitate misericordiam ha/
beant: iam tamen auctoris sui iusticie coniu/
cte: tanta rectitudine cōstringunt: vt nulla ad
reprobos cōpassione moueant: nec iniusti er/
go ad beatoꝝ sorte trāseunt: q̄ dānatioe ppe/
tua cōstringunt. nec iusti ad reprobos trāfire
p̄nt: q̄ erecti iam p iusticiam iudicij: eis nullo
mō ex aliqua cōpassioe misereant. **THEO.**
Hinc elicias argumētū p̄tra originis sequa/
ces q̄ dicūt: Cū termin⁹ sit iponēd⁹ supplicia/
is: erit tps quo aggregabūt peccatores iustis
& deo. **AVG.** de que. euā. Q̄ stēdit. n. per
icōmutabilitatē diuine snie nullū auxiliū mi/
sericordie posse preberi peccatoꝝ a iustis:
ēt si velint prebere: quo admonet vt in hac vi/
ta hoīes subueniant quibus p̄nt: ne si postea
ēt optime recepti fuerint: eis quos diligunt
opitulari non valeant. Illud. n. qd̄ scriptū ē:
vt & ipsi recipiāt vos i eterna tabernacula: nō
de supbis & imisericordib⁹ scriptū ē: s; d̄ his
q̄ sibi eos amicos de opib⁹ misericordie fece/
rūt: quos iusti nō velut ppria potestate quasi
gratificando recipiūt: sed permissioe diuina.

Et ait: Rogo ergo te pater ut mit-
tas eum in domum patris mei. Ha-
beo enim quinque fratres: ut testetur il-
lis: ne et ipsi veniant in hunc locum tor-
mentorum. Et ait illi abraham: Habet
moysen et prophetas audiant illos. Et
ille dixit: Non pater abraham: sed si quis
ex mortuis ierit ad eos: penitentiam
agent. Ait autem illi: Si moysen et p-
phetas non audiunt: neque si quis ex mor-
tuis resurrexerit credent.

GREGO. in bo. Postquam ardenti diuini
de se spes tollitur: eius animus ad propinquos
quos reliquerat iurrit. unde dicitur: Et ait:
Rogo te pater ut mitas eum in domum pa-
tris mei. **AVGV.** de que. euan. Lazarus
petit mitti quia sensit se indignus qui testimo-
nium perhibeat veritati. Et quia non impe-
trauerat paululum refrigerari: multo minus
credit se relaxari posse ab inferis ad predica-
tionem veritatis. **CHRY.** Vide autem p-
ueritatem: nec in ipsis penis continet verita-
tem. Si pater est abraham: quomodo dicis:
Mitte eum in domum patris mei: sed non es
oblitus patris tui: quia ille te perdidit. **GREGO.**
in home. Reprobatorum autem mentem
pena sua quandoque inutiliter crudeliter ad charita-
tem: ut iam tunc etiam suos specialiter diligat:
qui hic dum peccata diligerent: nec se amabant.
unde sequitur: Habeo enim quinque fratres:
ut testetur illis ne et ipsi veniant in hunc locum
tormentorum. **AMBR.** Serius autem
dices iste magister esse incipit: cum iam nec di-
scendi tempus habeatur vel docendi. **GREGO.**
in home. Qua in re notandum est ar-
denti diuini quanta supplicia cumulantur: ad
penam namque suam ei cognitio seruatur et me-
moria cognouit enim lazarus quem despe-
xit: et fratrum suorum meminuit: quos reliquit.
ut enim peccatores in supplicio amplius pu-
nantur: et eorum vident gloriam quos contemp-
serunt: et de illorum pena torquentur: quos
inutiliter amauerunt. Detenti autem diuini ut
lazarus mitteretur ab abraham protinus respon-
detur. unde sequitur: Et ait illi abraham: Ha-
bent moysen et prophetas audiant illos.

CHRY. q. d. Non sint tibi magis cure fra-
tres tui quam deo qui eos creauit: statuitque eis do-

ctores qui eos commonerent et sollicitarent. V-
cat autem hic moysen et prophetas scripta mo-
saica et prophetica. **AMBR.** Quo loco
evidentissime declarat dominus vetus testa-
mentum esse fidei firmitatem: retundens per-
fidiam iudeorum: et excludens nequicias he-
reticorum. **GREGO.** in bo. Sed qui dei
verba despererat: hoc audire non posse suos
sequaces estimabat. unde sequitur: Ait ille di-
xit: Non pater abraham: sed si quis ex mortuis
ierit ad illos penitentiam agent. **CHRY.**
Quia enim audiendo scripturas contemne-
bat et fabulas esse putabat ex his que passus
fuerat: ipse quoque diuiditabat de fratribus.

GREGO. nisienus. Sed et aliud quoddam
dogma docemur: quod lazari quidem anima non
est erga presentia sollicita: nec retorquet se ad
aliquod relictorum. at diues quasi quodam vi-
sco etiam post mortem a vita detinetur carna-
li. nam si quis omnino carnalis sine mentem
fiat: nec postquam corpus exuerit: remouetur a
passionibus eius. **GREGO.** in home.
Sed mox diuini veraci sententia respondetur.
Sequitur enim: Ait autem illi: Si moysen
et prophetas non audiunt: neque si quis ex mor-
tuis resurrexerit credent ei. Quia qui verba
legis despiciunt: redemptoris precepta que ex
mortuis resurrexit: quanto subtiliora sunt tan-
to hic difficilius implebunt. **CHRY.** Quod
autem verum sit quod qui non auscultat scriptu-
ris: nec mortuis rediuis auscultat: ostende-
runt iudei qui nunc quidem volebant occide-
re lazarus: nunc vero inuadebant apostolos:
cum tamen a mortuis nonnulli resurrexerint
hora crucis. Sed et illud considera quod quisque
mortuus seruius est. quecumque vero dicunt scri-
pture: dicit dominus: unde et si resurgat mor-
tuus: et si celitus descenderit angelus: omnibus
magis sunt digne fide scripture. nam angelo-
rum dominus viuorum et mortuorum eas in-
stituit. Si autem sciret hoc deus quod mortui re-
surgentes prederent viuentibus non hoc omi-
sisset: qui pro utilitate nostra singula queque tra-
ctat sed et si crebro resurgerent mortui: hoc ue-
rum tempore contemneretur: sed et diabolus
facile introduceret peruersa dogmata. Id quo-
que per organa sua fingens: non quidem su-
scitans vere defunctos: sed quibusdam fal-
lacijs spectantium frustrans intuitum: vel
ingemans quosdam mortem simulare.

AVGV. de curis pro mortuo habendis. Diceret autem aliquis si nulla est mortuis cura de viuis: quomodo diues rogauit abraam vt mitteret lazarum ad quinque fratres suos? Sed nunquid quia hoc diues ille dixit: id quod fratres agerent: vel quid paterentur in illo tempore sciunt: ita illi cura fuit de viuis: quibus quod agerent omnino nescirent: sicut nobis est cura de mortuis: quibus quid agant omnino nesciamus. Sed rursus occurrit quod: quomodo hic abraam esse sciebat moysen et prophetas. id est libros eorum: ubi etiam nouerat diuitem illum in deliciis: lazarum vero in doloribus uisum esse? Verum non cum hec agerentur in uiuis: sed eis mortuis potuit lazaro indicante cognoscere: ne falsum sit quod ait propheta: Abraam nesciuit nos. Possunt et ab angelis qui rebus que aguntur hic preesto sunt audire aliquid mortui. possunt etiam aliqua que necessarium est eos nosse: non solum preterita uerum etiam futura spiritu dei reuelate cognoscere. **AVGV.** de que. euan. Per allegoriam autem hec sic accipi possunt: ut in diuite intelligantur superbi iudeorum ignorantibus dei iusticiam: et suam uolentes constituere. Purpura et byssus dignitas regni est: et auferretur igitur a uobis regnum dei. epulatio splendida: iactantia legis est in qua gloriabantur. plus ad pompam elationis abutentes ea: quam ad necessitates salutis utentes. Mendicus autem nomine lazarus qui interpretatur adiuuus: significat indigentem: ueluti gentilem aliquem aut publicanum: qui tanto magis adiuuatur: quanto minus de suarum copia facultatum presumit. **GRE.** in home. Lazarus igitur uiceribus plenus gentilem populum figuraliter exprimit: qui dum ad deum conuersus peccata sua confiteri non erubuit: huic uulnus in cute fuit. Quid enim est peccatorum confessio: nisi quedam uulnerum ruptio. sed lazarus uulneratus: cupiebat saturari de micis que cadebant de mensa diuitis: et nemo illi dabat: quia gentilem quem ad cognitionem legis admittere: superbus ille populus despiciebat. et quia ea uerba defluebant de scia quasi mices cadebant de mensa. **AVGV.** de que. euan. Canes autem qui uicerum pauperis lingebant: nequissimi homines sunt amantes peccata: qui lata lingua etiam lauda-

re non cessant opera mala: que in se alius gemens et confitens detestatur. **GRE.** in home. Nonnumquam etiam solent in sacro eloquio per canes predicatorum intelligi: sicut illud: Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Canum etenim lingua uulnus dum lingit curat: quia doctores sancti dum in confessione peccati nostri nos instruunt: quasi uulnus mentis per linguam tangunt. Diues autem sepultus est in inferno: in sinum uero abraam lazarus ab angelis ductus est id est in secretam requiem. de qua ueritas dicit: Multi ueniunt ab oriente et occidente: et recumbent cum abraam et iacob in regno celorum: filii autem regni eiciuntur in tenebras exteriores. De longinquo autem ad uidendum lazarum oculos diues leuat: quia dum per damnationis sue supplicia infideles in uno sunt: fideles quosque ante diem extremi iudicii super se in requie attendunt: quorum post gaudia contemplari nullatenus possunt. Longe uero est quod conspiciunt: quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem amplius ardere ostenditur: quia infidelis populus uerba legis in ore tenuit: que opere seruare contempsit. ibi ergo amplius ardebit: ubi se amplius ostendit scire quod facere noluit. Abraam autem filium eum uocat: quem tamen a tormento non liberat: quoniam huius infidelis populi patres: quia multos a sua fide deuisse considerant: eos nulla compassione a tormentis eripiunt: quos tamen per carnem filios recognoscunt. **AVGV.** de que. euan. Quinque autem fratres quos habere dicit in domo patris sui: iudeos significauit: qui appellati sunt quinque: quia sub lege detinebantur que per moysen data est: qui quinque libros scripsit. **CHRY.** Del huius qui quinque fratres. id est quinque sensus quibus ante fuerat: et ideo lazarum amare non poterat: quia illi fratres non amant paupertatem. Illi te fratres in hec tormenta miserunt: saluari non possunt nisi moriantur: alioquin necesse est ut fratres habitent cum fratre suo. Sed quid queris ut mittam lazarum: habet moysen et prophetas. Ad moysen lazarus pauper fuit: maiores diuitias esse arbitratu paupertatem christi quam diuitias pharaonis. Hieremias in lacum missus pane tribulationis uescitur: et omnes prophete istos fra-

tres docent: s; isti fratres saluari nō possunt nisi aliquis ab inferis resurrexerit. Isti enim fratres anteq̄ christ⁹ resurgeret: me ducebāt in mortem. ille mortuus est: sed isti fratres resurrexerunt. nunc oculus meus christum videt: auris eum audit: tactus amplectitur. Ex hoc autem q̄ diximus: locus determinamus martioni ⁊ manicheo qui destruunt vetus testamentum. Vide ergo quid dicat abraham: si moysen ⁊ prophetas non audiunt. q. d. Bene facis cum qui resurrecturus est expectando: sed in illis christus loquitur: si illos audies ⁊ illum auditorus es. **GRE.** in home. Judaicus autem populus quia moysi verba spiritaliter intelligere contēpsit: ad euz d̄ quo moyses locutus fuerat non peruenit. **AMBRO.** Vel aliter: Lazarus est pauper in seculo: sed deo diues. neq; enim omnis sancta paupertas aut diuine criminose: sed sicut luturia infamat diuitias: ita paupertatem cōmēdat sanctitas. Siue apostolic⁹ aliquis pauper in verbo: locuples in fide: qui veram tenet fidem: verborum infulas non requirit. Qui similem illum puto: qui cesus sepius a iudeis: vlcera sui corporis lambenda quibusdam velut canibus offerebat. Beati canes i quos vlcerum talium distillat humor: vt impleat cor: quo custodire domum: seruare gregem: cauere assuescant lupos: ⁊ q; panis verbum est: fides autez verbi est. mice velut quedam dogmata fidei sunt mysteria. s. scripturarum. Arriani autem qui societatem potentie regalis affectant: vt impugnent ecclesie veritatem nonne tibi videntur in quadam purpura ⁊ bysso iacere: qui cum pro veris fucata d̄ fundant: diuitibus abundāt sermonib⁹. Diues heresis euāgelia multa composuit: ⁊ pauper fides hoc solum euāgelium tenuit quod accepit. **AVGV.** de que. euan. Aliter etiam intelligi potest illa narratio: vt lazarus dominum significare accipiamus iacentes ad ianuaz illius diuitis: quia se ad aures superbis finas iudeorum: incarnationis humilitate deiecit: cupiens saturari de micis que cadebant de mensa diuitis. i. querens ab eis vel minima opera iusticie que sue mēse. i. sue potestati per superbiam non vsurparent: que opera

quibus minima ⁊ sine disciplina perseuerantie vite bone: saltez interdum vel casu facerent: sicut mice de mensa cadere solēt. Vlcerum passionum sunt domini. Lanes qui ea lingebāt: gentes sunt quos immundos iudei dicebāt: ⁊ tamen passionem domini in sacramētis corporis ⁊ sanguinis eius per totum iam orbem suauitate deuotissima lambunt. Sinus abrae intelligitur secretum patris quo post passionē resurgens assumptus est dominus: quo eum portatum ab angelis: ideo dictum puto: quia ipsam receptionem qua in secretum patris accessit: angeli annunciauerunt discipulis. **ETERA** fm̄ superiorem expositionem accipi possunt: quia secretum patris bene intelligitur: vbi etiam ante resurrectione istorum anime viuunt cum deo.

Dominica. ij. Luce. xiiij. capi.

Quomo quidam fecit cenaz magnam ⁊ vocauit multos. Et misit seruum suum hora cene dicere inuitatis vt venirent quia iaz parata sunt omnia. Et ceperunt simul omnes excusare. **Idem⁹** dixit ei: Uil lam emi: ⁊ necesse habeo exire ⁊ videre illam. **Rogo** te habe me excusatus Et alter dixit: Juga bouum emi quinq; ⁊ eo probare illa. **Rogo** te habe me excusatum. Et alius dixit: **Uxor**em duxi: ⁊ ideo non possum venire. Et reuersus seruus nunciauit hec domino suo. **Tunc** iratus paterfamilias dixit seruo suo: **Exi** cito in plateas ⁊ vicos ciuitatis: ⁊ panpes ac debiles ⁊ cecos ⁊ claudos introduce hic. Et ait seruus: **Domine** factus est vt imperasti ⁊ adhuc locus est. Et ait dominus seruo: **Exi** in vias ⁊ sepes ⁊ compelle intrare: vt impleatur domus mea. **Dico** autem vobis: q; nemo virozum illorū qui vocati sunt gustabit cenam meam.

CIRYL. Homo iste deus pater est: s; q; imagines ad similitudinem veritatis figuratur. **CHRY.** Quotiens enim punituam suam virtutem indicare vult deus: vrsa par dūs: led: z huiusmodi nuncupatur: quando vero misericordiaz exprimere vult dicitur homo. **CIRYL.** Sic ergo conditor omniū atq; glorie pater parauit cenam magnam in christo peractam. In nouissimis enim temporibus z quasi in occasu nostri seculi illuxit nobis dei filius: z mortē pro nobis sustinens: dedit nobis proprium corpus comedere: vnde z agnus in vespere immolabatur iuxta legem mosaicam: merito igitur cena dictum est paratum in christo conuiuiū. **GRE.** i bo. **Del** facit cenam magnam: quia facietatez nobis dulcedinis eterne preparauit. qui vocauit multos: sed pauci veniunt: quia non unq; ip si qui ei per fidem subiecti sunt: eterno ei^o cō uiuiō viuendo contradicunt. Hoc autem distare inter delicias corporis z cordis solet: q; corporales delitie cum non habentur: graue i se desideriu; accendunt: cū vero habite eduntur: comedentem protinus in fastidiū per sa cietatem vertunt. At contra: spirituales delitie cum non habentur in fastidio sunt: cum vero habentur: in desiderio. Sed superna pietas contemptas illas delicias ad memorie nostre oculos reuocat: atq; vt fastidium nostrum repellere debeamus inuitat. vnde sequitur: **Et** misit seruum suum hora cene dicere inuitatis vt veniret. **CIRYL.** Iste seruus qui mis sus est ipse christus est: qui cum esset natura luter deus z verus dei filius: exinaniuit seip sum formam serui accipiens. **Ad**missus est au tem hora cene: non enim a principio verbum patris nostram naturam suscepit: sed in no uissimo tempore. **Subdit** autem: Quia para ta sunt omnia. **Parauit** enim pater in christo bona collata mundo per ipsū peccatoz amo tionem: spiritus sancti participationē adoptio nis splendorem: ad hoc vocauit christus per euangelica documenta. **AVGV.** de ver. do. **Del** aliter: Homo iste mediator est dei z hominis christus iesus. **Ad**isit vt veniret in uitati. i. per missos vocati prophetas: qui oli; inuitabant ad cenā christi: sepe missi sunt ad populum israel: sepe vocauerunt vt ad horāz cene venirent. Illi inuitantes acceperunt: ce nam repudiauerunt: prophetas legerunt z chri

stum occiderunt: z tunc nobis cenam nescien tes parauerunt. **Parata** iāz cena id est immo lato christo missi sunt apostoli ad quos missi fuerant ante prophete. **GREGO.** in bo. me. **Per** hunc ergo seruum qui a patrefami lias ad inuitandum mittitur: predicatorum or do significatur: sepe autem solet euenire: vt p sona potens famulum habeat despectum cun q; per eum dominus aliquid mandat: nō de spicitur persona loquentis serui quia serua tur in corde mittentis reuerētia domini. **Of fert** ergo deus quod regari debuit: non roga re. dare vult quod vix sperari poterat: z tamē simul omnes excusant. **Sequitur** enīz: **Et** ce pe. om. si. excusare. **Ecce** homo diues iuitat: z pauperes occurrere festinant ad dei inuita mur conuiuiū: z nos excusamus. **AVG.** de ver. do. **Tres** autem fuerunt excusatiōes de quibus subditur: **Primus** dixit ei. **Dil. emi.** z ne. ha. eri. z vide. illaz rō. te ha. me ex cusatum. **In** villa empta dominatio notatur ergo superbia castigatur vitium primum pā mus enim homo dominari voluit: qui domi niū habere noluit. **GREGO.** in bo. **Del** per villam terrena substantia designat: **Exit** ergo videre illam: qui sola exteriora cogitat p pter substantiam. **AMBR.** Sic igitur emerite militie viro contemnendarum stipen dium prescribitur facultatum: q; neq; ille qui studijs intentus inferioribus. possessiones si bi terrenas coemit: regnum celi possit adipi sci: cum dominus dicat: **Vende** omnia tua z sequere me. **Sequitur**: **Et** alter dixit: **Iuga** bo um emi quīq; z eo probare illa. **AVGV.** de ver. domini: **Quinq;** iuga boum sensus carnis huius quinq; numerantur **In** oculis visus est: in auribus auditus: i naribus odo ratus: in faucibus gustus: in omnibus mem bris tactus. **Sed** quia iuga sunt in tribus po ribus sensibus facilius appet. **Duo** sunt ocu li: due aures: gemine nares. **Ecce** tria iuga: z faucibus id est sensu gustandi geminatio que dam inuenitur. quia nihil gustando sapit nisi lingua: z palato tangatur: voluptas carnis que ad tactum pertinet occulte geminatur: est z foris secus z intrinsecus. **Dicuntur** autem iuga bouz: quia per sensus istos carnis terre na requiruntur. **Boues** enim terram ver sant: homines autem remoti a fide terrenis d diti: nolunt credere aliquid nisi ad quod sen

su corporis perueniunt quinque partito. Non
 inquit ergo credo: nisi quod video. Si talia
 cogitarem quinque illis iugis boum a cena
 impediretur ut noueritis autem istorum quin-
 que sensuum non delectationem que mulcet: et
 ingerit voluptatem em: sed curiositatem quandam
 notatam fuisse. Non ait: quinque iuga boum
 emi: eo pascere illa: sed eo pbare illa. **GRE-
 GO.** in home. Corporeales etiam sensus quia
 interna comprehendere nequeunt: sed sola ex-
 teriora agnoscunt: recte per eos curiositas de-
 signatur: que dum alienam querit vitam di-
 scutere semper sua intima nesciens studet ex-
 teriora cogitare. Sed notandum quod is qui pro-
 pter villam et is qui propter probanda iuga
 boum a cena sui inuitatoris se excusat: huius-
 litatis verba permiscet. dum enim dicit: **IKO-
 GO** et venire contemnit humilitas sonat in vo-
 ce: superbia in actione. Sequitur: **Alius di-
 xit.** **Uxorem duxi:** et ideo non possum veni-
 re. **AVGV.** de ver. do. **Ista** est voluptas
 carnis que multos impedit utinam foris et non
 intus. Qui enim dixit: **Uxorem duxi:** carnem
 ampletur: carnis voluptatibus iocundatur:
 a cena excusatur: obseruet ne fame eterna mo-
 riatur. **BA.** Dicit autem. **Non** possum ve-
 nire. eo quod intellectus humanus vergens ad
 mundanas illecebras debilis est ad agendum.
GREGO. in home. Quamuis autem bo-
 num sit coniugium: atque ad propagandam so-
 bolem diuina prouidentia constitutum: non-
 nulli tamen per hoc non fecunditate prolis:
 sed desideria expectant voluptatis. Et ideo
 per rem iustam significari potest: non incon-
 grue res iniusta. **AMBR O.** **Del** coniu-
 gium non reprehenditur: sed ad maiorem ho-
 norem vocatur integritas: quoniam mulier in-
 nupta cogitat que sunt domini. ut sit sancta
 corpore et spiritu: que autem nupta est: cogi-
 tat que sunt mundi. **AVGV.** de ver. do.
Ioannes autem dicens: **Omne** quod est in
 mundo concupiscentia carnis est et concupi-
 scentia oculorum et ambitio seculi inde cepit
 ubi euangelium terminum posuit. **Concupi-
 scentia** carnis uxorem duxi: concupiscentia
 oculorum quinque iuga bouum emi. **Ambitio** se-
 culi: villam emi. **Aperte** autem in totum com-
 memorati sunt quinque sensus per solos ocu-
 los: quorum est in quinque sensibus principa-
 lis: propterea cum proprie ad oculos pertine

at visus: ipsius videre per omnes quinque sen-
 sus solemus appellare. **CIRYL.** Quos
 autem intelligemus fuisse eos qui rennue-
 runt predictorum causa venire: nisi presides iudeo-
 rum: quos per totam sacram paginam de his
 redargutos esse videmus. **ORIGE.** vel
 aliter: **Hi** qui villam emerunt et refutant ce-
 nam: sunt qui receperunt alia dogmata diui-
 nitatis: nec experti sunt verbum quod posside-
 bant. **Is** autem qui quinque paria bouum emi.
 est qui naturam intellectualem contemnit: et
 sensibilia sequitur. unde incorpoream natu-
 ram comprehendere non potest. **Qui** autem
 uxorem duxit: est qui coniunctus est carni: vo-
 luptatum magis amator quam dei. **AMBR O.**
Del tria genera hominum a consortio istius
 cene estimus excludi: gentilium iudeorum: et
 hereticorum iudei corporali mysterio iuga si-
 bi legis imponunt. **Quinque** autem iuga sunt
 verborum decem: vel quinque libri veteris le-
 gis. **At** vero heresis velut eua femineo rigo-
 re fidei tentat affectum. **Et** apostolus dicit aua-
 riciam esse fugiendam: ne impediti more gen-
 tili ad regnum christi peruenire nequeamus
 ergo et ille qui villam emi alienus a regno est:
 et ille qui iugum potius legis quam gratie mu-
 nus elegit: et ille qui se propter ducendam ex-
 cusat uxorem: **Sequitur:** **Et** reuersus seruus
 nunciauit hec domino suo. **AVGV.** quin-
 to super gen. ad litteram: **Non** propter infe-
 riorum scientiam deus nuncijs indiget quasi
 per eos fiet scientior: sed nouit omnia stabili-
 ter atque incommutabiliter. **Habet** autem nu-
 cios propter nos et propter ipsos: quia illo mo-
 do deo parere et assistere: ut cum de inferio-
 ribus consulant: eiusque supernis iussis obtine-
 rent bonum est eis in ordine proprie natu-
 re. **CIRYL.** **Iudeorum** autem primati-
 bus vocationem rennuentibus sicut ipsi dice-
 bant. **Numquid** aliquis principum credidit
 in eum: indignatus est paterfamilias: quasi
 eis dignis indignatione et ira unde sequitur:
Tunc iratus paterfamilias. **BASI.** **Non**
 quod ire passio diuine substantie accidat: sed ta-
 lis operatio que in nobis ab ira fit dei ira et
 indignatio dicitur. **CIRYL.** **Sic** er-
 go indignatus dicitur paterfamilias princi-
 pes iudeorum: et vocati sunt loco eorum qui
 erant de multitudine iudeorum fragilem et
 impotentem mentem habentes. **Loquen-**

te enim petro: primo quidem tria milia: dein /
de quinque milia crediderunt: et postmodum plu-
rimus populus. unde dicitur: dixit ser. suo:
Exi. ci. in pla. et vi. ciui. et pau. ac debi. ce. et
clan. intro. huc. **AMB.** Inuitat autem paupe-
res: debiles: et cecos: ut ostendatur quod nullum de-
bilitas corporis excludit a regno rarinsque de-
linquat: cui desit illecebria peccandi: vel quod fir-
mitas peccatorum per misericordiam domini remit-
tatur. unde mittit ad plateas: ut de latioribus
vitijs ad angustam venirent viam. **GRE.**
in ho. Quia ergo venire superbi renuunt pau-
peres eliguntur: dicuntur. n. debiles et qui in-
dicio suo apud semetipsos infirmi sunt. nam
pauperes et quasi fortes sunt: qui positi in pau-
pertime superbiunt: ceci sunt qui nullius in-
genij lumen habent: claudi sunt qui rectos gres-
sus in operatione non habent. Sed dum ho-
rum vitia in membrorum debilitate significa-
tur sicut illi peccatores fuerunt: qui vocati ve-
nire noluerunt: ita hi quoque qui inuitantur et
veniunt. sed peccatores superbi respuuntur:
humiles eliguntur. Hos itaque elegit deus quos
despicit mundus: quia plerumque ipsa despectio
hominem reuocat ad semetipsum. Et tanto ce-
lerius vocem dei aliqui audiunt: quanto in hoc
mundo non habent unde delectentur. Cum
ergo de vicis et plateis ad cenam quosdam dominus
vocat: illum populum designat qui tenere le-
gis urbanam conuersationem nouerat. Sed
multitudo que ex israel populo credidit: locum
superni conuiuij non impleuit. unde sequitur:
Et ait ser. Domine facta est ut impe. et adhuc
lo. est. Intrauit. n. iam frequentia iudeorum:
sed adhuc locus vacat in regno ubi suscipi.
debeat numerositas gentium. unde subditur:
Et ait do. ser. Exi in vi. et se. et co. itra. ut im-
ple. do. mea. Cum conuiuas suos colligi ex vi-
is et sepibus precipit: agrestem populum. i. gen-
tilem querit. **AMBRO.** Vel mittit ad
ad vias et circa sepes: qui hi apti sunt in regno
celorum qui nullis presentium cupiditatibus
occupati: ad futura festinant in quodam bo-
no voluntatis tramite constituti: et qui modo se-
pis que ab incultis culta secernat: et icursus ar-
ceat: bestiarum norit bona malaque distinguere:
et aduersus tentamenta nequicie spiritalis fi-
dei munime pretere. **AVGV.** de ver.
do. Venerunt de plateis et vicis gentes veniunt
de sepibus heretici. Nam sepes qui constru-

unt diuisiones querunt: abstrahant a sepi-
bus: euellantur a spinis: sed cogi nolunt: volunta-
te inquit nostra intremus. Non hoc dominus in
petrauit: cogere iquit intrare: foris inueniatur
necessitas: nascitur inde voluntas. **GRE.**
in ho. Qui ergo huius mundi aduersitatibus
fracti a dei amore redeunt. compelluntur intra-
re. Sed valde tremenda est sententia que subfer-
tur: Dico autem vobis quod nemo virorum illo-
rum qui vocati sunt gustabit cenam meam.
Nemo ergo contemnat: neque vocatus excusat:
cum voluntatem habuerit intrare non valeat.

Dominica tertia. Luce. xv. capi.

Terant appropinquantes
ad iesum publicani et pec-
catores ut audirent illum
Et murmurabant phari-
sei et scribe dicentes: Qu-
hic peccatores recipit et manducat cum
illis. Et ait ad illos parabolam istam
dicens. Quis ex vobis homo qui ha-
bet centum oues: et si perdiderit unam
ex illis nonne dimittit nonagintanovem
in deserto: et vadit ad illam que perierat
donec inueniat illam: Et cum inue-
nerit eam: imponit in humeros suos gau-
dens et veniens domum conuocat ami-
cos et vicinos dicens illis: Congratu-
lamini mihi: quia inueni ouem meam que
perierat. Dico vobis quod ita gaudium
erit in celo super vno peccatore penite-
tiam agente: quam supra nonagintanovem
iustis qui non indigent penitentia.

AMB. Didiceras in superioribus secula-
ribus occupatiōibus non teneri: caduca non per-
ferre perpetuis. Sed quia fragilitas huma-
na firmum nequit in tanto seculi lubrico tene-
re vestigium: etiam aduersus errorem reme-
dia tibi bonus medicus demonstrauit: sper-
uenie iudex misericors non negauit. vñ sub-
ditur: Erant appro. ei publi. et pecca. ut audi-
cum. **GLO.** i. qui publica exigunt vectiga-
lia vel conducunt: et qui lucra seculi per negocia

sectantur. **THEO.** Hoc enim exequēbatur
 cuius causa carnem suscepit: admittēs pec-
 catores: sicut medicus egrotātes. Sed phari-
 sei vere criminosi huic pietati murmurare cō-
 pensabāt. vnde sequitur: Et murmu. pha. &
 feri. di. qz hic pec. re. & mā. cū illis. **GRE.**
 in home. ex qua re colligitur quia vera iusti-
 cia compassionē cum habet: falsa dedignatiōe
 quibus & iusti soleant recte peccato:ibus indi-
 gnari. sed aliud est quod agitur typo supbie:
 aliud quod zelo disciplie: quia iusti & si foris
 increpationes p disciplinaz craggerant: itus
 tamen dulcedinem per charitatem seruant.
 Preponunt sibi in animo ipsos plerūqz qz
 corrigunt quod agentes p disciplinam subdi-
 tos & per humilitatem custodiūt semetipsos.
 At contra hi qui de falsa iusticia superbire so-
 lent: ceteros quoqz despiciunt: nulla infirmā-
 tibus misericordia condescendūt. Ex quo se
 peccatores esse nō credūt: eo deterius peccato-
 res fiunt: de quorum numero pharisei erant:
 qui diudicantes dominum qz peccatores su-
 sciperet ar eti corde ipsum fontem misericor-
 die reprehendebant. Sed quia egri erant ita
 vt egros se esse nescirēt quatenus quod erāt
 agnoscerent: celestis medicus blandis eos so-
 mentis curat. Sequitur enim: Et ait ad illos
 parabolam istam dicens: Quis ex vobis ho-
 mo: similitudinem dedit: quaz in se homo re-
 cognosceret: & tamē ad auctorem hominū p-
 tineret. quia enī centenarius perfectus ē nu-
 merus: ipse cētum oues habuit cum sanctorū
 angelorum & hominū naturam possedit. vñ
 de subdit: Qui habet cētū oues. **CIRY.**
 Hinc percipe latitudinē regni saluatoris no-
 stri. Dicit enim oues esse cētum: referēs nu-
 merum subiectarum sibi rationalium natura-
 rum ad integram multitudinem. Est enī cen-
 tenarius numerus perfectus ex decem deca-
 dibus cōstitutus. Sed ex his vna oberrauit
 .i. gen^o humanū quod terrā colit. **AMB.**
 Diues pastor cuius nos omnes cētesima por-
 tio sumus. vnde sequitur: Et si pdiderit vnā
 ex illis. **GRE.** Vna ouis tunc perit: quan-
 do peccādo homo pascua vite reliquit. In de-
 serto autem nonagintanouem remanserāt: qz
 rationalis creature numerus: angelorum vi-
 detur & hominum qui ad vidēdum deū con-
 dita fuerat: pereunte homine erat imminut^o.
 vnde sequitur: Nonne dimittit nonagintano-

uem in deserto. quia. s. angelorum choros re-
 liquit in celo. Tunc autem homo celum deser-
 uit: cum peccauit. Et vt perfecta summa outū
 integraretur i celo: homo perditus querebat i
 terra. vnde sequitur: Et vadit ad illā que pe-
 rierat donec inueniat illam. **CIRYL.** Mū-
 quid aut seuiēs in reliquis motus est pietate
 vnus: nequaqz. Sunt enī ille in tuto circūse-
 picte illas potentissima dextera: sed magis
 oportebat misereri pereuntis: ne imperfecta
 videret residua multitudo. Vna enī reducta
 sortitur cētenarius propriam speciem. **AV.**
GV. de que. cuan. Del illas nonagintano-
 uem dixit quas reliquit i deserto superbos si-
 gnificās tanqz solitudinē gerētes in animo
 dum solo se videri volunt: quibus ad perfe-
 ctionem vnitas deest. cum enim quisqz a ve-
 ra vnitate diuellitur: superbe diuellit: sue qz
 pe potestatis esse cupiens: nō sequit vnū qd
 est deus. vni autem deputat oēs p pnam re-
 conciliatos que humilitate obtinet. **GRE.**
 nisenus: Cum autem pastor inuenisset oues:
 nō puniuit. Non durū ad gregem vrgendo:
 sed superponens humero & portans clemen-
 ter annumerauit gregi. vnde sequitur: Et cū
 inenerit ouem imponit in humeros suos gau-
 dens. **GRE.** in home. O uem humeris su-
 is unposuit: quia humanam naturam suscipi-
 ens peccata nostra ipse portauit. Inuenta au-
 tem oue ad domum redit: quia pastor noster
 reparato homine ad regnū celeste redijt. vñ
 sequitur: Et veniens domum conuocat ami-
 cos & vicinos dicens illis: Congratulamini
 mihi quia inueni ouem meam que perierat
 Amicos & vicinos vocat angelorum choros
 quia amici eius sunt: quia voluntatem ei^o con-
 tinue in sua stabilitate custodiunt. Vicini qz
 eius sunt: quia claritatem visionis illius sua
 assiduitate perfruuntur. **THEO.** Super-
 ne igitur virtutes oues dicuntur in eo qz ois
 natura creata aspectu dei bestialis ē. In eo vō
 qz rationalis ē: amici & vicini dicūt. **GRE.**
 in ho. Et notandum qz non dicit: Congratu-
 lamini inuente oui: sed Adibi: quia videlicet
 eius est gaudium vita nostra: & cum nos ad
 celum reducimur: solēnitates leticie illius im-
 plemus. **AM.** Angeli autem quoniam sūt
 rationabiles: non immerito hominū redem-
 ptione letantur. vnde sequitur. Dico vobis
 qz ita gaudium erit in celo super vno pecca-

toze penitentiam agente q̄ supra nonaginta / nouem iustis qui non idigēt penitētia. Hoc proficiat ad incentiua probitatis: si vnusq̄q̄ conuersionem suam gratam fore credat ceteris angelorum: aut quorum affectare patrociniū aut vereri debet offensam. **GRE.** i ho. **¶** Plus aut de cōuers. peccatoribus q̄ de stantibus iustis in celo gaudium esse fatetur: quia plerūq̄ hi qui nullis se oppressos peccatorum molibus sciunt stant quidem in via iusticie: sed tamen ad celestem patriam antrie nō anhelant: et plerūq̄ pigri remanent ad exercenda bona precipua: quia securi sibi sunt q̄ nulla cōmiserint mala grauiora. At cōtra nō nunq̄ hi qui se aliqua illicita egisse meminerunt: ex ipso suo dolore cōpuncti ad amorem dei inardescunt. Et quia errasse se a deo considerant dāna precedentia lucris sequentib⁹ recompensant. Maius ergo gaudium fit in celo quia et dur in prelio plus cum milite diligit: qui post fugam reuersus hostem fortiter premit: q̄ cum qui nunq̄ terga prebuit et nū q̄ aliquid fortiter fecit. Sic agricola illā amplius terram amat: q̄ post spinas vberes fructus profert: q̄ eam que nūq̄ spinas habuit: et nunq̄ fertilem messem producit. Sed iter hec sciendum est: quia sunt plerūq̄ iusti i quorum vita tantum est gaudium: vt eis quelibet peccatorum penitentia preponi nullaten⁹ possit: Hinc ergo colligendum quantū deo gaudium faciat quando humiliter plangit iust⁹. sibi facit in celo gaudium: quando hoc quod male gessit per penitentiam dānat iniustus.

¶ Aut que mulier habēs dragmas decem: si perdidit dragmam vnā: nonne accendit lucernam et euertit domum et querit diligenter: donec inueniat. Et cum inuenit: conuocat amicas et vicinas dicens. Congratulamini mihi: quia inveni dragmā quā perdidērā. Ita dico vobis: gaudium erit corā angelis dei super vno peccatore penitentiam agente.

CIRYL. **¶** Per precedentē parabolam i q̄ genus humanum dicebatur ouis erratica: docebamur nos fore creatura sublimis dei q̄ fecit nos et non ipsi nos cuius pascue oues sumus: subiungitur secunda parabola: qua ge-

nus humanū cōparat dragme q̄ perijt. **¶** Per quam ostendit nos ad similitudinē et imaginem regiam factos esse. s. summi dei. Nam dragma nūmus est impressam habens regiā figuram. vnde dicitur: Aut que mulier hīs decem dragmas. **GRE.** in home. Qui significatur per pastorem: ipse per mulierem: ipse enim deus: ipse et dei sapientia. Angelorum autem et hominū naturā ad cognoscēdū se dominus condidit: et ad similitudinem suā creauit. Decem ergo dragmas hūit: q̄ noue sunt chori angelorum: sed vt compleret electorum numerus: homo decimus est creatus.

AVGV. de que. cuā. **¶** Vel in nouem dragmis sicut et i nonagitanouē ouibus ponit eorum significationē qui de se presumētes: peccatoribus ad salutem redentibus se preponunt. vnum enim deest a nouē vt decem sint: et a nonagitanouem vt centum sint: cui vni deputat omnes per penitētiā recōciliatos.

GRE. i ho. Et quia imago exprimit i dragma: mulier dragmam perdidit: quādo homo qui conditus ad imaginē dei fuerat: peccando a similitudine sui cōditoris recessit. Et hoc est quod subditur. Si perdidit dragmam vnā nonne accendit lucernam. Accendit mulier lucernam quia dei sapia apparuit i humanitate. Lucerna quippe lumen in testa est: lumen vero i testa est diuinitas i carne. accensa aut lucerna. Sequitur: Et euertit domum. quia. s. mor vt eius diuinitas p carne claruit: omni se nostra consciētia concussit: q̄ euersiois sermo nō discrepat in eo q̄ in alijs codicibus legitur emundat: quia prana mēs si non prius pre timore euertit: ab asuetis vitijs non mundat. euersa aut domo: iuenitur dragma. Sequitur enim: Et querit diligenter donec inueniat. q̄. s. cum perturbatur cōscientia hois: reparat in homine similitudo conditoris. **GRE.** nazanzenus: Inuenta autem dragma: celestes vtutes facit participes gaudij: quas ministras dispensationis fecit. vnde sequitur: Et cum inuenit conuocat amicas et vicinas dicens: Congratulamini mihi quia inveni dragmā quā perdidērā. **GRE.** in home. Superne enim virtutes tāto diuie sapie iuxta sūt: q̄to ei per gratiam p̄nue visionis appropinquāt. **THEO.** Vel amice sūt vt exequentes voluntatē ipsius: vicine vero vt icorporee vel forte amice ipsius sūt eia

superne virtutes: vicine vero sunt propingo-
res. s. throni cherubin et seraphin. GRE-
nisenus. Vel aliter hoc reor dominum nobis
proponere inquisitione perditae dragme quia
nulla nobis a ceteris virtutibus utilitas pue-
nit quas dragmas vocat: quibus prosto sint omnes
vna sola deficiente anime viduate: qua. s. di-
uine similitudinis nitore sortitur. propter quod
primo quidem iubet lucernam accendere. s.
verbum diuinum quod abscondita patefacit.
Vel forsitan penitentiae lampadem: sed in do-
mo propria. i. in seipso et in sua conscientia opus
perquirere dragmam perditam. i. regis ima-
ginem: que non penitus deperijt: sed est tecta
sub fimo qui significat carnis contagia: quibus
studiose absterfis. i. dilutis per solertiam vi-
te elucescit quod queritur unde oportet ipsam
que venit gratulari. nec non ad participia gau-
dij vocare vicinas. i. contubernales virtutes
id est rationabilem et concupiscibilem et inna-
tum iracundie affectum. Et si que sint tales vi-
res circa animam considerate: quas docet gau-
dere in domino: deinde concludens parabolo-
lam subdit: Ita dico vobis: gaudium erit an-
gelis super vno peccatore penitentiam agente.
GRE. in bo. Penitentiam agere est prete-
rita mala plangere: et plangenda non perpe-
trare. nam qui sic alia deplorat: ut tamen alia
comittat: adhuc penitentiam agere aut ignorat aut
dissimulat. Cogitandum est etiam ut per hoc
conditori suo satisfaciatur: ut qui commisit probi-
bita sibi: abscindere debeat etiam concessa et se
reprehendat in minimis: qui se meminit in ma-
ximis deliquisse.

Et Dominica quarta.
Luce. vi. capi.

Estote misericordes sicut
et pater vester misericors est.

CIRYL. Magnam est ergo preconium
pietatis. reddit. n. hec virtus nos deo confor-
mes: et quasi quedam signa sublimis nature
nostris imprimunt animabus. unde dicitur:

Estote misericordes sicut et pater vester mise-
ricors est. ATHA. Ut scilicet aspicientes
beneficia eius bona que facimus non homi-
num sed eius intuitu faciamus quatenus a
deo non ab hominibus premia consequamur.

218
Et Nolite iudicare et non iudicabimini
mi. Nolite condemnare et non condem-
nabimini. Dimittite: et dimittentur vobis.
Date et dabitur vobis. Mensuram
bonam et confertam et coagitatam et su-
perfluentem dabunt in sinu vestro.
Eadem quippe mensura qua mensi fue-
ritis: remetietur vobis.

AMBR. Addidit dominus non teme-
re iudicandum: ne cui conscius ipse delicti in
alterum cogaris ferre sententiam. unde dicit:
Noli iudicare. CHRYS. Non iudices prece-
dentes te id est qui discipulus es magistrum: pec-
cato innocentem: quos non oportet increpare
sed monere. et charitatiue corrigere. nec etiam
iudicandum est incertis et qualibuscumque que nec
similitudinem habent peccati: aut que non sunt
grauia siue prohibita. CIRYL. Sedat er-
go hec pessimam passionem nostrarum con-
scientiarum contemptus principum. quibus enim
deceat aliquos se circumspicere et sine deum con-
uersari: hoc non faciunt. sed examinat aut alie-
na. Et si videant aliquos infirmari: tanquam pro-
prium passionum obliti faciunt hic detra-
ctionis materia. CHRYS. Nec facile repe-
ries quemquam neque patres familias neque claustra-
lem expertem huius erroris. Sunt autem et he-
diabolice tetationis insidie: nam qui seuerè di-
scunt aliena: nunquam proprio reatu merentur
veniam. unde sequitur: Et non iudicabimini.
Sicut. n. pius et mitis reprimit peccatorum timore
sic seuerus et durus adijcit criminibus propriis.
GRE. nisenus: Non igitur cum acrimonia pro-
cipietis in seruos sententiam: ne similia patiamini
mi: vocat. n. iudicium asperiores damnatio-
nem. unde sequitur: Noli. condere. et non condere. Non
enim iudicium cum venia prohibet. BEDA.
Breui autem sententia cuncta que de conuersa-
do cum inimicis mandauerat: comprehen-
dendo concludit dicens. Dimitti. et dimitte.
vo. Da. et dabi. vobis. Vbi dimittere nos
iniurias et dare beneficia iubet: ut et nobis
peccata dimittentur et vita detur eterna.

CIRYLVS. quod autem ampliori manu
recompensationem accipiemus a deo qui lar-
gissime donat diligentibus cum ostendit sub-
dens: Mensuram bonam et confertam et coagi-
tatam: et superfluentem dabunt in sinum vestrum

THEO. q. d. Sicut si farinam sine parci-
tate mensurare velles conferres eam coagita-
res: et supereffunderes abunde: sic dominus
mensuram magnam: et supereffluentem da-
bit in sinum vestrum. **AVGV.** De con-
euan. Dicit autem: Dabunt. q. per illorū me-
rita quibus vel calicem aque frigide in nomi-
ne discipuli dederunt: mercedem celestē reci-
pere merebuntur. Sequitur: Eadem quip-
men. qua men. sue. re. vobis. **BASI.** Qua
enim mensura vnusquisq; vestrum mensu-
rat in bene operando aut peccando: eadē vel
premia vel penas feret. **THEO.** Interro-
gabit autē fortassis aliquis subtilius: Si. n.
superfluenter redditur: quomodo eadem est
mensura? Ad quod dicimus q. non dixit: In
tanta mensura remetietur vobis: sed in eadē.
Qui enim bene fecit bene fiet ei: quod est re-
metiri eadem mensura. Sed supereffluentes
mensuram dicit: quia nullies benefiet ei: et in
iudicando. Qui enim iudicat: et deinde iudi-
catur: accipit eandem mensuram. Sim vero q.
ad plus diiudicabatur: quia sibi similem iudi-
cavit: Sim hoc supereffluens est mēsurā. **CI-
RYL.** Hoc autem soluit apostolus dicens:
Qui parce seminat: hoc ē modice et manu te-
nact: parce et metet hoc est non copiose. et qui
seminat in benedictionibus in benedictioni-
bus metet: hoc est copiose. Si quis autem nō
habet si non faciet: non delinquit in eo enim
q. habet acceptatur non in eo quo caret.

Dicebat autem illis et similitudi-
nem: Nunquid potest cecus cecum du-
cere? Nonne ambo in foueam cadunt
Non est discipulus supra magistrū:
perfectus autem omnis erit: si sit sicut
magister eius. Quid autē vides festu-
cam in oculo fratris tui: trabem autem
que in oculo tuo est non consideras?
Aut quomō potes dicere fratri tuo
Frater sine eijciam festucam de oculo
tuo: ipse in oculo tuo trabem non vi-
des? Idypochrita eijce primum trabē
de oculo tuo: et tunc perspicies vt edu-
cas festucam de oculo fratris tui.

CIRYL. Addidit dominus predictis pa-
rabolā valde necessariā. vnde dicitur: Dice.

an. il. et simi. Erant. n. ei⁹ discipuli futuri mā-
di doctores: vñ docebat eos scire viam cōuer-
sationis honeste quasi illustratā mentē hñtes
diuino fulgore ne ceci cecos ducerēt. et tō sub-
dit: Nunqd po. ce. ce. duce. nonne am. in fo.
cadunt? Et si cōtingat aliquos hoc attingere:
vt equalem virtutem docentium virtute pos-
fideant sistant in mensura docentium et illoz
sequantur vestigia. vnde sequitur: Mō ē dis-
supra ma. perfec. au. om. erit. s. discipulus si
sit sicut magister eius: Vnde et paulus dicit:
Imitatores mei estote sicut et ego christi: chri-
sto ergo nō iudicante curru iudicas: neq; n.
venit iudicare mundum: sed misereri.

THEO. Vel aliter: Si tu alium iudicas:
et ipse in cistez peccas: non ne assimilaris ce-
co cecum ducenti: quomodo enim ille a te du-
cetur ad bonum: cuz et tu pecces. Non est. n.
discipulus supra magistrū? Si igitur pec-
cas qui te magistrū: et ductorem putas: vbi
erit qui a te disciplinatur et ducit? Imperfectus
enim erit discipulus: si sit sicut magister eius.

BEDA. Vel sensus huius sentētie pēdet
ex superioribus: vbi dāda elemosyna et inu-
ria dimittenda precipitur. Si te inquit ira cō-
tra violentum et contra petentem auaricia ce-
cauerit: nunquid tu mente vitata vitium ei⁹
curare poteris. Sic etiam magister christus q.
quasi deus potuit suas vlcisci iniurias: malu-
it persecutores patiēdo reddere mitiores: eā-
dem necesse est q. discipuli qui puri homines
sunt regulam perfectionis sequantur. **AV-
GV.** de. q. euan. Vel quod dicit. Nunqd
potest cecus cecum ducere. ideo subiunxit: vt
non sperarent a leuitis se accepturos mensu-
ram illam de qua dixit. Dabunt in sinum ve-
strū. qm decimas dabāt eis quos cecos dixit:
q. euangeliū non tenerent vt illā remuneratō-
nem p discipulos dñi potius plebs inciperet
iam sperare quos imitatores suos volens of-
dere addidit. Non est discipulus supra magi-
strū. **THEO.** Inducit autē dñs et alia para-
bolā d eodē subdēs: Quid autē vides festucā
.i. modicū criminis i oculo fratris tui: Tra-
bē autē q in oculo tuo ē et. i. peccatū tuū mari-
mū nō cōsideras. **BEDA.** Hoc autē ad su-
periorē sensum respicit: vbi cecus a ceco ducit
.i. peccatē a peccatore castigari nō posse pmo
nuit. vñ dñ: Aut quō potes dicere fratri tuo:
Frater sine eijciā festucā de oculo tuo: ipse i

oculo tuo trabē nō vidēs. **CIRYL**. q. d. Qui grauibus obnoxius est peccatis que tra-
bem vocat: qualiter dānat eum qui pauca vel
quādoq; nūl mali cōmifit: hoc enim festuca fi-
gnificat. **THEO**. Lōuenit autem hoc oī-
bus & maxime doctoribus qui subditorū cum
minima peccata puniāt: propria impunita re-
linquūt propter hoc eos dominus hypochri-
tas vocat: qui ex hoc aliorum peccata iudicāt
vt iusti videantur, vnde sequitur: Hypochri-
ta cijce pimum tra. de oculo tuo: & tunc pspi.
vt edu. festu. de oculo fratris tui. **CIRY**.
Videlicet teipsum pimum mundum osten-
das a magnis peccatis: consequēter cōsules
proximo modica cōfiteāti. **BASI**. Videtur
enim reuera cognitio suipsius grauisimum
omnium neq; enim solus oculus exteriora vi-
dens super se visu nō vtitur sed & ipse noster
intellectus cum alienum velociter coniectat pec-
catum: lentus est erga propriorum perceptio-
nem defectum.

Dominica quinta. *Luce. v. capi.*

Um turbe irruerent in
iesum vt audirent verbuz
dei: & ipse stabat secus sta-
gnum: genezareth. Et vi-
dit duas naues stantes se-
cus stagnum: pisces autem descen-
derant & lauabant rhetia. Ascendens
autem in vnā nauim que erat simo-
nis rogauit eum a terra reducere pusil-
lum. Et sedēs docebat de nauicula tur-
bas.

AM. Vbi dominus impiuit multis varia
genera sanitarum: nec tempore nec loco cepit
a studio sanandi turba cobiberi. vespera in-
cubuit: sequebantur: stagnum occurrit & tur-
be vrgebant: vnde dicitur: Cum turbe irru-
erent in eum. **CHRY**. Erant enim ei con-
nati diligentes eum & mirantes: tenere cupiē-
tes. Quid enim discessisset dum huiusmodi
miracula faciebat: qui voluisset solam prospici-
cere faciem & os talia loquens: neq; n. i agē-
do miracula solum admirabilis erat: sed vi-
sus eius abundabat plurima gratia. vnde et

loquentem eum audiunt in silentio: seriē lo-
cutionis non irrumpentes. dicitur enim. Vt
audirent verbum dei: & ipse stabat secus sta-
gnum genezareth. **BEDA**. Stagnum ge-
nezareth idem dicunt esse quod mare galilee
vel mare tyberiadis. sed mare galilee ab adia-
cente prouincia dicit: mare aut tyberiadis a p-
rima ciuitate. **Idoro** genezareth a lacu ipsius
natura: que crispātib⁹ ags de seipso sibi exer-
citare aura perhibet greco vocabulo quasi ge-
nerās sibi auram dicit. neq; enī in stagni mo-
rem sternit aqua: sed frequētibus auris spirā-
tibus agitatur: hausto dulcis & ad potādū ha-
bilis. Sed hebrece lingue cōsuetudine oīs aq-
rum cōgregatio siue dulcis siue salse mare nū-
cupat. **THE**. Fugit aut dñs gl'iaz q̄stoma-
gis ipsa cum sequebat: & ideo a turbis se se-
parans ascendit in nauem: Et vidit du. na-
stantes secus sta. pisca. au. descē. & laua. rhe-
tia. **CHRY**. Qued signum erat vacatio-
nis. Secundum vero mattheum iuenit eos re-
ficientes rhetia: tantus enim erat paupertatis
excessus: vt laniata repararēt: noua nequeun-
tes habere: volens aut diligenter congregare
spetaculuz: vt nemo remaneret post tergum:
sed omnes facie ad faciē cernerēt: ascendit in
nauim. vnde dicitur: Ascen. au. i vnā na. q̄
erat simo. roga. eum a ter. reduce. pusillum.
THEO. Vide aut christi mansuetudinez:
quomodo rogat petrum: & petri obediētiam:
quomodo i oibus fuit obediēs. **CHRY**
SO. Postq; vero multa pegerat miracula
iterum doctrinam pponit: & existens in mari
piscatur existētes i terra. vñ sequit: Et sedēs
do. tur. de nauicula. **GRE**. Mazanzenus:
Lunctis cōdescēdēs vt a profundis extrahat
piscē: hominē. s. natantem i mobiltibus reb⁹
& amaris huius vite pcellis. **BEDA**. Ady-
stice autem due naues circūcisionē & preputiū
figurāt: quas videt dñs: quia in vtroq; popu-
lo nouit qui sunt eius: & ad future vite tragllī-
tatem quasi ad littus videndo: hoc est miseri-
corditer visitando prouebit. **Idiscatores** sunt
ecclesie doctores: qui nos p rhete fidei cōpre-
hendunt: & quasi littori sic terre viuētium ad-
uehūt. Sed hec rhetia modo laxatur i captu-
ram modo lota plicatur: quia non omne tem-
pus est habile doctrine: sed nūc exercēda ē lin-
gua doctoris: & nūc suinet cura gerēda. Ma-
uis simonis est ecclesia primitiua de qua pau-

Ius dicit: Qui operatus est petro in apostola/
tum circūcisionis. bene vna dicta quia multi/
tudinis credentium erat cor vnus et aia vna.

AVGV. De con. euan. De qua docebat
turbas: quod de auctoritate ecclesie docet gētes.
quod autem dominus ascendens in nauim roga
eum a terra reducere pusillum: significat tem
perate vtendum verbo ad turbas: vt nec ter
rena eis precipiantur: nec a terrenis in profū
da sacramentorum recedatur. Vel prius in p
rimis regionibus gentibus predicandus: vt
quod postea dicit: Duc in altum ad remotio
res gentes postea predicandum precipiat.

Et cessauit autem loqui dixit ad
simonem: Duc in altum: et laxate rhe
ta vestra in capturam. Et respondēs
simon dixit illi: Preceptor per totam
noctē laborantes nihil cepimus: in ver
bo autem tuo laxabo rhete. Et cū hoc
fecisset: concluderunt piscium multitu
dinem copiosam. Rumpebatur autē
rhete eorum. Et annuerunt socijs qui
erant in alia naui: vt venirent et adiuua
rent eos. Et venerunt et impleuerunt
quatuor nauiculas ita vt pene mergerēt.

CIRYL. Postquam sufficienter populū do
cuerat: regreditur iterum ad magnificētias p
prias et per piscatoria ministeria piscatur di
scipulos. vnde sequitur: Et au. cessa. loqui:
dixit ad simonem: duc in altum: et laxate rhe
te. in capturam. **CHRY.** Condescendēs
enim hominibus sicut magos per fidus voca
uit: sic et piscatores per piscatoriam artem.

THEO. Petrus autem nō distulit. vnde
sequitur: Et rñ. simon di. illi. Prece. per to.
no. labo. ni. cepimus. Non autē addidit: Nō
te audiam: nec secundis laboribus me expo
naz: sed magis subdidit: In verbo autem tuo
laxabo rhete. Quia vero turbam de nauicula
dñs instruxerat: nō sine mercede nauicule do
minus dereliquit: dupliciter beneficians ip̄s:
quia primo dedit ei multitudinē pisciū: et de
inde discipulum ipsum fecit. vnde sequit: Et
cum hoc fecis. cōdu. pis. mul. copiosam. Tot
autē pisces cepit: vt non posset eos foras edu

cere: sed a socijs auxilium peteret. vnde sequit
tur: Rūpe. au. rhete eo. et annue. so. q. erant in
alia naui vt veni. et adiu. eos. Idem nūm ip̄os
vocat: quia ex stupore propter capturam pi
scium loqui non poterant. et sequitur de eorū
auxilio cum dicitur: Et vene. et imple. am. na
ui. ita vt pene mergerentur. **AVGV.** De
con. euan. Joannes quidē videtur simile mi
raculum dicere: sed illud longe aliud ē quod
factum est post resurrectionē dñi ad mare ty
beriadis: ibi enim non solum ipsum tempus
valde diuersum est: sed etiam res ipsa pluri
mum distat. nam rheta illic in dexteram par
tem missa: centum quinquaginta tres pisces
ceperunt: magnos quidem: sed pertinuit ad
euangelistam dicere: quod cum tam magni eēt
rheta non sunt disrupta. respicientem scilicet
ad hoc factum quod lucas cōmemorat: vbi pre
multitudine piscium rheta rumpebantur.

AMBR. Adyslice autē nauis petri s̄
mattheum fluctuat: s̄m lucam repletur pisci
bus: vt et principia ecclesie fluctuantis: et po
sterior a exuberantis agnoscas. Non turba
tur ista que petrum habet turbatur illa que in
dam habet in vtraq; petrus: sed qui suis me
ritis firmus est: turbatur alienis. Laucamus
igitur proditorē: vt per vnum plurimi flu
ctuemus. Illic turbatio vbi modica fides: hic
securitas vbi perfecta dilectio. Deniq; et si alijs
imperatur vt laxent rheta sua soli tamen pe
tro dicitur: Duc in altum: hoc est in profundū
disputationum. Quid est tam altum quā scire
dei filium? Que sunt autem apostolorū que
laxari iubentur rheta: nisi verborum comple
xiones: et quasi quidam orationis sinus et di
sputationum recessus: qui eos quos ceperint
non amittant. Et bene apostolica instrumen
ta piscandi rheta sunt: que non captos peri
munt sed reseruant: et fluctuantes de infimis
ad superna transducunt. Dicit autem: Pre
ceptor per totam noctem laborantes nihil ce
pimus. quia non hoc humane facundie op̄:
sed superne vocationis est munus. Qui au
tem nihil ante ceperant: magnas in verbo do
mini concludunt piscium multitudinem. **CIRYL.**
Hoc autē fuit figura futuri: nō. n.
incassum laborabunt euangelice doctrine rhe
te tendentes: sed greges gentium aggrega

bunt. **AVGV.** De con. euan. q̄ aut̄ rbe-
tia rumpebantur piscium copia & nauiculae im-
plete sunt: ita ut pene mergerentur: significat
hominum carnalium multitudinem tantam fu-
turam in ecclesia ut etiam disruptione pacis per
hereses & scismata scinderentur. **BEDA.**
Rumpitur autem rbeta: sed non labitur pi-
scis: quia suos dominus inter persequentium
scandala seruat. **AMB.** Alia autem nauis
est iudea: ex qua iohannes & iacobus eligunt.
Hi igitur de synagoga ad nauim petri: hoc
est ad ecclesiam conuenerunt ut implerent am-
bas nauiculas: omnes enim in nomine iesu
genua flectunt: siue iudeus siue grecus. **BE-
DA.** Vel alia nauis est ecclesia gentium: quae
& ipsa una nauicula non sufficiente piscibus
impletur electis: Quia nouit dominus quae sunt
eius: & apud ipsum certus est suorum nume-
rus electorum: dumque tot in iudea credituros
nouit eternam: quasi alterius nauis recepta-
cula piscibus querens suis. **ORDA** quoque gen-
tium fidei gratia replet: & bene rupto rbeta so-
cia nauis aduocatur. Quando autem iudas
proditor: simon magus: ananias & saphira: &
multi discipulorum abierunt retro: ac deinde
barnabas & paulus a gentium sunt apostola-
tu segregati. **AMBR.** Possumus tamen
& aliam ecclesiam intelligere nauim alterius:
ab una enim plures ecclesie deriuantur. **CI-
RYL.** Innuit autem socijs ut auxilaretur
eis. **MULTI.** n. sequuntur apostolorum labores: &
prius illi qui euangeliorum ediderunt scriptu-
ras post quos alij presides & populorum pa-
stores: & in deitatis doctrina perit. **BEDA.**
Harum autem impletio nauim in fines se-
culi crescit: sed quae implete merguntur: hoc est
in submersione premuntur: non enim sunt sub-
merse sed periclitate. **APOSTOLUS** exponit di-
cens: In nouissimis diebus erunt tempora pe-
riculosa: & erunt homines se ipsos amantes:
& cetera. nam mergi naues est homines in se-
culo ex quo electi per fidem fuerant morum
prauitate relabi.

Quod cum videret simon petrus
procidit ad genua iesu dicens: **Eri a me**
domine: quia homo peccator sum. **Stu-**
por enim circumdederat eum: & omnes

220
qui cum illo erant in captura piscium
quam ceperant. Similiter autem iaco-
bum & iohannem filios zebedei: qui erant
socij simonis. **Et ait ad simonez iesus:**
Moli timere: ex hoc iam homines eris
capiens. **Et subductis ad terram naui-**
bus relictis omnibus secuti sunt eum.
AMBR. Admirabatur petrus do-
na diuina: & quo plus metuerat presumebat
magis. vnde dicitur: **Quod cum videret si-**
mon petrus procidit ad genua iesu dicens.
Eri a me domine: quia homo peccator sum.
CIRYLVS. Reducens enim ad con-
scientiam patrata delicta: tremit & trepidat et
velut immundus mundus non credit se pos-
se suscipere: acceperat enim a lege distinguen-
dum esse inter maculatum & sanctum. **GRE-**
GO. miserus. Cum enim mandasset de-
mergere rbeta: tota copia piscium capta est: quae
tum ipse maris dominus & terre voluerat.
Verbum enim semper est veritatis: cuius
precepto in origine mundi lux & ceterae crea-
ture prodibant. In his admiratur petrus. vnde
sequitur: **Stupor enim circumdederat eum:**
& omnes qui cum illo erant in captura piscium
quam ceperant. similiter autem iacobum & io-
annez filios zebedei qui erant socij simonis.
AVGV. De con. euan. Andream non
nominat: qui tamen intelligitur in ea nauis fu-
isse secundum matthei & marci narrationem.
Sed & ait ad simonem iesus: Moli timere.
AMBR. Dic & tu: **Eri a me domi-**
ne: quia peccator sum. ut respondeat deus.
Moli timere. Indulgenti domino peccatum
fateri. **Vides quae bonus dominus qui tan-**
tum tribuit hominibus: ut viuificandi habe-
ant potestatem. vnde sequitur: **Ex hoc iam**
homines eris capiens. **BEDA.** Haec
ad ipsum petrum specialiter pertinet. expo-
nit enim ei dominus quid haec captura pisci-
um significet: quae scilicet ipse sicut nunc per rbe-
tia pisces: sic aliquando per verba sit captu-
rus homines: totusque facti huius ordo quid
in ecclesia cuius ipse typum tenet quotidie ge-
ratur ostendit. **CHRYSOSTO-**
MVS. Considera autem eorum fidem &
obedientiam habentes enim opus pre manu
E iiii

bus appetibilis piscationis cui audissent mandantem non distulerunt: sed relictis omnibus sequebantur. Talem enim obedientiam requirit a nobis christus: ut eam non pretermittamus: etiam si aliquid valde necessarium vigeat. Unde et sequitur: Et subductis ad terram nauibus relic. om. secu. sunt eum. **AVGV.** de cō. euan. **Mattheus** et **marcus** breuiter hoc perstringunt: quemadmodum gestum sit quod **lucas** hic apertius explicauit. Hoc tamen videtur distare quod tamen petro a domino dictum commemorat: Ex hoc iam homines eris captens: quod illi ambobus fratribus dictum esse narrauerunt. Sed potuit utique prius hoc petro dici: cum de capta ingenti multitudine piscium miraretur: quod **lucas** insinuauit ambobus postea: quod illi duo commemorauerunt, vel intelligendum est hoc primo fuisse factum quod **lucas** commemorat: nec tunc eos a domino vocatos: sed tantum fuisse predictum petro: quod homines esset capturus: non autem quod nunquam pisces esset capturus: unde datur locus intelligere eos ad capturam piscium remeasse: ut postea fieret quod **mattheus** et **marcus** narrant: tunc non subductis ad terram nauibus tanquam cura redeundi: sed ita cum secuti sunt: tanquam vocantem aut iubentem. Sed si secundum **ioannem** iuxta iordanem secuti sunt cum **petrus** et **andreas**: quomodo ab alijs euangelistis dicitur quod eos in galilea piscantes inuenit: et ad discipulatum vocauit: nisi quod intelligendum est non sic eos vidisse dominum iuxta iordanem: ut ei inseparabiliter cohererent: sed tamen cognouisse quod esset: cumque miratos ad propria remeasse.

AMBR. Mystice autem quos **petrus** in verbo capit: in verbo creditur: negat suam predam: negat suum munus: Exi inquit a me domine. Moli timere et tu que tua sunt domino deferre: quia que sua nobis ille concessit.

AVGV. De que. euan. Vel aliter ex persona ecclesie carnalibus hominibus plene **petrus** dicit: Exi a me quia homo peccator sum, tanquam ecclesia turbis carnalium impleta et eorum moribus pene submersa: regnum spirituum in quibus maxime persona christi eminet: a se quodammodo repellit. Non enim hoc voce lingue dicunt homines bonis ministris dei ut eos a se repellant: sed voce morum et actuum suadent a se recedi: ne per bonos mer-

gantur: et eo vehementius quo deferunt eis bonorem ut honorificentiam eorum significauerit **petrus** cadens ad pedes domini: mores autem in eo quod dicit: Exi a me. **BEDA.** Confortat autem dominus timorem carnalium: ne quis vel de sua conscientia culpe tremens: vel de aliorum innocentia stupens sanctitatis iter formidet aggredi. **AVGV.** De que. euan. Dominus autem dum non recessit ab eis significat in bonis et spiritualibus viris non esse oportere hanc voluntatem: ut peccatis turbatum commoti: quo quasi securius tranquilliusque uiuant: munus ecclesiasticum deserant, quod autem subductis ad terram nauibus: relictis omnibus secuti sunt enim: potest significare finem temporis quo ad huius mundi saeculo: quod christo inhererunt penitus recessuri sunt.

C Dominica. vi. **Mathei.** v. cap.

Nisi abundauerit iusticia vestra plusquam scribarum et phariseorum: non intrabitis in regnum celorum. Audistis quia dictum est antiquis non occides: qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis: quia omnis qui irascitur fratri suo: reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha: reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue: reus erit geheme ignis.

HILA. Pulcherrimo ingressu opus legis cepit excedere aditum in celum: apostolus nisi iusticiam phariseorum anteissent: denuncians non futurum. **CHRY.** super matth. Iusticiam autem hanc dicit vniuersalem virtutem: intende autem gratie additamentum. Discipulos. n. suos adhuc videns: magistris qui in veteri testamento erant vult esse meliores. scribas autem ac phariseos non dixit iniquos: quod non dixisset eos habere iusticiam. vide etiam quoniam hic vetus testamentum confirmat: comparationem faciens eius ad nouum: plus enim et minus eiusdem generis est: scribarum autem et phariseorum iusticie sunt mandata moysi.

super impletiones autem illorum mandatorum sunt mandata christi. Hoc est quod dicit: Nisi quis legis mandata et hec mea precepta que ante illos minima existimabatur impleverit: non intrat in regnum celorum: quoniam illa de peccata liberant: que scilicet transgressoribus legis debetur: non autem in regnum inducunt: hec autem et de peccata liberant: et regnum inducunt. Cum autem sit idem soluere minima mandata et non custodire: quare supra de solvente dicitur quod minimus vocabitur in regno dei. hic autem de non conseruante: non introibit in regnum celorum. Sed vide quia minimum esse in regno: idem est et non intrare in regnum. Esse autem aliquem in regno non est regnare cum christo: sed esse tantum in populo christi: tanquam si dicat de solvente quod inter christianos quidem erit: tamen minimus christianus. Qui autem intrat in regnum: fit particeps regni cum christo. Consequenter et iste qui non intrat in regnum celorum: gloriam quidem non habebit cum christo: erit tamen in regno celorum. id est in numero eorum super quos christus celorum rex regnat. **AVGV.** ix. de ciui. dei. **Del** aliter: Nisi abundauerit iusticia vestra plusquam scribarum et phariseorum. id est super eos qui solunt quod docent: quod de his alibi dictum est: Dicunt enim et non faciunt ac si dicat: Nisi ita abundauerit iusticia vestra ut vos non saluatis: sed faciatis potius quod dicatis non intrabitis in regnum celorum. Alio ergo modo intelligendum est regnum celorum: ubi ambo sunt: et ille scilicet qui soluit quod docet: et ille qui facit: sed ille minimus: ille magnus: quod quidem regnum celorum est ecclesia presens. Alio autem modo regnum celorum dicitur: quo non intrat nisi ille qui facit: et hoc est ecclesia: qualis in futuro erit. **AVGV.** contra faustum: Hoc autem nomen: regnum celorum quod tam crebro nominat dominus: nescio vtrum in libris veteris testi quisquam inueniat: proprie. n. pertinet ad reuelationem noui testamenti: quod ortus eius est non iandum seruabatur quem regem ad regendum seruos suos vetus testamentum prefigurabat. Hic ergo finis quo precepta reuenda sunt: occultus erat in veteri testamento: quousque secundum eum et tunc uiuerent sancti: qui futuram reuelationem videbant. **GLO.** Nisi abundauerit. referendus est ad intellectum phariseorum et scribarum: non ad continentiam

veteris testamēti. **AVGV.** contra faustum: **Idene** enim omnia que monuit vel precepit dominus: nisi adiungebat: Ego autem dico vobis inueniuntur in illis veteribus libris: sed quod non intelligebant homicidium nisi peremptionem corporis humani: apert dñs oem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidij genere deputari. vñ subdit: Audiſtis quod dictum est antiquis: non occides. **CHRY.** sup matth: Volens xps ostendere quod ipse deus qui aliquando locutus est in lege: et qui nunc mandat in gratia: illud mandatum quod ponit in lege ante omnia. scilicet prohibita que sunt contra primum: et nunc ponit in principio mandatorum suorum. **AVGV.** primo de ciui. dei: Non autem quod audiuimus: Non occides: virgultum vellere nefas ducimus: secundum manicheorum errorem: nec de irrationabilibus animalibus dictum intelligimus: quod iustissima ordinatio creatoris vita et mors eorum nostris visibus subdit. vñ restat quod de homine intelligamus: quod dictum est: Non occidens. non alter: ergo nec te. neque enim qui se occidit: aliud quam hominem occidit. nequaquam autem contra hoc preceptum fecerunt qui auctore deo bella gesserunt ac personam gerentes publice potestatis iustissime rationis: imperio sceleratos morte punierunt. et abraham non solum non est culpatus crudelitatis crimine: verum et laudatus est nomine pietatis quod voluit filium obedienter occidere. hi ergo excipiuntur quos deus occidi iubet: siue lege data: siue ad personam pro tempore expressa iussione: non autem ipse occidit: qui ministerium dat iubenti. sicut ad miniculum gladius venit. nec Sampson aliter excusatur quod seipsum cum hostibus ruina domus oppressit: nisi quod lateo spiritus hoc iusserat: qui per illum miracula faciebat. **CHRY.** in ho. **Ider** hoc autem quod dicit: Dictum est antiquis. ostendit multum ipse esse: ex quo mandatum hoc acceperit. Hoc ergo dicit: ut puocet tardos auditores ad altiora precepta sicut si magister puerum pigritantem ad excellentiorem doctrinam puocans dicat: Adultum tempus consumpsisti in syllabicatione. et ideo subdit: Ego autem dico vobis quoniam omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. In quo considera legislatoris potestatem: nullus enim antiquorum ita locutus est: sed sic: Hec dicit dominus. quia illi ut serui ea que sunt domini annuntiabant: hic autem ut filius ea que sunt patris: que etiam sua sunt: et illi conseruis predicabant: Hic autem suis seruis legem ponebat

AVG. ix. de ciui. dei: Due quidē sunt sententiae philosophorum de animi passionibus: stercis vero non placet huiusmodi passiones cadere in sapientes. peripatetici vero has passiones in sapientem cadere dicunt: sed moderatas rationiq; subiectas: sicut cum ita prebeatur misericordia ut iusticia cōseruetur. In disciplina autē christiana non ita queritur vtrū pius animus irascatur aut tristetur: s; vnde. **CHRY.** super matth. Qui enim sine causa irascitur reus erit: qui vero cum causa non erit reus. nam si ira non fuerit nec doctrina proficit nec iudicia stant nec crimina compefcuntur. Itaq; qui cū causa non irascitur: peccat. patientia enim irrationabilis vitia seminat: negligentiam nutrit: et non solum malos sed etiam bonos inuitat ad malum. **HIERO.** In quibusdam ergo codicibus additur. Sine causa. ceterum in veris denota sententia est: et ira penitus tollitur. Si enim iubemur orare pro persecuentibus: omnis ire occasio tollitur. irascendum ergo non est sine causa: quia ira viri iusticiam dei non operatur. **CHRY.** super matth. Sed tamen iracundia que cum causa est: non est iracundia: sed iudicium. iracundia enim proprie intelligitur commotio passionis: qui autē cū causa irascitur: ira illius non est ex passione: ideo iudicare dicitur non irasci. **AVG.** in li. retracta. Illud etiam dicimus intuendum quid sit irasci fratri suo: quoniam non fratri irascitur qui peccato fratris irascitur. Qui ergo fratri non peccato irascitur sine causa irascitur. **AVG.** xiiij. de ciui. dei: Irasci autē fratri ut corrigatur nullus sane mentis reprehendit: huiusmodi enim motus de amore boni et de sancta charitate venientes: vitia dicenda non sunt: cum rectam rationem sequant. **CHRY.** super matth. Iusto autem non de iracundia carnis loquitur christus: sed de iracundia anime: caro enim non potest obedire ut non conturbetur. Quando ergo homo irascitur: et non vult facere quod ira compellit: caro eius irata est: animus autem eius non est iratus. **AVG.** Sic ergo in hoc primo est vnum idest ira sola. in secundo autem sunt duo scilicet ira: et vox que iras signat. vnde sequitur: Qui autem dixit. fra. suo ra. re? erit concili. Nonnulli de greco trahere voluerunt interpretationem huius vocis: putantes

pannosum dici racha: quoniam grece dicitur pannus rachos. Probabilius autem non est esse vocem significantem aliquid: sed indignantis animi motum exprimentem. Has autem voces grammatici interiectiones vocant: velut cum dicitur a dolente heu. **CHRY.** in bo. Vel racha est verbum contemptus et parvipensiois. Sicut enim nos vel famulis vel iunioribus iniungentes dicimus: Vade tu: dic illi tu: ita et qui syrorum vtuntur lingua racha dicunt pro tu. Dominus enim et que parvissima sunt euellit: et cum honore nobis inuicem uti iubet. **HIERO.** Vel racha hebreum verbum est: et dicitur inanis aut vacuus: quem nos possumus vulgata iniuria absque cerebro nūcupare. Signanter autē addidit: Qui dixerit fratri suo. frater enim noster nullus ē: nisi qui cunctis nobiscū habet patrem. **CHRY.** super matth. Indignum autem dicere hominem vacuum qui habet in se spiritum sanctum. **AVG.** In tertio autem significantur tria: ira: et vox que irā significat: et in voce vituperationis expressio. vnde dicitur: Qui autē dixit. fa. re. erit gehē. ignis. **AVG.** Bradus itaq; sunt in istis peccatis primo ut quisquis irascatur: et motum retineat corde receptum. Jam si extorsit vocem non significantem aliquid: sed animi motum ipsa eruptione testantem plus est quā si ira surgens silentio premeretur. Sed adhuc plus ē si etiam verbum proferatur: quod iam certam vituperationem designat. **CHRY.** super matth. Sicut autem nemo est vacuus qui habet spiritum sanctum: ita nemo est vacuus qui christum cognoscit. sed si racha idem est quod vacuus: quantum ad sensum verbi vnus est dicere fatue et racha: sed differunt quantum ad dicentis propositum. racha. n. verbis vulgare erat apud iudeos: quod non ex ira neque odio sed ex aliquo motu vano dicebant: magis si ducte causa quā iracundie: sed iracundie causa non dicitur quare peccatum est: quia contentionis. causa dicitur: non edificationis. si. n. nec bonum verbum dicere debemus nisi pro edificatione: quātomagis illud quod in se naturaliter malum est. **AVG.** Vide etiā nūc tres reatus: iudicij: concilij: et gehēne ignis: in quibus quosdam gradus factos admouet a leuioribus ad grauiora. nā in iudicio adhuc defensionis locus datur, ad concilium autem

pertinere videtur sententie prolatio: quando
 inter se iudices conferunt quo supplicio dam-
 nari oporteat. in gehenna vero ignis certa e-
 damnatio: et pena damnati. unde patet quan-
 tum interfit inter iusticiam phariseorum et chri-
 sti. ibi. n. occidentem reus facit iudicio: hic au-
 tem ira facit reum iudicio: quod horum trium
 est leuissimum. **RABA.** Gehennam hic
 saluator inferni cruciatum nominat: qua no-
 men traxisse putant a valle idolis consecrata:
 que est iuxta hierusalem repleta olim cadaue-
 ribus: quam et iofias contaminasse in libro re-
 gum legimus. **CHRY.** in ho. Hic autez
 primum gehenne nomen posuit: postqz in re-
 gno celorum supradixerat: ostendens qd illud
 dare est ex suo amore: hoc autem ex nostra de-
 fida. 2. Dulcis autem hoc graue videtur: si p
 solo verbo tantam patiemur penam: propter
 quod quidam dicunt hoc hyperbolice dictum
 esse. Sed timeo ne verbis hic nosmetipsos d-
 cipientes: illic opere vltimum patiamur sup-
 pliciu. Non ergo estimes hoc esse onerosuz:
 plures enim penarum et peccatoruz a verbis
 habent principium. etenim parua verba mul-
 tocius homicidium pepererunt: et ciuitates i-
 tegras euerterunt. Nec enim paruū estimes:
 fratrem stultum vocare: auferens ei pruden-
 tiam et intellectum quo homines sumus et ab
 irrationabilibus distamus. **CHRY.** super
 mattheuz: Del reus erit concilio. i. ut sit vn-
 ex concilio eorum qui aduersus christum fue-
 rint: sicut apostoli in suis canonibus interpre-
 tantur. **HILA.** Del qui spiritu sancto ple-
 num conuitio vacuitatis insinuat: fit reus co-
 cilio sanctorum: contumeliā spiritus sancti san-
 ctorum iudicium animaduersione luiturus.
AVG. Quisquis autem dixerit: quo gra-
 uiori supplicio punitur homicidium: si gehē-
 na ignis punitur conuitium: cogit intelligi eē
 differentiam gehennarum. **CHRY.** i ho.
 Del iudicium et concilium sunt pene in pre-
 senti: gehenna autem pena futura. Ideo autē
 ire iudicium apposuit: vt ostendat qd non est
 possibile hominem totaliter esse sine passio-
 nibus: sed refrenare eas possibile est: et propte-
 rea determinatam penam non apposuit ne vi-
 deretur totaliter iram prohibere. Concilium
 autem posuit nunc pro iudicio iudeoz: ne vi-
 deatur semper noua inducere. **AVG.** In

istis autem tribus sententijs subauditio ver-
 borum intuenda est. habet enim prima sentē-
 tia omnia verba necessaria: vt nihil subaudia-
 tur. Qui irascitur inquit fratri: sine causa fm
 quosdam. In secunda vero cum ait: Qui au-
 tem dixerit fratri suo racha. subauditur sine
 causa: nam in tertia vt ait: Qui autem dixerit
 fatue: duo subaudiuntur: fratri suo et sine cau-
 sa. et hoc est vnde defenditur qd apostolus ga-
 lathas vocat stultos: quos etiaz fratres nomi-
 nat. non enim id facit sine causa.

¶ Si ergo offers munus tuum ad al-
 tare: et ibi recordatus fueris: quia frater
 tuus habet aliquid aduersum te: relin-
 que ibi munus tuum ante altare: et va-
 de prius reconciliari fratri tuo: et tunc
 veniens offeres munus tuum.

AVG. Si irasci non est fas fratri: aut di-
 cere racha: aut fatue: multominus in animo
 tenere aliquid vt in odiuz indignatio conuer-
 tatur. et ideo subdit: Si ergo of. mun⁹ tu. ad
 alta. et ibi reco. fue. quia fra. tu. ha. aliquid ad-
 uersuz te. **HIERO.** Non dixit: Si tu ha-
 bes aliquid aduersus fratrem tuuz: sed si fra-
 ter tuus habet aliquid aduersum te: vt durior
 tibi reconciliationis imponatur necessitas.

AVG. Tunc eni ipse habet aduersus nos
 si nos cum in aliquo lesimus. naz nos aduer-
 sus illum habemus: si ille nos leserit: vbi nō
 est opus pergere ad reconciliationem. nō eni
 ventam postulabis ab eo qui tibi fecit inuri-
 am: sed tantum dimittas: sicut tibi a domino
 dimitti cupis: qd ipse comiseris. **CHRY.**
 super mattheum: Si autez ille te leserit: et pri-
 us rogaueris: magnam habebis mercedem.

CHRY. in ho. Sed si aliquis ppter amo-
 rem proximi ei reconciliari non curat: ad hoc
 eum inducit: vt saltem eius opus non rema-
 neat imperfectuz et precipue in loco sacro. vn-
 de subdit: Relinque ibi munus tuum ante al-
 tare: et vade prius reconciliari fratri tuo.

CHRY. sup math. Ecce a discordantib⁹
 accipe n̄ vult sacrificiū. Hic ergo ppēdite qn-
 tū sit malū discordie: pp qd et illd abycif: p qd
 culpa relaxat. Vide autē misericordiā dei: quō
 hoīuz vtilitates āpli⁹ aspicit qz suos honores
 plus. n. diligit cōcordiā fidelīuz qz munera.

Quid enim fideles homines aliquam diffidio-
 nem habuerit: munus eorum non suscipitur:
 oratio enim non exauditur. Memmo enim inter
 duos inimicos potest esse fidelis amicus abo-
 rum: ideo et deus non vult esse amicus fidelium
 quod diu iter se fuerint inimici. Et nos ergo fi-
 dem deo non seruamus si inimicos eius diligi-
 mus: et amicos eius odimus. Qualis autem pre-
 cessit offensio: talis debet sequi reconciliatio si
 cogitatu offendisti: cogitatu reconciliare. si ver-
 bis offendisti: verbis reconciliare. si operibus
 offendisti: operibus reconciliare: Omne enim
 peccatum quomodo committitur: eo modo de ipso
 penitentia agitur. **HILA.** Reconciliata autem
 humana pace reuerti in diuina iubet: in dei cha-
 ritatem de charitate hominum transituros. Et ideo
 sequitur: Et tunc veniens offeres munus tu-
 um. **AVGV.** Si autem quod hic dicitur acci-
 piatur ad litteram: fortassis aliquis credit ita fie-
 ri oportere si frater sit prius non enim diuini dif-
 ferri potest cum munus tuum reliquere ante al-
 tare iubearis. Si vero de absente: et quod fie-
 ri potest etiam trans mare constituto aliquid tale
 veniat in mentem: absurdum est credere an-
 altare munus relinquendum quod post terras
 et maria pererrata offeras deo. et ideo prius in-
 tro ad spiritualia refugere cogimur: ut quod di-
 ctum est: sine absurditate possit intelligi. Al-
 tare itaque spiritualiter fidem accipere possumus.
 munus enim quod offerimus deo siue doctri-
 na siue oratio: vel quicquid aliud deo acceptum esse
 non potest: nisi fide fulciatur. Si ergo fratrem
 in aliquo lesimus: pergendum est ad reconci-
 liationem: non pedibus corporis: sed motibus
 animi: ubi te humili affectu prosternas fratri in
 conspectu eius: cuius munus es oblaturus.
 Ita enim et si prius sit: poterit eum non simula-
 to animo lenire veniam postulando: atque in-
 de veniens. id est intentione reuocans: ad id quod
 agere ceperat offeras munus tuum.

C Dominica septima. **M**arci. viij.
 capi.

Uz turba multa esset cum
 iesu nec haberent quod man-
 ducarent: conuocatis di-
 scipulis ait illis: **M**isere
 re super turbam: quia ec-

ce iam triduo sustinent me: nec habent
 quod manducent. Et si dimisero eos
 ieiunos in domum suam deficient in
 via. Quidam enim ex eis de longe ve-
 nerunt. Et responderunt ei discipuli
 sui: Unde istos quis poterit hic satura-
 re panibus in solitudine? Et interro-
 gavit: quot panes habetis? Qui dix-
 erunt: Septem. Et precepit turbe di-
 scumbere super terram. Et accipiens
 viij. panes gratias agens fregit: et dabat
 discipulis suis ut apponerent et appo-
 suerunt turbe. Et habebant pisciculos
 paucos et ipsos benedixit: et iussit appo-
 ni. Et manducauerunt et saturati sunt.
 Et sustulerunt quod super erat de frag-
 mentis. viij. sportas. Erant autem qui
 manducauerant quasi quatuor milia: et
 dimisit eos.

THEO. Postquam dominus superius miraculum
 de multiplicatione panum perpetrasset: nunc ite-
 rum occasio habita congrua adducit simile mira-
 culum operari. vnde dicit: **L**u. tur. mul. cf. cum
 Iesu: nec haberent quod man. co. disc. ait illis: **M**isere
 re. su. tur. quoniam ecce iam tri. sust. me. nec ha. quod
 man. Non enim semper circa alimenta miracula fa-
 ciebat: ne propter cibum ipsum sequerentur. Et nunc
 igitur hoc miraculum si fecisset nisi quia videbat
 turbis periculum imminere. vnde sequitur: Et si di-
 mi. eos id est in domo. su. defici. in via. Quidam enim ex
 eis de lon. ve. **BEDA:** Quare triduo susti-
 neret de longe venientes: matheus plenius dicit
 sic: Et ascendens in motum sedebat: et accesserunt ad
 eum turbe multe: habentes multos infirmos
 et proiecerunt eos ad pedes eius: et curauit eos.

THEOPHILVS. Discipuli adhuc
 non intelligebant nec virtuti eius propter po-
 ra miracula credebant. vnde sequitur: Et re-
 sponderunt ei discipuli sui. vnde istos quis
 poterit hic saturare panibus in solitudine.
 Ipse autem dominus non eos vituperat: et
 hoc instruens nos quod non debemus ignorantibus
 et non intelligentibus grauiter irasci: sed
 eorum ignorantie compati. vnde sequitur:
 Et inter eos: Quot panes habetis. Qui di-
 xerunt. viij. **REMI.** super mattheum: Non

ideo interrogavit quia ignoraret quot haberet: sed ut dum illi respondent. vij. quo pauciores essent: eo magis miraculum diffamaret: et notius fieret. Sequitur: Et prece. tur. disc. super terram. In superiori refectioe supra fenem discubuisse dicuntur: hic vero super terram. Sequitur: Et acci. vij. pa. gra. agēs fre. In eo q̄ gratias egit: nobis reliquit exēpluz: ut de omnibus donis nobis celitus collatis illi gratias referamus. Et notanduz qz dominus panes non dedit turbe: sed discipulis. discipuli autem dederunt turbis. Sequitur. n. Et da. dis. su. ut appo. et appo. turbe. Non solum panes: sed et pisciculos benedicens iussit apponi. Sequitur enim: Et ha. pisc. pau. et ipsos bñdixit: et iussit ap. Et mandu. et sat. sunt. **BEDA.** In hac ergo lectione consideranda est in vno codēqz redemptore nostro distincta operatio divinitatis et humanitatis: atqz cuticetis error qui vnam tm̄ i christo operationem dogmatizare presumpit: pcul a christianis finibus expellendus. Quis .n. non videat h̄ q̄ super turbam miseret dominus: affectum esse et compassionem humane fragilitatis. Qd̄ autem septem panibus et pisciculis paucis quatuor milia hominum satiavit: diuine opus ē virtutis. Sequitur: Et su. quod super. de fra. vij. spo. **THEO.** Turbe comedentes et saturate non secum tollunt panum reliquias: sed ipsas discipuli sustulerunt: sicut et superius cophinos. In quo fm̄ historiam discimus: qm̄ oportet nos his que sufficiunt esse contentos: et non querere vltra. Deinde numerus manducantium describitur cum dicitur: Erant autem qui man. quasi quatuor milia: et dimi. eos. Vbi considerandum est: qz christus neminem ieiunum dimittit: omnes. n. vult sua gratia enutrir.

BEDA. Hoc vero typice inter hanc refectioem: et illam quinqz panum ac duoz pi scium distat: qz ibi littera veteris testamēti spiritali gratia plena significata est: h̄ autem veritas et gratia noui testamēti fidelibus ministranda mōstrata est. Turba autem triduo dominum sustinet: propter sanationem infirmorum: ut matthe⁹ narrat: cum electi in fide sancte trinitatis pro peccatis perseueranti instantia supplicant. Vel quia ad dominum se operelocutione atqz cogitatione conuertunt.

THEO. Vel per eos qui per triduum ex

pectans: significat baptizatos. **Baptismus** .n. illuminatio dicitur: et trina submersione perficitur. **GREGO.** primo mora. Nō vult autem eos ieiunos dimittere ne deficient in via. o. n. qz in predicatione verbum consolationis accipiant ne a veritatis pabulo ieiuni remanentes in huius vite labore succumbāt.

AMBRO. super lucam: Bonus quidem dominus studia exigit: vires ministrat: non vult ieiunos dimittere ne deficient in via: h̄ ē vel in istius cursu vite: vel anteqz ad caput vie perueniant. s. ad patrem et intelligant qz ex patre christus est: ne forte cum acceperint qz natus ex virgine est: incipiant non dei virtutē: sed hominis estimare. Diuidit ergo escas dominus iesus: et ille quidem vult dare omnibus: negat nemini: dispensator est omnium. sed cum ille panes frangat et det discipulis: si tu manus tuas non extendas ut accipias tibi escas: deficies in via: nec poteris in eam culpam referre qui miseretur et diuidit. **BEDA:** Qui vō post carnis flagitia: post furta: violentias: et homicidia ad pniaz redeunt: ad dñm d̄ longinquo veniūt. Quāto. n. qsqz plus in prauo ope errauit: tāto ab oipotentē deo longius recessit. et credētes de gētib⁹ de longe venerūt ad xpm: indei vō de ppe: qui legis et pphetarūz erāt litteris edocti ex illo. Supra aut̄ i refectioe qnqz panū turbe sup fenū viride discubebāt: h̄ aut̄ sup terra: qz p scripturā legis desideria carnis cōprimere iubemur. In nouo aut̄ testamēto ipsam quoqz terrā ac facultates ipales relinquere p̄cipimur.

THEO. Septē aut̄ panes sunt spirituales sermones. nā septenari⁹ numer⁹ spūssancti significati⁹ ē: qz pficit oīno. in septenario cniz numero dicz nra vita pficitur. **HIERO.** Vel septem panes dona sunt spūssancti. fragmenta panū mystici itellect⁹ sunt huius septimane. **BEDA:** Qd̄. n. dñs panes frigit: aptionē significat sacramētoz. qz gratias egit: oñdū quantū de salute humani generis cōgaudeat. qz panes discipulis dedit ut turbe apponerent: significat qz spiritualis dona scie tribuit apostolis: et p eoz ministeriū voluit ecclesie sue vite cibaria distribui. **HIERO.** Pisciculi benedicti libri sunt noui testamēti: quoniam piscis ascie partes dominus resurgens postulat. vel in pisciculis sanctos accipimus: quozum scriptura noui testamēti fidez

vitam et passiones sustinet: qui turbulentis huius
seculi fluctibus erepti: refectionem nobis
internam exemplo suo prebuerunt. **BE/
DA.** Quod autem turbis saturatis super erat:
apostoli tollunt: quia altiora perfectionis pre-
cepta que turba nequit attingere: ad illos per-
tinent qui generalem populi dei conuersatio-
nem transcendunt: et tamen turba saturata esse
memoratur: quia et si sua relinquere nequeant
neque explorare quod de virginibus dicitur: ta-
men audiendo mandata legis dei: ad vitam
perueniunt eternam. **HIERO.** Septem
autem spore. vij. ecclesie. Quatuor milia: an-
nus est noui testamenti: cum quatuor tempo-
ribus. Bene etiam quatuor milia sunt: ut in
ipso numero docerent euangelicis se pastores
esse cibarijs. **THEO.** Vel quatuor milia
sunt. i. quatuor virtutibus perfecti: et propter
hoc veluti fortiores plura comedentes: pau-
ciora reliquerunt. In isto. n. miraculo. vij. spor-
te remanet: in miraculo autem quatuor panum. xij. co-
phini: quod quatuor milia erant. i. quatuor sensibus fue-
tes. et per hoc non potuerunt comedere: sed paucis
dicti multe superabundabant relique fragmentorum.

Dominica. viij. Mathei. vij. ca.

Atendite a falsis prophe-
tis qui veniunt ad vos in
vestimentis ouium: intrin-
secus autem sunt lupi ra-
paces. A fructibus eorum
cognoscetis eos. Nunquid colligunt
de spinis uvas aut de tribulis ficus?
Sic omnis arbor bona fructus bonos
facit: mala autem arbor malos fructus
facit. Non potest arbor bona fructus malos
facere: neque arbor mala fructus bonos fa-
cere. Dis arbor que non facit fructus bo-
num excidetur et in ignem mittetur. Igitur
ex fructibus eorum cognoscetis eos.

CHRYS. super matth. Supra manda-
uit apostolis dominus: ne elemosinas: ora-
tiones et ieiunia coram hominibus sicut hypo-
crite faciant: et ideo ad cognoscendum quod hec
omnia in hypocrisi fieri possunt loquitur di-

ceus: Attendite a falsis prophetis. **AVG.**
de ser. do. Vel aliter: Cum dixisset dominus
paucos esse qui inueniunt angustam portam
et arctam viam: ne heretici qui plerumque se sub
nomine paucitatis commendat: se nobis sup-
ponant: statim subiicit dicens: Attendite a fal-
sis prophetis. **CHRYS.** in ho. Vel aliter.
Quia dictus est quod angusta est porta: sed et mul-
ti sunt qui percutunt eam que illuc fert viam:
ideoque induxit: Attendite a falsis prophetis.
In quo ut maiorem sollicitudinem habeant:
meminit eorum que in patribus eorum facta
sunt: falsos prophetas vocans: etenim tunc
talia contigerunt. **CHRYS.** super matthe-
um: Quod autem scriptum est infra: Quia
lex et propheta usque ad iohannem. dicitur quia
prophetia de christo non erat futura post eum.
Prophete autem et fuerunt et sunt: sed non
qui prophetarent de christo: sed qui interpre-
tarentur ea que de christo ab antiquis fuerant
prophetata. i. doctores ecclesiarum. nec enim
potest quis propheticos interpretari sensus:
nisi per spiritum prophetie. Sciens ergo deus fu-
turos esse falsos doctores heresum diuersarum
admonet dicens: Attendite a falsis prophetis. Quod
enim non erant futuri manifesti gentiles: sed
absconditi sub nomine christiano non dixit: Aspi-
cite: sed attendite. ubi enim res certa est: aspi-
citur. i. simpliciter videtur. ubi autem incer-
ta: attenditur. i. caute consideratur. Item di-
xit: Attendite. quod firma tutela salutis est sci-
re quem fugias. Non autem sic admonet At-
tendite. quasi inuito deo diabolus hereses in-
troducatur: sed eo permittente. quia enim non
sine iudicio vult seruos suos habere: ideo mi-
sit tentationes. quia vero non vult eos per igno-
rantiam perire: ideo premonet. Ne autem ali-
quis hereticus doctor dicat: quia non dixit vos
falsos prophetas: sed gentilium et iudeorum
doctores: ideo addidit: Qui venite ad vos in ve-
sti. ouium. Oves enim christiani dicuntur.
vestimentum aut ouile est species christiani-
tatis et simulate religionis. nulla autem res sic
exterminat bonum sicut simulatio. Nam ma-
lum sub specie boni celatur: dum non cogno-
scitur non cauetur. Et ne adhuc dicat hereti-
cus: quia de veris doctoribus loquitur: qui
tamen peccatores sunt: ideo addit: Intrinse-
cus autem sunt lupi rapaces. Catholici autem
doctores et si fuerint peccatores: serui quidem

carnis dicuntur: non tamen lupi rapaces: qz non habent propositum perdere christianos. **21** Manifeste ergo de hereticis doctorib⁹ dic: qz eo proposito speciē xpianoz suscipiunt: vt xpianos in quo seductionis morsu dilaniēt: d⁹ gbus dixit apls: Scio qz post discessum meū intrabūt in vos lupi graues: nō pcentes gregi. **CHRY.** in bo. Sed tū videtur falsos pphetas hic non hereticos insinuare: s; eos quidem qui vite sunt corrupte: sed facie quidam virtutis induuntur: quia induxit: A fructibus eorum cognoscetis eos. Apud hereticos enim est multotiens z vitam inuenire: apud hos autez quos diri nequaqz. **AVGV.** de ser. do. Vnde rectissime queritur: quos fructus nos atcedere voluerit. multi. n. quedam in fructibus deputant: que ad vestitum ouium pertinent: z hoc modo de lupis decipiuntur: secuti enim sunt vel ieiunia: vel elemosinas: vel orationes que pretendūt hominibus: placere cupientes eis: quibus ista difficilia videntur. **22** Ergo non sunt fruct⁹ de quibus cognosci istos monet. Ista enim q cum bono animo fiunt: sunt proprie ouibus vestes: cum autem malo in errore non aliud qz lupos tegunt. sed non ideo debent oues odisse vestimentum suum qz plerunqz illo se occultant lupi. Qui sunt ergo fructus quib⁹ cognoscamus arborem mala; dicit apostol⁹: **23** Manifesta sunt opera carnis que sunt fornicatio: immundicie. Qui vero sunt fructus quibus cognoscamus arborem bonam: idē apostolus ostendit dicens: s; fructus autem spiritus sunt charitas: gaudiu;: pax. **CHRY.** super matth. s; fructus etiam eius ouis est cōfessio eius fidei. qui enim s; m deum vocē humilitatis z vere confessionis emitit: ouis ē. qui autem contra veritatem blasphemus vult lat contra deum: lupus est. **HIERO.** Et sic ergo potest de ouibus intelligi quod hic de falsis prophetis dicitur: qui aliud habitu ac sermone promittūt: aliud opere demonstrāt: specialiter de hereticis intelligendum videt: qui videntur continentia ac ieiunio quasi quadam pietatis veste se circumdare: utrinsecus autem habentes animum venenatum: simplicior fratru corda dēcipiūt. **AVGV.** d ser. do. in monte: S; ex opibus conijci pōt vtrū exteriorē cultū ambitione aliqua faciāt. Cum enim ceperint aliquibus tentationibus ca ip/

sa vel subtrahi vel negari q̄ isto velamine v⁹ cōsecuti sunt: vel cōsequerūt: tūc necesse ē vt appareat vtrū lupus in ouina pelle sit: an ouis in sua. **GREGO.** xxxi. mora. **24** Hypocrita ē sancte ecclie pace pmit: iccirco ante oculos nros religiōe vestit. Siqua vero fidei tētatio erūpat statim lupi mens rabida habitu se ouine pellis expoliat: q̄m qz ptra bonos se mat: psequēs demonstrat. **CHRY.** in bo. s; facile ēt hypocrite captunt: via. n. quā iusti sunt ambulare laboriosa ē hypocrita aut laborare nō vtiqz eliget. Deinde vt nō dicas: qm̄ ipossibile ē cognoscere tales: rursum rōnē ab humāo exēplo ponit dicēs: Nunqd colligēt d spinis vuas aut d tribulis fic⁹? **CHRY.** sup matth. Vna ī se mysteriū christi h; sicut enim botrus multa in se grana ligno mediante suspēdit: sic z christ⁹ multos sibi fideles p lignū crucis tenz adiūctos. s; icus at ē ecclia: q̄ multos fideles tenz dulci quodā charitatis amplexu: sicut ficus multa grana vno tegmie tenz inclusa. Sūt ergo fic⁹ signa: hec charitatis qdē in dulcedine: vnitatis aut in cōiunctōne granorū. In vua aut patientie quidem signum est: quia in torcular mittitur. gaudij autem: quia vinum letificat cor hominis. s;ynceritatis: qz non est aqua pmixtū. suauitatis aut in delectatione. Spine autez z tribuli sunt heretici. sicut ergo spina vel tribulus ex quacunqz parte habet aculeos: sic z seruos diaboli ex quacunqz parte consideraueris: iniquitatis pleni sunt. Non possunt ergo huiusmodi spine z tribuli ecclesiasticos fructus proferre. **25** Antem particulariter sub similitudine ficus z vitis spine z tribuli dixerat: ostēdit cōsequenter vniuersali esse vex cū dic: Sic oīs arbor bona fruct⁹ bonos facit: mala aut arbor fruct⁹ malos facit. **AVGV.** de ser. do. In b aut loco illoz error caud⁹ ē q d duab⁹ arborib⁹ duas naturas opinant esse: quaz vna sit dei: altera vō nō. Nō autem eos adiunare duas istas arbores dicēdū ē: qz de hōib⁹ eū dicere planū ē: siqz pcedētia z cōsequētia legerit. **AVGV.** xij. de ciui. dei: Moib⁹ aut pdictis ipse nature displicēt: nō eas cōsiderātib⁹ s; m vtilitatē suam. non aut ex cōmodo vel incommodo nostro: s; p seipsam cōsiderata natura dat artificii suo gliam. Mature igitur oēs qm̄ sunt: z ideo habent modū suū: speciē suam: z quādā secū pacem suam profecto bone sunt.

CHRY. in ho. Ut autē nullus dicat quoniam mala arbor fert quideꝫ fructus malos: fert autem ⁊ bonos: ⁊ sic difficilis sit cognitio duplici prolatiōe existēte: ideo subiungit: Nō potest arbor bona fructus malos facere: neqꝫ arbor mala fructus bonos facere. **AVGV.** de ser. do. Ex hoc verbo putāt manichei neqꝫ aiām malam fieri posse: vt in meliꝫ cōmutetur: neqꝫ bonā ī deterius: quasi dictū sit: Nō potest arbor bōa mala fieri: neqꝫ mala fieri bona. sed ita dictum est: Nō pōt arbor bona fructus malos facere: nec econuerso. Arbor quippe est ipsa aiā .i. ipse homo: fructus vero opera hominis. Nō ergo pōt malus homo bona operari: neqꝫ bonus mala. Ergo si vult malus bona operari: priꝫ bonus fiat. Quādiu autē quisqꝫ malus est non potest facere fructus bonos. Sicut enim pōt fieri vt quod fuit nix: nō sit: nō autem vt nix sit calida: sic potest fieri vt qui malus fuit: nō sit malus: nī tamē fieri potest: vt malus bñ faciat: quia ⁊ si aliquando vtilis est: non hoc ipse facit: sed fit de illo diuina pudentia pcurāte. **RABA.** Homo autē ipse arbor bona vel mala dicitur ppter voluntatē bonā vel malā. sꝫ fructus autem sunt opera que nec bona male voluntatis esse possunt: nec mala bone voluntatis. **AVGV.** contra Julia. Sicut autē manifestum est ex voluntate mala tanqꝫ ex arbore mala fructus eius fieri omnia opa mala: sic ipsam voluntatem malam. vnde dices esse exortā nisi quia volūtas mala āgeli ex angelo: ex homine bois orta est. Quid autē erāt hec duo anteqꝫ in eis ista mala orirentur: nisi bonum opus dei ⁊ bona atqꝫ laudanda natura: Ecce ergo ex bono oritur malum: nec fuit omnino vñ oriri possit: nec ex bono ipsaꝫ dico voluntatem malam: qm̄ nullum malū precessit: nō opera mala: que nō sunt nisi ex voluntate mala tanqꝫ ex arbore mala: nec iō tāqꝫ ex bono potuit oriri volūtas mala: qꝫ bonū scūꝫ est a bono deo: sed qꝫ d̄ nihilo factū nī de deo. **HIERO.** Querebamus autem ab hereticis qui duas in se p̄trarias dicūt esse naturas: si iurta itelligentiā eoz arbor bona malos fructus facere nō potest: quomodo moyses arbor bona peccauerit ad aquā cōtradictōis: peccatus quoqꝫ in passione dñꝫ negauerit dicens: Nescio hoies: Aut qua p̄ntia socer moysi arbor mala qui ī deū israel non credebat: dedit

consiliū bonū? **CHRY.** in ho. Qꝫ vero punire non iusserat falsos prophetas: iō terret eos sꝫ penam que est a deo dicens: Dis arbor que nō facit fructum bonū excideꝫ: ⁊ in ignem mitteꝫ. quibus verbis ⁊ iudeos infirmare videt: ideoqꝫ verborū ioannis baptiste meminit: per eadem verba penā eis subscribēs. Etenī ⁊ ille hoc dixit ad iudeos: securim ⁊ arbore īscisam: ⁊ ignem iextinguibile cōmemorās. Si qꝫ at diligēter iuestigabit due pene sunt: ⁊ excidi: ⁊ comburi. qui enim cōburnitur ⁊ a regno excideꝫ oīno: que pena difficilior est: multi autē gebennam solum abhorēt. Ego autē casum illius glorie multo amariorē penā gebenne esse dico. Quod enim parū vel magnum malū nō susciperet pater: vt videat ⁊ potiat dulcissimo filio: hoc itaqꝫ in gloria illa putemus. non enim aliquis filius ita suavis est patri vt illoꝝ bonozū requies ⁊ dissolut ⁊ esse cum christo intolerabilis quidem pena est ⁊ gebenna: sed si quis deceꝫ mille ponat gebennas: nihil tale dicit quale est a beata gloria illa excidere ⁊ odio haberi a christo. **GLO.** Ex p̄missa autem similitudine concludit quod supra iam dixerat quasi manifestum dicens: Igitur ex fructibus eozū cognoscetis eos.

C Non omnis qui dicit mihi: domine domine intrabit in regnū celozū: sed qui facit voluntateꝫ patris mei qui in celis est: ipse intrabit in regnum celozū.

HIERO. Sicut supra dixerat eos qꝫ bñ vestē bone vite nō recipiendos propter dogmatum nequitiam: ita nūc econtrario asserit: nec his quidem accōmodādā fidem: qui eoz polleant integritate doctrine malis opibus destruant. vtrunqꝫ enī dei seruis necessariū est: vt ⁊ opus sermone: ⁊ sermo operibus comprobetur. ⁊ ideo dicit: Non omnis qui dicit mihi Domine domine intrabit in regnū celozū. **CHRY.** in ho. Vbi iudeos matime tangere videtur in dogmatibus oīa ponētes. vnde ⁊ paulus eos incusat dicens: Si at tu iudeus cognominaris ⁊ requiescis ī lege. **CHRY.** sup matth. Vel aliter: quoniam falsos prophetas ⁊ veros ex fructibus eozū decuit discernendos: hic iam manifestius docet qui sunt fructus quibus discernuntꝫ probi

doctores et reprobis. **AVGV.** de ser. do. Lauendum enim est in ipso christi nomine ab hereticis vel quibuslibet male intelligentibus: et seculi huius amatoribus ne decipiamur. et ideo dicit: Non omnis qui dicit mihi Domine Domine. Sed merito potest mouere quomodo huic sententie conueniat illud apostoli: Nemo potest dicere dominum iesum nisi in spiritu sancto. Non enim possumus dicere illos qui non intrant in regnum celorum habere spiritum sanctum. Sed apostolus proprie posuit hoc uerbum dicit: ut significet uoluntatem atque intellectum dicentis: Ille enim proprie dicit: qui uoluntatem ac mentem suam sono uocis enunciat. dominus autem generaliter hic posuit uerbum dicendi. uidetur enim etiam ille dicere: qui nec uult nec intelligit quod dicit. **HIE.** Adoris est enim scripturarum dicta pro factis accipere: secundum quem sensum dicit apostolus: Confitentur scire deum factis autem negant. **AMBRO.** Omne etiam uerum a quocumque dicatur: a spiritu sancto est. **AVGV.** de ser. do. Non ergo putemus ad illos fructus de quibus supra dixerat pertinere: si quis domino nostro dicat: Domine Domine: et ex eo nobis arbor bona uideatur: sed illi sunt fructus facere uoluntatem dei. unde sequitur: Sed qui factus uoluntas patris mei qui in celis est: ipse intra. in re. ce. **HILA.** Celestis enim regnum iter obedientia uoluntatis dei: non nuncupatio reptura est. **CHRY.** super matth. Que autem est uoluntas dei ipse dominus docet: Nec est inquit uoluntas eius qui misit me: ut omnis qui uidet filium: et credit in eum: habeat uitam eternam. Et redulitatis autem uerbum: et ad confessionem respicit: et ad actum. qui ergo non confitetur aut non conuersatur secundum uerbum christi: non intrabit in regnum celorum. **CHRY.** in bo. Non autem dixit: Qui facit uoluntatem meam: sed patris: quoniam iterum conueniens erat prius hoc suscipi ad imbecillitatem eorum: sed et per hoc illud occulte insinuat: non est enim alia uoluntas filii quam que est patris. **AVGV.** de ser. do. Illud autem ad res pertinet: ne decipiamur: non solum nomini christi per eos qui nomen habent: et facta non agunt: sed etiam quibusdam factis atque miraculis: quia propter infideles cum fecerit dominus minus monuit tamen ne talibus decipiamur: arbitrantes ibi esse inuisibilem sapientiam: ubi miraculum uisibile uidemus.

Dominica octaua. Luce. xvi. Ica.

Homo quidam erat diues qui habebat uillicum et hic diffamatus est apud illum: quasi dissipasset bona ipsius. Et uocauit illum et ait illi. Quid hoc audio: de te? redde rationem uillicationis tue. Jam enim non poteris uillicare. Ait autem uillicus intra se. Quid faciam: quia dominus meus aufert a me uillicationem. Sordere non ualeo: mendicare erubesco: Scio quid faciam: ut cum amotus fuero a uillicatione: recipiant me in domos suas. Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui: dicebat prior. Quantum debes domino meo? Ait ille dixit: Lentum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam: et sede cito scribe quinquaginta. Deinde alio dixit. Tu uero quantum debes? Qui ait centum choros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas: et scribe. lxxx.

BEDA. Postquam murmurantes de penitentium receptione tribus parabolis saluator redarguit: quartam mox quintamque de elemosyna danda et per simonia sequenda subiungit: quia et ordo predicandi aptissimus est: ut post penitentiam elemosyna subiungatur. unde dicitur: Homo quidam erat diues qui habebat uillicum. **CHRY.** Opinio quedam erronea aggravata mortalibus auget crimina: minuit bona. Ea uero est opinari: quod ea quecumque possidemus in usu uite possideamus ut dominum: et ideo etiam opportune ea apprehendimus tamquam bona precipua. Sed contrarium est: non enim nos ut dominum in uita presenti collocati sumus in propria domo: sed tamquam hospites et aduene quo nolumus ducimur: et quo tempore non putamus qui nunc locuples est in breui fit mendicus. Ergo quicumque sis: non ueris te esse dispensatorem alienorum: et tranfitorij usus et breuis tibi iura concessa sunt. Abiecto ergo ab anima dominij fastu: sumas hu-

ff

mitatem et modestiam villici. **BEDA.** Villicus quippe ville gubernator est. unde et a villa nomen accepit. Iconomus autem tam pecunie quam frugum et omnium que habet dominus dispensator est. **AM.** Ex hoc ergo discimus non ipsos esse dominos: sed potius villicos alienarum facultatum. **THEO.** Deinde quod cum non exercemus dispensationem opum ad libitum domini: sed ad proprias illecebras: commissis abutimur: criminosi villici sumus. unde sequitur: Et hic diffamatus est apud illum: quasi dissipasset bona illius. **CHRY.** Interea euulsus a villicatione eripitur. Sequitur enim: Et vocauit illum: et ait ei: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tue. Jam enim non poteris villicare. Quotidie talia nobis per effectum ex clamat dominus: ostendens nobis fruentem in meridie sospitare: prius quam vesperscat exanimem: et alium inter prandia expirantem: et diuersimode ab hac villicatione discedimus. Sed fidelis dispensator qui de propria dispensatione confidit: desiderat cum paulo dissolui: et esse cum christo. Is autem cuius sunt vota terrena: anxietur in exitu. unde de hoc villico subditur: Ait autem villicus intra se: Quid facia quia domini meus. au. a me villicationem. fodere non valeo: mendicare erubescio. Impotentem esse in opere crimen est vite inertis. Non enim timeret si consueuisset affectare labores quod si in allegoria accipiamus parabolam post transmigrationem hic factam non est tempus operandi. Vita presens habet exercitium mandatorum: futura vero solatium. Si nihil operatus es hic: frustra in futurum curas: sed nec mendicando proficies: Huius indicium sunt virgines fatue: que imprudenter a prudentibus mendicauerunt: sed reuerse sunt vacue. quilibet enim suam conuersationem ut tunicam induit: si est autem causa exuere nec habere cum alto. Sed debitorum remissionem ingeniarum est nequitia villicus: statuens sibi malorum remedium in conseruis. Sequitur enim: Scio quid faciam: ut cum amotus fuero a villicatione: recipient me in domos suas. Quoties enim quis exitum suum percipiens: leuat beneficio sarcinam peccatorum vel relaxando debita debitori: vel tribuens in opibus copias: ea que sunt domini largiens: multos amicos

concliat prebituros sibi coram iudice testimonium veritatis non vocibus: sed bonorum operum ostensione: quin etiam paraturos per testimonium refrigerij mansionem. Nihil autem est nostrum sed omnia sunt ditionis dei. unde sequitur: conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui dicebat primo. Quantum debes domino meo? At ille dixit: Lentus (sados olei. **BEDA.** Sados grece est amphora continens vinas tres. Sequitur: Dixitque illi: Accipe cautionem tuam et sede: et cito scribe quinquaginta. dimidiam ei partem dimittens. Sequitur: deinde alio dixit: tu vero quantum debes aut. centum choros tritici. L hoc modijs. xxx. completur. Sequitur ait illi: Accipe litteras tuas: et scribe. lxxx. Quintam partem ei dimittens. Simpliciter ergo sic potest accipi. Quisquis indigentiam pauperis vel ex diuidia vel ex quinta alleviat parte: misericordie sue mercede donandus est. **AVG.** de que. euange. Vel quod de centum cadis olei quinquaginta fecit scribi a debitore: et de centum choris tritici octoginta: ad hoc valere arbitro: ut ea que in sacerdotes atque levitas in deus quisque operatur in ecclesia christi abundant: ut cum illi decumas darent: isti dimidias dent: sicut de botis suis fecit zachens aut certe duas decumas dando. i. vnam quintam superent impedia iudeorum.

Et laudavit dominus villicus iniquitatis: quia prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. **E**t ego vobis dico: Facite vobis amicos de mona iniquitatis: ut cum defeceritis: recipiant vos in eterna tabernacula.

AVGV. de que. euang. Villicum quem dominus eiciebat a villicatu laudavit dominus: eo quod in futurum sibi prosperaret. unde dicitur: Et lau. do. vil. inig. quia prudenter egisset. Non tamen omnia debemus ad imitandum sumere: non enim domino nostro facienda est in aliquo fraus: ut de ipsa fraude clemosynas faciamus. **ORI.** Verum quod gentiles dicunt prudentiam esse virtutem: et diffiniunt eam peritiam bonorum malorum et neutrorum: vel cognitionem agendorum et non agendorum. considerandum est utrum hec dictio pla-

aut unum significet. dicitur enim q̄ deus pa
 ravit celos prudentia: constat bonā esse pru
 dentiam q̄ dominus celos paravit. Dicitur et̄
 in genesi sm. lxx. q̄ serpens prudentissimus
 erat: ubi prudentiam nō virtutē dicit: sed astu
 tiam ad mala inclinationem habētem: et sm b
 dicitur: q̄ dominus laudavit villicum q̄ pru
 denter egisset: hoc est callide et perperam. Et
 forsitan qd̄ dixit: Laudavit: nō sm verā com
 mendationem: sed abusiue dictum est: ut cuz
 dicimus aliquem comendari in mediocribus
 et differētibz rebus: et quodāmodo miran
 dos esse concursus et acūmē qbus vigor men
 tis elicit. **AVG.** de q̄. euā. **Ecōtrario** dicū
 tur iste similitudines: ut itelligam⁹ si laudari
 poterit ille a dño: q̄ fraudē faciebat: q̄to apli⁹
 placebat deo q̄ sm ei⁹ p̄ceptū opa illa faciunt.
ORJ. s̄ ilij q̄s hui⁹ seculi n̄ sapiētiores sed
 prudentiores dicūt lucis filijs. et h̄ nō absolu
 te et simplr: s̄ i genere suo. **Seq̄t:** Q̄ filij hu
 ius seculi prudentiores filijs lucis in gnatione
 sua sūt. **BEDA.** s̄ ilij lucis et filij hui⁹ sc̄i
 vocāt: quō filij regni et filij p̄ditōis: cur⁹ enim
 vnusq̄sq̄ agit opa ei⁹ cognominatur et filius.
THEO. s̄ ilios q̄ hui⁹ sc̄i vocat cogitatio
 nes q̄ sibi comoda sūt in terra filios v̄o lucis
 spirituales opes tractātes ituitu diuini amoris
 iuenimur at̄ i hūanis qd̄ administrationib⁹
 prudēter oīa disponētes: et sūmopere satagen
 tes: vt si desierim⁹ ab administratiōe hēam⁹
 vite refugium: cū v̄o! dispēsare debem⁹ diuina:
 n̄ p̄meditamur q̄ nobis postmodū sūt pfutu
 ra. **GRE.** xvij. mor. **Et** ergo i sua manu
 boies post mortē q̄c̄q̄ iueniāt: añ mortē diu
 ias suas i paup̄z manib⁹ ponāt. vñ sequit̄:
Et ego vobis dico: facite vobis amicos d̄ mā
 mona iniquitatis. **AVGV.** de v̄. do. **Q̄s**
 hebrei vocāt māmona: latine diuitie vocāt: ac
 si diceret: s̄ acite vobis amicos de diuitijs ini
 quitatis. **Hoc** at̄ qd̄ā male itelligendo rapiunt
 aliena et ide aliqd̄ pauperib⁹ largiūt: et putant
 se facerē qd̄ p̄ceptū ē. **Intellect⁹** iste corrigēd⁹ ē.
De iustis laborib⁹ elemosynas facite: nō enīz
 corrupturi estis iudicē christuz: si de preda i
 opis daret aliqd̄ iudici: vt pro te iudicaret: si
 iudex ille pro te iudicabit: tanta vis est iusti
 cie: vt etiam tibi displiceat. **Moli** tibi pingere
 talem deum: fons iusticie est. **Moli** ergo ele
 mosynas facere de fenore et vsuris fidelibus

dico: quibus corpus christi erogamus. sed si
 pecunias tales habetis de malo est quod ha
 betis. Jam nolite malum facere. **Zache⁹** dixit:
Dimidium rerum mearum do pauperibus.
Ecce quomodo currit q̄ currit facere amicos
 de mammona iniquitatis: et ne reus aliunde
 teneretur. **Si** cui aliquid tuli: quadruplū red
 dam. **Est** et alius intellectus: **Mammona** in
 quitatis diuitie seculi sunt omnes vnde cūq̄
 sint. **Si** enim veras diuitias queris: alie sunt
 quibus iob nudus abundabat: quando in de
 um cor plenum habebat. **Iste** autem ab iniq
 tate appellantur diuitie: quia vere non sunt:
 paupertate enim plene sunt: et semper obno
 xie casibus. **Si** enim vere diuitie essent: secu
 ritatem tibi darent. **AVGV.** de que. euā.
Vel diuitie iniquitatis dicuntur: quia nō sūt
 iste diuitie nisi iniquis: et qui in eis constituūt
 spem atq̄ copiam sue beatitudinis. **A** iustis
 vero cum possidentur: est quidem ista pecu
 nia sed nō sunt illis diuitie nisi celestes et spi
 ritales. **AMBRO.** **Vel** iniquum mam
 mona dixit: quia varijs diuitiarum illecebris
 nostras auaritas tentat affectus: vt velimus
 seruire diuitijs. **BASI.** **Vel** si successeris
 patrimonio ab iniustis congregata cepisti. in
 pluribus enim predecessozibus necesse ē ali
 quem reperiri qui iniuste vsurpauerit aliena.
Idonatur autem vt nec pater exegerit: sed au
 rum vnde habes? **Siquidez** dicis a me: igne
 rus dei es: non habens noticiam creatoris. si
 vero a deo: dic nobis rationem propter quaz
 eas accepisti: an non dei est terra et plenitudo
 eius: ergo si communis domini nostra sunt:
 erunt et conseruozum nostrozuz. **THEO.**
Ille ergo dicuntur opes nequitie quascunq̄
 dominus dedit ad impendia necessitatis fra
 trum ac conseruozum nostrozū: nos v̄o tene
 mus nobis. **Dicebat** igit a principio oīa pau
 peribus tradi. verū quia iniquitatis suim⁹ villi
 ci: nequit retinentes quod deputatum est ad
 aliorum opus: non est omnino manēdum in
 hac crudelitate: sed impartieduz est paup̄ib⁹:
 vt recipiamur ab eis in celestibus tabernacu
 lis. **Sequitur** enim: **Et** cum defeceritis reci
 piāt vos i eterna tabernacula. **GREGO.**
 xij. mor. **Si** autem eozum amicitijs eterna
 tabernacula acquirimus dantes pensare de
 bemus: quia patronis potius munera offe
 r̄ ij

rimus q̄ egenis dona largimur. **AVG.** de ver. do. Qui sunt enim qui habebunt tabernacula eterna: nisi sancti dei? Et qui sunt q̄ ab ipsis accipiendi sunt in tabernacula eterna: nisi qui eorum indigentie seruiunt: et quod eis opus ē hilariter subministrant. Isti sunt minimi christi: qui omnia sua dimiserunt: et secuti sunt eum. et quicquid habuerunt: pauperibus distribuerunt: ut deo sine seculari cōpede expediti seruirent: et ab oneribus mundi liberatos velut pennatos sursum humeros tollerent. **AVG.** de que. euan. Non ergo eos a quibus recipi volumus in tabernacula eterna tanquam debitores dei fas est intelligi: cum iusti et sancti significantur hoc loco q̄ eos introducāt: qui necessitatibus suis terrena bona cōmunicauerunt. **AMBRO.** Del aliter: s̄ acite vo. ami. de iniquo mammona. ut largiendo pauperibus: angelorum: ceterorumq̄ sanctorum gratiā comparemus. **CHRY.** Attende etiam q̄ non dixit: ut suscipiant vos in suis mansionibus: non enim ipsi sunt qui suscipiunt. vnde cum dixisset. s̄ acite vo. ami. addidit De mam. iniquit. ostendens q̄ non simpliciter eorum amicitia nobis patrocinabitur: nisi bona opera nos comitentur: nisi euacuemus iuste diuitias congestas iniuste. Ars igitur artium peritissima est elemosyna. non enim nobis domos fabricat luteas: sed vitas perennem impendit. Singularum artium alta alterius admuniculo indiget. cum autem misereri ois: nullius alterius sed solius voluntatis est opus. **CIRYL.** Sic igitur docebat x̄ps affluentes diuitijs summo opere diligere amicitiam pauperum: et thesaurizare in celis. Monebat autem humane mētis desidiam: quomodo ambientes diuitias nullum charitatum opus impendant egentibus. q̄ igit talibus nullus spiritalium donorum fructus proueniat: manifestis exemplis ostendit subdens.

C Dominica. x. Luce. xix. cap.

Et ut appropinquauit: videns ciuitatem: flet super illam dicens: Quia si cognouisses et tu. Et qui deus in hac die tua que ad

pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia veniet dies in te: et circumdabunt te inimici tui vallo: et circumdabunt te: et coangustabunt te undique et ad terram prosternent te. et filios tuos qui in te sunt et non relinquent in te lapidem super lapidem eo q̄ non cognoueris tempus visitationis tue.

ORIGE. Omnes beatitudines quas locutus est iesus in euangelio suo firmat exemplo: sicut q̄ dixerat: Beati mites. p̄bat dicens: Discite a me: q̄ mitis sum. Et quia dixerat: Beati fientes. ipse quoque fleuit ciuitatem. v̄n̄ d̄: Et cū appropinquauit: videns ciuitatem fleuit super illam. **CIRYL.** Adiserebat. n. eorum x̄ps q̄ oēs hoies vult saluari: q̄ nobis nō paruisset: nisi p̄ aliq̄d humanū fieret et euidēs. Et fusc. n. lachryme sunt signa tristitiae. **GREGO.** i ho. s̄ leuit igit pius redemptor ruinam p̄fide ciuitatis quā ipsa ciuitas sibi nō cognoscebat esse venturam. v̄n̄ subdit: Dicens. Quia si cognouisses et tu. subaudi feres: q̄ mō q̄ nescis q̄ iminet exultas. v̄n̄ subdit. Et q̄dē in hac die tua: q̄ ad pacē tibi. Lū. n. carnis se voluptatibus daret i die sua q̄ ad pacē ei cē poterat habebat. E ur vo bona p̄ntia ad pacem habuerit: manifestat cū subdit: Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Si. n. a cordis eius oculis mala q̄ iminerēt: abscondita nō essent: leta in p̄ntibus p̄speris nō fuisset. v̄n̄ mox cē pena q̄ iminebat aduicta ē: cū seq̄. Quia veniet dies in te. **CIRYL.** Del aliter: Quia si cognouisses et tu. Mo. n. erāt digni p̄cipe diuinitus inspiratas scripturas q̄ narrant x̄pi mysterium: quoties. n. legit moyses velamē obnubilat cor eorum. Et q̄ non sunt intuiti veritates indignos se fecerūt salute que manat a x̄po. vnde sequitur. Et quidem in hac die tua que ad pacē tibi. **EVSE.** Vbi notat suū aduentū ad pacē totius mundi factū fuisse. venit. n. ad h̄ ut pacē p̄dicaret p̄p̄inquis et longinquis: sed q̄ annunciata; sibi pacē recipere noluerunt: hoc eos latebat. vnde subdit. Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Et ideo obsidionem que in breui erat ei superuentura expressissime pronunciat subdens: Quia veniet dies in te: et circumdabunt te inimici tui vallo. **GREGO.** Vbi romani p̄ncipes denūciant. Illa. n. hic

rosolymorum subuersio describitur: que a ve
 spasiano et tyto romanis principibus facta e.
 vnde subditur: Et circudabunt te: et coangu.
 te vndi. et ad terram psternt te: et filios tuos q
 in te sunt. **EVSE.** Quomodo autem hec co
 pleta sint ex his que tradita sunt a iosepho col
 ligere possumus: qui cum esset iudeus: singu
 la quoq; gesta narrauit consone his que sunt
 a christo predicta. **GRE.** Hoc quoq; quod
 additur: Et no relinquent in te lapidem sup
 lapidem. Et ipsa iam eiusdem ciuitatis tras/
 migratio testatur: quia dum nuc in eo loco co
 structa est: vbi extra portam dominus fuerat
 crucifixus: prior illa vt dicitur hierusalē fun
 ditus est euerfa. **Qui** ex qua culpa euerfionis
 pena fuerit illata subiungit: **Lo** q; n cogno. te.
 visitati. tue. **THEO.** i. mei aduentus. ve
 ni enim visurus et saluaturus te. Quod si co
 gnosceres: et in me crederes: esses peccata ro
 manis: et ex omnibus exēpta periculis: sicut
 omnes qui crediderunt in christum euaserūt.
ORI. Non nego igitur et illam hierusalem
 propter habitatoru; scelera fuisse destructa;
 sed quero ne forte ad hanc hierusalem fletus
 iste pertineat. Si enim post mysteria verita
 tis aliquis peccauerit plangetur. Memo eniz
 gentilis fletur: sed ille qui fuit de hierusalem:
 et esse cessauit. **GRE.** Redemptor enim no
 ster per electos suos plangere non cessat: cuz
 quosdam ex bona vita ad mores reprobos p
 uenisse cōsiderat: que si dānationem suā que
 eis iminet agnouissent: semetipsos cū lachry
 mis electorum plangerent. Suam autem diē
 hic habet anima peruersa: que transitorio gau
 det in tempore: **Qui** ea que assunt: ad pacem
 sunt: du; ex rebus temporalibus letatur. hec
 providere futura refugit: que presentem leti
 tiam perturbent. vnde dicitur. **Munc** autem
 abscondita sūt ab oculis tuis. **ORI.** Flet
 autem et nostra hierusalem q; post peccata cir
 cundant eam inimici. i. spiritus neq;: et uni
 tant in circuitum eius vallum: et obsideāt eaz.
 et lapidem super lapidem non relinquunt: ma
 tunc si post multam continentiam: si post ali
 quot annos castitatis victus quis fuerit et blā
 dimentis carnis illectus: patiam pudicitiaq;
 amiserit: si fuerit fornicatus: lapidem sup la
 pidem nō relinquent in eo: scdm illud: Non
 recordabor primarum iusticia; ei;. **GRE.**
 Del aliter. **Ad**aligni spiritus animā a corpo

re ereuntem obsident: quam in carnis amore
 positam deceptoris delectationibus seuent.
 qui vallo circudant: quia ante mentis ei; occu
 los reductis iniquitatibus quas perpetravit:
 hāc societate sue dānationis coartant: vt i ipā
 extremitate vite deprehensa: a quibus hosti
 bus circundata sit videat: et tamen euadendi
 aditum inuenire non possit: quia operari iam
 non licet bona: que cum licuit agere contem
 pfit. vndiq; etiam animam coangustant: quā
 do ei non solum operis: verum etiam locutio
 nis atq; cogitatiois iniquitates replicant vt que
 pri; se per multa dilatauit in scelere: in extre
 mum de omnibus angustetur in retributiōe.
 Tunc autem anima per conditionem reatus
 sui ad terram consernitur: cum caro quaz vi
 tam suam credidit: redire ad puluerem vigeť.
 Tunc in morte filij illius cadunt: cum cogita
 tiones illicite que modo ex illa procedunt in ex
 trema vite vltione dissipantur: que etiam co
 gitationes p lapides significari valent. **Id**er
 uersa enim mens cum peruerse cogitationi p
 uersionem adiicit: quasi lapidem supra lapi
 dem ponit. sed cum ad vltionem suam anima
 ducitur: omnis cogitationum cōstructio dis
 sipatur. **Pr**auam autem animam deus assi
 due vñtat pcepto: aliquando flagello aliquā
 do autem miraculo: vt vera que nesciebat au
 diat: et ea contēnens a dolore compuncta re
 deat: aut beneficijs deuicta maluz quod fecit
 erubescat. Sed quia visitationis sue tempus
 non cognoscit in extremo vite traditur suis
 inimicis.
Et ingressus in templum cepit eij
 cere vendētes in illo et ementes: dicens
 illis: Scriptum est: quia domus mea
 domus orationis est. Vos autem feci
 stis eam speluncam latronum. Et erat
 docens quotidie i templo.
GRE. in ho. Qui narrauerat mala ventu
 ra protinus templum ingressus est: vt de il
 lo vendentes et ementes eijceret: ostendēs q;
 ruina populi maxime ex culpa sacerdotuz fu
 it. vnde dicitur: Et ingres. in tem. cepit eijce
 re ven. in illo et ementes. **AMBRO.** De
 us enim templum suuz non mercatoris vult
 esse diuersorium: sed domicilium sanctitatis
 nec vendibili religionis officio: sed obsequio
 gratuito vsu ministerij sacerdotalis infoz/
 f m

mat. **CIRYL.** Erat autem in templo mul-
 tudo mercatorum qui vendebat animalia ri-
 tu legis mactanda in hostijs: sed iam aderat te-
 pus definendi umbram refulgendi vero chri-
 sti veritatem. ob hoc christus qui cum patre si-
 mul colebatur in templo: iussit ritus corrigi le-
 gis: fieri vero templum orationis domum. vñ
 subditur: Dicens illis: Scriptum est: quod do-
 mus mea domus orationis est: vos autem fe-
 cistis eam speluncam latronum. **GRE.** Qui
 enim ad accipienda munera in templo reside-
 bant: quia quibusdam non dantibus lesiones
 exquirent: dubium non erat. **THEO.** Hoc
 etiam dominus fecit in principio predicatio-
 nis sue: ut narrat iohannes: et nunc iterum il-
 lud fecit: quod ad maius crimen iudeorum redun-
 dat: qui non fuerunt ex priorum admonitione ca-
 stigati. **AVGV.** de que. euan. Mystice autem
 templum ipsum hominem christum intelligas:
 vel etiam adiuncto corpore eius quod est ecclesia.
 secundum autem id quod est caput ecclesie di-
 ctum est: Soluite templum hoc: et triduo su-
 scitabo illud. secundum id vero quod est adiuncta ec-
 clesia intelligitur templum de quo videtur dixisse:
 Auferte ista hinc. significavit enim futuros
 in ecclesia: qui sua negocia potius agerent: vel
 receptacula ibi haberent ad occultanda scele-
 ra sua: quod ut charitatem christi sequerentur: et
 peccatorum confessione accepta venia corri-
 gerentur. **GRE.** in home. Redemptor ve-
 ro noster predicacionis verba nec indignis nec
 ingratis subtrahit. unde postquam rigorem disci-
 pline eijciendo perversos tenuit. donum his
 gratie ostendit. nam subditur: Et erat docens
 quotidie in templo. **CIRYL.** Dicebat autem
 ex his que christus dixerat et fecerat: eum ado-
 rare ut deum. sed ipsi nequaquam hoc facientes:
 querebant eum occidere. Sequitur enim: Ipsi
 cives autem sacer. et scribe et principes plebis
 quere. illum perdere. **BEDA.** Vel quod quo-
 tidie docebat in templo: vel quia latrones cie-
 cerat de templo: vel quia veniens illuc quasi
 rex et dominus a credentium turba laudem hym-
 ni celestis accepit. **CIRYL.** Sed populus
 graviozem estimationem accepit de christo quam
 scribe et pharisei et principes iudeorum: qui si-
 des christi non acceptantes alios increpabant.
 unde sequitur: Et non inueniebant: quid fa-
 cerent illi. Omnis enim populus suspensus
 erat audiens illum. **BEDA.** Quod duobus

modis intelligi potest: quia vel timentes po-
 puli tumultum: et non inueniebant quid face-
 rent de iesu quem perdere disposuerunt. vel
 ideo iesum perdere querebant: quia suo ma-
 gisterio neglecto plures ad eum audiendum con-
 fluere cernebant. **GREGO.** in ho. Mystice
 autem sicut templum dei in ciuitate est: ita
 in plebe fidei vita religiosorum. Et sepe non
 nulli religionis habitum sumunt: et dum sa-
 crorum ordinum locum percipiunt: sancte re-
 ligionis officium in commercium terrene ne-
 gociationis trahunt. Videntes quippe in tem-
 plo sunt qui hoc quod quibusdam iure compe-
 tit: ad premium largiuntur. Iusticiam enim
 vendere est hanc pro premij acceptione sua-
 re. Ementes vero in templo sunt qui dum se
 persolvere proximo quod iustum est nolunt:
 dumque rem iure debitam facere contemnunt: da-
 to patronis premio emunt peccatum. **ORI.**
 Siquis ergo vendit eijcietur: et precipue si ven-
 dit columbas. Si enim ea que mihi a spiritu
 sancto sunt reuelata et credita: aut in vulgus
 precio vendidero: aut absque mercede non do-
 cuero: quid aliud facio nisi columbam. id est spiri-
 tum sanctum vende. **AMBRO.** Bene-
 raliter itaque dominus docet seculares a dei tem-
 plo abesse debere contractus. Spiritualiter au-
 tem numularios repulit: qui de pecunia do-
 mini. id est scriptura diuina lucrum querunt: nec
 bona malaque discernunt. **GRE.** in ho. Qui
 domum dei speluncam latronum faciunt: quia
 dum peruersi homines locum religionis te-
 nent: ibi malicie sue gladijs occidunt ubi vi-
 uificare proximos orationis sue intercessione
 debuerunt: Templum quoque est ipsa mens fi-
 delium: que si in lesione proximi peruersas co-
 gitationes profert: quasi in spelunca latrones
 resident. Cum autem mentem fidelium ad ca-
 uenda mala subtiliter erudit: quotidie veritas
 in templo docet.

C Dominica. xi. Luce. xviii. capi.

Dixit iesus ad quosdam qui
 in se confidebant tanquam ius-
 ti et aspernabantur ceteros
 ros parabolam istam: Duo
 homines ascenderunt in

templum ut orarent: unus phariseus
 et alter publicanus. Phariseus stans
 hec apud se orabat. Deus gratias ago
 tibi: quia non sum sicut ceteri hominum:
 raptores: iniusti: adulteri: velut etiam
 hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato:
 decimas de omnibus que possideo. Et
 publicanus a longe stans volebat nec
 oculos ad celum levare: sed percutiebat
 pectus suum dicens: Deus propitius
 esto mihi peccatori. Amen dico vobis
 descendit hic iustificatus in domum su-
 am ab illo: quia omnis qui se exaltat hu-
 miliabitur: et qui se humiliat exaltabit.
AVGV. de ver. do. Quia fides non est su-
 perborum sed humilium: premissis subiecit
 parabolam de humilitate: et contra superbiam.
 unde dicitur. Dixit iesus ad quos. qui in se co-
 fidebant tanquam iusti et aspernabantur cetera pa-
 ra. istam. **THEO.** Quia enim supbia plura
 quam alie passionis verat hominum mentes: ideo
 crebrius de hac monet. Est autem superbia
 dei contemptus: quotiens enim aliquis non
 deo: sed sibi ascribit bona que facit: quid est ali-
 ud quam dei negatio: causa igitur confidentium
 in seipsis non autem totum attribuentium deo:
 sed ob hoc etiam ceteros contemnentium: para-
 bolam proponit: ostendens quod iusticia quam homo
 minem approximet deo: si tamen assumat su-
 perbiam ad infimum deiecit hominem. unde
 sequitur: Duo. ho. ascen. in temp. ut ora. unus
 phariseus et alter publicanus. **GRECVS.**
 Diligentia quidem orationis docuit nos per
 viduam et iudicem: hic autem per phariseum
 et publicanum docet nos: quomodo sint ei diri-
 genda precamina: ne sit infructuosum oratio-
 nis negocium. Condemnatus est autem pha-
 riseus cum incaute oraret. nam sequitur. Phariseus
 autem stans hec apud se orabat. **THEO.**
 Per hoc quod dicit Stans: elatum eius animum
 notat: ipso enim habitu superbissimus vide-
 batur. **BASI.** Dicit autem. Apud se ora-
 bat quasi non apud deum: quia ad seipsum re-
 dibat per peccatum superbie: Sequitur enim.
 Deus gratias ago tibi. **AVGV.** de ver.

do. Non reprehenditur: quia deo gratias age-
 bat: sed quia nihil sibi addi cupiebat. Ergo iam
 plenus es: iam abundas. non est quare dicas.
 Dimitte nobis debita nostra. Quis est igitur
 qui impie obpugnat gratiam si reprehenditur
 qui superbe agit gratias? Audiant qui dicunt.
 Deus me hominem fecit: ego me iustum fa-
 cio. O peior et detestabilior phariseo qui su-
 perbe iustum se dicebat: sed tamen inde gra-
 tias deo agebat. **THEOPHILVS.**
 Attende autem seriem orationis pharisei. Pri-
 mo namque dixit que ei aberant: deinde subiun-
 git que habebat. Sequitur enim. Quia non
 sum sicut ceteri hominum: raptores: iniusti:
 adulteri. **AVGVSTI.** de ver. do. Dicit
 ret saltem sicut multi homines. Quid est ce-
 teri homines: nisi omnes preter ipsum? Ego
 inquit iustus sum ceteri peccatores. **GRE-
 GORIVS.** xliij. mora. Quatuor quip-
 pe sunt species quibus omnis tumor: arrogan-
 tium demonstratur: cum bonum aut a semet-
 ipsis habere se estinant: aut si sibi datum de-
 super credunt pro suis se hoc accepisse meri-
 tis putant: aut certe cum iactant se habere quod
 non habent: aut despectis ceteris singulariter
 videri appetunt habere quod habent. unde
 et phariseus hic bonorum sibi operum meri-
 ta singulariter tribuit. **AVGVSTI.** de
 ver. do. Ecce autem ex vicino pulicano ma-
 ioris erat ei tumoris occasio. Sequitur enim.
 Vel ut etiam hic publica. quasi dicat. Ego
 solus sum. Iste de ceteris est. **CHRY-
 SOSTOMVS.** Mo. n. satiatuerat contem-
 tum eius tota humana natura: sed et publica-
 num aggressus est. moderatius autem peccas-
 set si publicanum excepisset. Nunc autem uno
 verbo et absentes inuadit: et vulnera presen-
 tis lacessit. Non est autem gratiarum actio in-
 uectiua aliorum. Si regratias deo ipse tibi
 tantum sufficias: nec te ad homines transfe-
 ras: nec proximum contemnes. **BASI.** Di-
 screpat autem elatus a conuiciatore sola ha-
 bitudine. Is enim in alios vitur conui-
 tijs: hic autem se mentis temeritate extollit.
CHRY. Qui autem alijs conuiciatur: si-
 bi et alijs multa mala facit. primo enim audien-
 tes reddit peiorem: quia si sit peccator: fit lecti-
 or criminis inuento collega: si sit iustus ex-

ollitur: per aliena crimina induct⁹ de se ma
gna putare. Secundo cōmunitatez ecclesie le
dit non. n. omnes audientes vituperant euz
solum qui peccauit: sed ritu chustiano contu
melias inectunt. Tertio dei gloriam blasphe
mare facit: sicut. n. recte agētibz nomen dei
glorificatur: sic nobis peccātibus blasphematur.
Quarto cum qui audiuit obprobria con
fundit imprudentiorem eum et aduersarium
faciens. Quinto statuit se pene obnoxius: re
bus platis q̄ sibi non pueniunt. **THEO.**
Expedit autem non solum declinare a malo:
sed etiam agere bonum. Et ideo euz dixisset:
Non sum sicut adulteri: subiungit per oppo
situm Ieiuno bis in sabbato: Sabbatum hi
dicebant hebdomadā ad vltimam diem quie
tis. Ieiunabant. n. pharisei secunda et quinta
feria sic igitur ieiunia obiecit contra passionē
adulteri. nam ex voluptate est lasciua. Ita
pacibus vero et iniustus opposuit decimarum
solutionem. Sequitur. n. Decimas de omni
uz que possideo. q. d. Adeo rapinas et nequi
cias refugio: vt etiā mea contribuā. **GRE
GO.** xix. mo. Ecce ciuitatem cordis sui in
fidiantibus hostibus per elationem aperuit:
quam frustra per ieiuniuz et orationes clausit:
Incassum munita sunt cetera: cum loc⁹ vnus
de quo hosti patet aditus munitus non est.
AVGV. de ver. do. Quere autem in ver
bis eius: nihil inuenies quod deum rogaue
rit. ascendit quidem orare: noluit deum roga
re: sed se laudare: et roganti insultare. publi
canum autem cordis conscientia remouebat:
sed pietas applicabat. vnde sequitur: Et pu
blicanus a longe stans vole. nec oculos ad ce
lum leuare. **THEO.** Quamuis autem pu
blicanus stetit dicatur: distabat tamen a pha
riseo tam verbis q̄ habitu: necnō et corde cō
trito. nam verebatur oculos leuare in celum:
censens indignos visionis superne eos qui
maluerunt bona terrena spectare et querere:
necnō et pectus tundebat. vnde sequitur: Sz
percutiebat pectus suum: cor quodammodo
fungens causa cogitationum prauarum nec
non et excitans vt dormitans. vnde non aliud
q̄ deum propitiationem petebat. Sequit. n.
Dicens: Deus propitius esto mihi peccato
ri. **CHRY.** Audiuit qz non suz velut hic
publicanus: nec indignatus est sed compun
ctus: detexit ille vulnus querit hic medicinā.

Nemo igitur illud frigiduz proferat verbū.
Nō audeo: pudorosus sum non possum ape
rire os. Talis reuerentia est diabolica. Dult
. n. diabol⁹ obserare tibi fores accessus ad de
um. **AVGV.** de ver. do. Quid igitur mi
raris si de⁹ ignoscit: quando ipse agnoscit: et
longinquo stabat: deo tamē appropinquabat
et cum dominus de prope attendebat. **Excel
sus.** n. dominus et humilia respicit: nec ocu
los ad celum leuabat vt respiceret: tremebat
conscientia spem subleuabat percutiebat pe
ctus suam: penas de seipso exigebat: propte
rea dominus confitenti parcebat. Audisti su
perbum accusatorem: audisti humilem reuz.
audi nunc iudicem dicentem: Amen dico vo
bis: descendit hic iustificatus in do. suam ab
illo. **CHRY.** Beminos aurigas et duas
bigas in stadio positas sermo presens propo
nit in altera quidem iusticiam cum superbia. i
altera peccatum et humilitatem. et vides bigā
peccati superare iusticiam: non proprijs vir
tutibus: sed humilitatis coniuncte. Illam ve
ro deuictam non fragilitate iusticie sed mole
et timore superbie. nā sicut humilitas per sui
eminentiam peccati pondus superat: et salies
attingit deum: sic superbia ob sui molem de
facili iusticiā deprimit. si ergo plura facta strē
nue geras: putas autez te posse presumere to
ta caruisti oratione. si vero mille feras in con
scientia falses reatum: et hoc solum de te cre
das qz es infimus omnium: multam obtine
bis ante deum fidnciam. Et ideo sue senten
tie causam assignans subdit: quia omnis qui
se exaltat humili. et qui se humili. exalta. Humi
litatis nomen multiplex est. Est. n. quedam
virtus humilitas: iuxta illud. Cor contritum
et humiliatum deus non despicias. Est et hu
militas ab erumnis: iuxta illud: Humiliauit
in terra vitam meam. Est et humilitas a pec
catis et superbia et insatiabilitate diuitiarum.
Quid. n. humilius his qui se submittunt in
diuitijs et potentatu et hec reputant magna.
BASI. Similiter etiam et exaltari laudabi
liter contingit: quādo scilicet non humilia co
gitas sed mens tua est per magnanimitatem
in virtute erecta. Talis autem animi celsitu
do est eminentia in tristitijs: terrenozum: con
temptus: conuersatio in celis: et videtur hu
iudinodi mentis sublimitas eādez habere dif
ferentiam ad elationē quam arroganti pa

rit: quam habet corpulentia corporis bene di-
 spositu ad inflationem carnis euz ex hydro-
 po si tumet. **CHRY.** Nec igitur fastus infla-
 tio ab ipsis celis potest deprimere non cau-
 tem: humilitas vero et ab ipsa abyfso reatuuz
 hominem sublimare. hec enim pre phariseo
 publicanum saluauit. latronem ante aposto-
 los duxit. illa vero etiam in corporeaz ingref-
 sa est potestatem. Eterum si iuxta delicta hu-
 militas tam facile currit vt superbiam iusticie
 transeat. si iusticie contunxeris eam: quo non
 ibit: assistet ipsa tribunali diuino in medio an-
 gelorum cum fiducia multa. **Itursum si factus**
coniunctus iusticie eaz deprimere potuit si co-
iunctus sit peccato: in quantam gehennaz de-
trudet: hoc dico non vt negligamus iusticia:
sed vt fastum videmus. THEO. Sed for-
 sitan mirabitur aliquis: quomodo phariseus
 cum pauca verba sue laudis protulerit cōdē-
 natur. **Job** vero cum plurima fuderit corona-
 tur: **Et** scilicet q; phariseus talia dicebat cri-
 minando alios: nulla ratione cogente: **Job** ve-
 ro vrgentibus euz amicis et pressuris premē-
 tibus coactus ē proprias virtutes referre ad
 dei gloriam: ne homines desisterent a profe-
 ctu virtutis. **BEDA.** Typice autem phari-
 seus est populus iudeorū qui ex iustificationi-
 bus suis extollit merita sua: publicanus ve-
 ro gentilis est: qui longe a deo positus confi-
 tetur peccata sua: quorum vnus superbiēdo
 recessit humiliatus: alter lamentando appro-
 pinquare meruit exaltatus.

Dominica. xij. **M**arci. vij. cap.

Uxiēs iesus de finibus ty-
 ri vēit per sidonem ad ma-
 re galilee inter medios fi-
 nes decapoleos. **Et** addu-
 cunt ei surdum et mutuz.
Et deprecabantur euz vt imponat illi
 manum. **Et** apprehendens euz de tur-
 ba seorsum misit digitos suos in auri-
 culam eius: et expuens tetigit linguam
 eius: et suspiciens in celum ingemuit et
 ait illi: **Effeta:** quod est adaperire. **Et**

statim aperte sunt aures eius: et solutū
 est vinculum lingue eius: et loquebatur
 recte. **Et** precepit illis necui dicerent.
Quanto autem magis precipiebat tan-
 to magis plus predicabant: et eo ampli-
 us admirabantur dicentes: **Bene** om-
 nia fecit: et surdos fecit audire: et mul-
 tos loqui.

THEO. In gentilium locis moram domi-
 nus facere non volebat ne occasionem iude-
 is daret: vt transgressorem legis cum estima-
 rent q; se gentibus admiscebat: et ideo confe-
 stim reuertitur. vnde dicitur: **eri. ie. de fi. Ty-**
ri ve. per si do. ad ma. gal. inter me. fi. deca-
poleos. BEDA: Decapolis est regio. x. vr-
 bium trans iordanem ad orientem contra ga-
 lileaz. **Ad** ergo dicitur q; dominus venit ad
 mare galilee inter medios fines decapoleos:
 non ipsos fines decapolis intrasse significat.
 neq; enim mare nauigasse dicitur: sed potius
 ad mare vsq; venisse: atq; ad ipsuz peruenis-
 se locum qui medios fines decapolis longe
 trās mare positos respiciebat. **Sequitur:** **Et**
addu. ei. sur. et mu. et depreca. eum vt impo.
illi manum. THEO. Quod recte post de-
 moniace liberationem ponitur: ex demonio
 eniz talis passio erat. **Sequitur:** **Et** appre. cū
def. scor. misit di. su. in auri. ei. **CHRY.**
Seorsum a turba oblatum surdum et mutuz
 apprehendit: vt diuina miracula non faceret
 manifeste: instruēs nos vanam gloriam eijce-
 re et timores. nihil enim est ex quo aliquis mi-
 racula operetur: sicut si humilitatē colat: et mo-
 destiam sequatur. **Misit** vero digitos in auri-
 culam potens verbo sanare: vt ostenderet q;
 diuina virtute dicatum erat corpus diuinitati
 vnitum: et operatio eius. **Quia** enim propter
 transgressionem ade: natura humana multaz
 incurrerat passionem: ac membrorum et sen-
 suum lesionem: veniens christus i seipso p-
 fectōem demonstrauit humane nature: et p-
 pter hoc digitis aures aperuit et sputo loque-
 lam dedit. vnde sequitur: **Et** expuens tetigit
 linguam eius. **THEO.** **Et** scilicet ostēde-
 ret q; omnia membra sacri corporis eius diui-
 na existunt et sancta: sicut et sputum quod vin-
 culum lingue dissoluit. **Etenim** omne sputū
 superfluitas est: sed in domio omnia diuina.

fuerunt. Sequitur: *Et suspiciens in celum* i
 genuit et ait: *Effeta: quod est adaperire.* **BED**
DA. Suscepit quidem in celum: ut ide mu
 tis loquelam: inde auditum surdis: inde cun
 ctis infirmantibus medelam doceret esse que
 redas. In genuit autem: non quod ipsi opus eēt
 cum gemitu aliquid petere a patre qui cuncta
 petentibus donat cū patre: sed ut nobis gemē
 di daret exempla: cum vel pro nostri: vel pro
 nostrorum erratibus proximorū superne pie
 tatis presidia inuocamus. **CHRY.** Simul
 etiam ingemuit: nostram causam suscipiens i
 seipso: et nature misertus humane: videns mi
 seriam in quam humanum genus inciderat.
BEDA: Quod autē ait: *Effeta. i. adaperire:*
 ad aures proprie pertinet. aures. n. ad audie
 dum aperiende: lingua vero ut loqui posset a
 retinaculis erat sue tarditatis soluenda. unde
 sequitur: *Et statim aper. sunt au. eius. et solu.*
ē vin. lin. eius: et loque. recte. Vbi utraq; na
 tura vnius et eiusdem Christi manifeste disti
 cta est. Suspicens quidem in celum quasi ho
 mo deus deprecatus ingemuit: sed mox vno
 sermone quasi potens diuina maiestate cura
 uit. Sequitur: *Et precepit eis ne cui dicerēt.*
HIERO. Idem quod non in virtutibus
 gloriandum esse docuit: sed in cruce et humi
 liatione. **CHRY.** Precepit etiam miracu
 lum occultare: ne aī tps accēderet iudeos ad
 homicidium per inuidiam perpetrandum.
HIERO. *Et iustas autē i monte posita vn*
diq; circumspecta abscondi non pōt: et humi
litas semp precedit gloriā. vñ sequit: Quan
to autē eis precipiebat: tanto magis plus pre
dicabant. **THEO.** Docemur autē ex h cum
 alicui beneficia elargimur: mime applausus
 et laudes petere: cū vero accepimus beneficia
 benefactores predicare et laudare quibus nolint.
AVG. de con. euan. Si autē sciebat eos si
 cut ille q notas habebat et presentes et futuras
 boiū voluntates tanto magis predicaturos:
 quanto magis ne predicarent eis precipiebat:
 ut quid hoc precipiebat: nisi pigris volebat
 ostendere quanto gaudiosius: quanto seruen
 tius cum predicare debeant: quibus iubet ut
 predicent: quando illi qui prohibebantur tace
 re non poterant. **GLO.** Et predicatiōe au
 tem saluatorum a christo: crescebat admiratio
 turbarum et confessio beneficiorū christi. vn
 de sequitur: *Et eo amplius admira. di. Be/*

ne omnia fecit. h. s. surdos fecit audire et mu
 tos loqui. **HIERO.** Mystice autem tyr
 interpretatur angustia: et significat iudeas: cui
 dñs dicit: *Et angustatum est strati a qua trās*
fert se ad gentes alias. Sidon venatio inter
 pretatur. si era autē indomita nostra natio est et
 mare: quod fluctuosa volubilitas est. Inter me
 dios autē fines decapoleos. quod interpretatur de
 calogi mandata: saluator ad saluandas gētes
 venit. Venus autem humanum per multa
 mēbra: quasi vnus homo varia peste absum
 ptus enumeratur in protoplasto: cecatur duz
 male vidit: surdus fit cum audit: obmutescit
 cum loquitur. Deprecantur autem euz ut im
 ponat illi manum. quod incarnatum fore domi
 num multi iusti et patriarche cupiebant et op
 tabant. **BEDA.** Vel surdus et mutus est
 qui nec aures audiendi verba dei habet: nec
 os aperit pro loquendis: quales necesse ē ut
 hi qui loqui iam et audire diuina eloquia didi
 cerunt: domino sanandos offerant. **HIE**
RO. Seorsum autem semper a turbulen
 tis cogitationibus et actibus inordinatis ser
 monibusq; incompositis educitur: qui sana
 ri meretur. Digni autē qui in aures mittun
 tur: verba vel dona spiritus sunt: de quo dici
 tur. *Digitus dei est h.* Sputum autem diui
 na sapientia est que soluit vinculum labiorū
 humani generis: ut dicat: *Eredo in deum pa*
trēm omnipotentē et reliqua. Suspicens au
 tem in celus ingemuit. i. gemere nos docuit:
 et in celus thesauros nostri cordis erigere: quod
 per gemitum compunctionis intime fruola
 leticia carnis purgatur. A parte sunt autē au
 res ad hymnos et cantica et psalmos. Soluit
 linguam ut eructet verbum bonum: quod nō
 possunt nec verbera cohibere.

Dominica. xiiij. Luc. x. cap.

Bati oculi q vident que
 vos videtis. Dico enim
 vobis: quod multi prophete
 et reges voluerunt videre
 que vos videtis et non vi
 derunt: et audire que vos auditis: et nō
 audierunt.

THEO. Quia superius dixerat: *Nemo*

230
nominat quid sit pater nisi filius: et cui voluerit
filius reuelare: verificat discipulos quibus pa-
ter per eum reuelabatur. unde dicitur: Beati
oculi qui vident quod vos videtis. **CIRYL.**
Conuertitur quidem ad eos quod repellens iu-
deos surdos et cecam mentes gerentes nec vi-
dere volentes: totum se prebebat diligentibus
eum: et beatos asserit oculos videntes que prius
alijs ipsi videbant. Illud tamen scire conuenit: quod
videre non significat actum oculorum sed me-
tis recreationem in prestantis beneficijs: puta
siquis dicat: Ista vidit bona tempora. id est gaudi-
us est in bonis temporibus: sicut illud: Vide
as bona hierusalem. Multi enim iudeorum
viderunt christum diuine operantem: corpo-
rali. scilicet intuitu: nec tamen omnibus beatifica-
tio conuenit. non enim crediderunt: sed neque
viderunt gloriam dei oculis mentis. Beatifi-
cati sunt ergo oculi nostri in hoc: quod fide vidi-
mus verbum pro nobis hominem factum in-
primis nobis decorem sui numinis. ut nos
sibi conformes faciat per sanctificationes atque
iustitiam. **THEO.** Beatificati sunt ergo et omnes
simpliciter qui cum fide respiciunt ex hoc quod anti-
quus prophetas et reges deum in carne videre et audire
optauerunt. unde sequitur: Dico enim vobis. quod
multa prophetae et re. vobis. videre que vos vide-
re et non vide. et audi. quod vos audi. et non au. **BE.**
Mattheus aperit prophetas et iustos appel-
lat: ipsi enim sunt reges magni quia tentatio-
num suarum motibus non sentiendo succumbe-
re sed regendo precesse nouerunt. **CHRY.**
Ex hoc autem dicto plures existimant prophetas
caruisse christi noticia. sed si optauerunt videre
quod viderunt apostoli: nouerunt illum venturum
ad homines: et dispensatur quod dispensauit. nullus
enim horum appetitum quod mente non concepit: non
erunt ergo filium dei vnde non simpliciter dicit: Vo-
luerunt videre me: sed quod vos videtis nec audi-
re me sed quod vos auditis. Viderunt enim ipsum: non
tamen iam incarnatum: nec sic cum hominibus pueris tantum nec
tanta maiestate eis loquentem. **BE.** Illi enim a lon-
ge in speculis per speculum et in enigmate viderunt.
Apostoli autem in presentia habentes dominum quicquid vo-
luerunt interrogando discunt: nequaquam per an-
gelos aut alias visionum species optauerunt. **ORI.** Sed quare dicit plerisque prophetas
optasse non autem omnes: quod de abraam dicitur quod vidit
deum christi et letatus est: quam visionem non plures im-
mo pauci viderunt. fuerunt autem alij prophetas et iu-

sti non cuncti: ut visionem abraam et presertim apostolorum etiam
gereret. Et hos dicit non vidisse sed optasse.
ET ecce quidam legisperitus surre-
xit tentans illum et dicens. Magister
quid faciendo vitam eternam posside-
bo. At ille dixit ad eum. In lege quid
scriptum est? Quomodo legis? Ille
respondens dixit. Diliges dominum
deum tuum ex toto corde tuo et ex tota
anima tua: et ex omnibus viribus tuis
et ex omni mente tua: et proximum tuum
sicut teipsum. Dixitque illi: Recte respō-
disti: hoc fac et viues.
BE. Dixerat supra dominus quod nomina eorum scripta
sunt in celis unde ut puto occasione tentandi
dominum legisperitus assumpsit. vnde dicit: Et ecce quod le-
gispe. surrexit tentans illum. **CI.** Erant enim quidam
vbiessim cum euntes totam regionem iudeorum incu-
santes christum et dicentes quod preceptum moysi inutile di-
ceret: ipse autem quasdam nouas doctrinas pro-
ferret: volens ergo legisperitus seducere christum ut aliquid
contra moysen loqueretur. adest tentans ipsum magi-
strum vocans: doceri non patiens. Et quod dominus solus
erat his qui veniebant ad eum loqui de vita eterna:
vnde legisperitus eius eloquij. Et quod tenebat astu-
te nihil aliud audit nisi quod per moysen edita sunt
Scriptura. At ille dixit ad eum: In lege quod scri-
ptum est: quomodo legis? **AM.** Erant enim ex his qui sibi
legisperiti videntur quod verba legis tenent: vim legis
ignorant et ex ipso legis capitulo docet esse legis
ignaros prophetas qui in principio statim lex patris et
filii predicauerunt: incarnationis diuine annunciarunt
sacramentum. **Segf. n.** Ille respondens dixit. Dilige dominum
de. tu. et totum. cor. tuo: et ex tota anima tua: et ex
omni. viri. tuis: et ex tota mente tua. **BA. Qd**
dicit: Tota mente tua: in cetera non recipit sectionem:
nam quicquid dilectionem in infirmis expenderis: si
tibi necessario a toto deficiet. Sic enim in vase ali-
quo plenus liquore in quantum emanat foras: tamen ne-
cesse est plenitudini derogari: sic et in anima in quantum
emanauerit ab ipsius dilectione ad illicita: in tantum
minui necessarium est amorem ad deum. **GRE. n.**
In tria autem quidam anime vis discernit. **Sec**
enim est augmentativa solus et nutritiva: que est in plantis
reperitur. Alia est que sensualiter disponitur: que saluatur
in natura irrationalium animalium. Perfecta autem vis
anime est rationalis: que in natura humana conspicitur
Dicendo ergo cor: substantiam corporalem si

gnificauit .s. nutritiuam. dicendo *No aiam:*
mediocrem. i. sensitiuam. dicendo *No mentez:*
altiozem naturam. i. intellectiuam et considerati-
uam potentiam. **THEO.** Sic igitur intelli-
gendum est quod opus nos omnes virtute anime amori
diuino subijcere: et hoc viriliter et non remisse.
vnde additur: *Et ex omnibus viribus tuis.*
MAXI. Cum hac igitur intentione trinitas ad
deum dilectionem lex pertractat: ut auellat nos
a trina mundi habitudine: qua respicit ad pos-
sessiones: ad gloriam: et ad voluptates: in qui-
bus etiam tentatus christus. **BA.** Siquis autem
querat quo pacto diuina dilectio poterit obti-
neri: dicemus idocibilis est diuina dilectio: nam
nec lucis gaudere potest: nec vitas amplecti ab
alto didicimus: vel amare parentes aut alios:
et multo magis diuine dilectionis doctrina. Sed
seminalis quedam ratio nobis insita est intrinse-
cus: habens casus ut homo deo adherat quam
rationem accipiens doctrina diuinorum preceptorum
colam diligenter: cauteque fouere et ad perfectionem
diuine gratie producere consuevit. naturaliter. n.
bonum amamus: amamus etiam proprium et cognatum:
nec non et benefactoribus sponte affectionem totam
profundimus. Sic igitur bonus est deus: omnia
vero bonum desiderat quod voluntarie perficitur:
naturaliter nobis inest: quem tamen per boni-
tatem minime nouissemus: ex hoc ipso tamen
quod ab ipso processimus tenemur ipsum ultra mo-
dum amare: tantum. .s. nobis cognatum. **Maiores**
etiam est et benefactor et omnibus quod naturaliter di-
ligunt. Est igitur primum et precipuum mandatum di-
uine dilectionis: sicut autem primi completiuus et ab
eo completum quo monemur diligere primum. vnde
sequitur. *Et primum tuum sicut teipsum.* Sor-
timur autem a deo potentiam ad huius executionem
mandati. Quis autem non nouit quam mansuetum et com-
municatiuum animal est homo: non autem solitarius et
siluestre: Nihil enim tantum proprium est nostre na-
ture: sicut adinuicem concitare: et mutuo indige-
re: et cognatum diligere. Quorum ergo primum
videns dominus nobis tradit semina: horum primum
fructus requirit. **CHRY.** Tu tamen attende quod
liter fere cum eodem excessu postulat utrumque pre-
ceptum de deo enim ait: *Toto corde tuo. de proxi-
mo: Sicut teipsum.* Quod si diligenter con-
seruare: nec seruus eris nec liber nec victor nec
victus: nec diues nec pauper: nec notus vnde
erit diabolus. Potius enim palee ignis suffi-
nerent inmissionem quam seruationem charitatis diabo-

lus: a deo cuncta superat dilectionis constantia.
GRE. xxix. mo. *Et cum autem dicat: Diliges pro-
ximum tuum sicut teipsum. quomodo alteri
miserando pius est: qui adhuc iniuste viuendo
fit impius sibi ipsis?* **CHRY.** *Et cum au-
tem legis peritus respondisset que continebantur
in lege: Christus cui nota sunt omnia: sci-
dit fallacie eius rubeam. Sequitur enim: Dixitque il-
li: recte respondisti hoc fac et viues.* **ORI.**
*Ex his indubitanter colligitur quod fuit quod predicatur
sine mundi creatorem deum et antiquas scri-
pturas ab eo traditas: vita perpetua est. At-
testatur enim dominus sumenti: ex deuterono-
mio quidem illud: Diliges dominum de-
um tuum: Ex leuitico vero illud: Diliges pro-
ximum tuum sicut teipsum. Nec autem dicta
sunt contra sequaces valentinus basilidis et mar-
tionis. Quid enim aliud voluit nos facere ad
querendum vitam eternam: nisi que continetur
lex et prophete.*

E Ille autem volens iustificare se-
ipsum dixit ad iesum. *Et quis est meus
proximus?* Suspiciens autem iesus di-
xit. *Homo quidam descendeat ab hie-
rusalem in hierico et incidit in latro-
nes: qui etiam dispoliauerunt eum: et pla-
gis impositis abierunt semiuino reli-
cto. Accidit autem ut sacerdos quidam
descenderet eadem via: et viso illo prete-
riuit. Similiter et leuita: cum esset secus
locum et videret eum pertransiit. Sa-
maritanus autem quidam iter faciens
venit secus eum et videns eum: miseri-
cordia motus est. Et appropians ali-
ligauit vulnera eius: infundens oleum
et vinum: et imponens illum in iumentum
suum duxit in stabulum: et curam eius
egit. Et altera die protulit duos dena-
rios: et dedit stabulario et ait. *Curam il-
lius habe: et quodcumque super erogaueris:
ego cum rediero reddam tibi.* Quis
horum trium videtur tibi proximus fuisse
illi qui incidit in latrones? At ille di-
xit. *Qui fecit misericordiam in illum.* Et ait
illi iesus. *Vade et tu fac similiter.**

231

CIRYL. Mandatus legis peritus a salua-
toxe q̄ recte respondit: in superbiāz prorupit:
nullum sibi proximum putans esse: quasi nul-
lus esset ei in iusticia comparandus. vnde di-
citur: Ille autem volens iustificare seipsum:
dixit ad iesum: Et quis est meus proximus?
Circumueniunt enim eum quodammodo al-
ternatiz vitia ⁊ fallacia qua tentando quesue-
rat: ad arrogantiam lapsus. In hoc autem q̄
querit: Quis est meus proximus: vacuus a
dilectione proximi ostenditur: cum non esti-
met aliquem sibi proximum esse: ⁊ per conse-
quens a dilectione diuina: qm̄ cum fratrem nō
diligat quem videt: non potest deum diligere
quem non videt. **AMBRO.** Respondit
etiam q̄ nesciret proximum suum: quia non
credebat in christum: ⁊ qui christum nescit: ne-
scit legem. Cum enim veritatem ignoret: quo
modo potest scire legem: que annunciat veri-
tatem. **THEO.** Saluator autem non acti-
bus aut dignitatibus sed natura determinat
proximum. q. d. nō putes q̄ quis iustus sis:
nullus tibi sit proximus. Omnes namq̄ qu
eandem naturā cōmunicant: proximi tui sunt:
fias igitur ⁊ tu eorum proximus: non loco s̄
effectu: ⁊ circa eos cura: ⁊ ad hoc samaritanū
in exemplum ducit. vnde sequitur: Suspectus
autem iesus dixit. Homo quidaz descē.
ab hic. in hieri. **GRECVS.** Bene est ge-
neris appellatio. non enim ait: Descendit q̄
dam: sed homo quidam. nam sermo fit de to-
ta humanitate. **AVG.** de que. euan. Ho-
mo enim iste ipse adam intelligitur in gene-
re humano. Hierusalem ciuitas pacis: illa ce-
lestis: a cuius beatitudine lapsus est. hierico
interpretatur luna ⁊ significat mortalitatez no-
stram propter hoc q̄ nascitur: crescit senescit:
⁊ occidit. **AVGV.** contra pelagium: Del
hierusalem que interpretatur visio pacis: pa-
radisum dicimus. Ante enim q̄ peccaret ho-
mo in visione pacis erat: hoc est in paradiso:
vbi quicquid videbat pax erat ⁊ leticia. Inde
descendit quasi humiliatus ⁊ miser factus p̄
peccatum hierico. i. in mundum: in quo om-
nia orta occidunt sicut luna. **THEO.** Mō
autem dicit Descendit: sed descendebat: sem-
per. n. humana natura ad inferiora tendebat:
⁊ non in parte sed in toto vite attendebat pas-
sibili. **BA.** Conuenit etiam hoc si quis loca
perspexerit. hierico enim tenet loca cōuallia

palestine hierusalem vero in cacumine sita ē
occupans apicem montis venit igitur homo
ab altis ad infima vt a latronibus caperetur:
qui incolebāt desertum vnde sequitur: Et i-
cidit in latrones. **CHRY.** Idm̄ istius
hoīs miserandus est casus: qui iermis ac de-
stituit i latrones inciderit: quiq̄ improuidus
incautusq̄ eaz viam elegerit: qua euadere pre-
donum manus nequuerit. non. n. posset in-
ermis armatos: improuidus pessimos incau-
tus nociuos effugere. Quippe cum malicia
semper armata sit dolis: crudelitate septa: mu-
nita fallacia: ⁊ ad nocendi seuitiam prepara-
ta. **AMBRO.** Qui sunt autem isti latro-
nes nisi angeli noctis atq̄ tenebraruz: i quos
non incidisset: nisi eis mandati celestis deui-
us se fecisset obnoxium. **CHRY.** In cro-
dō igitur mundi nocendi fallaciaz diabolus
est operatus in hominem: in quez fallandi vi-
rus exercuit: ⁊ malicie nocentiam dedicauit.
AVGV. contra pelagium: Incidit ergo i
latrones. i. in diabolum ⁊ angelos eius qui
per inobedientiam primi hominis humanuz
genus despoliauerunt morum scilicet orna-
mentis ⁊ vulnerauerunt bono scilicet possibi-
litatez liberi arbitrij perditio. vnde sequitur.
Qui etiam despoliauerunt eum ⁊ plagis im-
positis abierunt. In illo enim peccante plagā
fecit: in nos vero plagas: cum per vnum pec-
catuz quod contrabimus superaddimus mul-
ta peccata. **AVGV.** de que. euan. Del spo-
liauerunt hominem immortalitate: ⁊ plagis i-
positis peccata suadendo reliquerunt semiu-
uum: quia ex parte qua potest intelligere ⁊ co-
gnoscere deum viuus est homo: ex parte au-
tem qua peccatis contabescit ⁊ premitur: mor-
tuus est. ⁊ hoc est quod subditur: semiuuo re-
licto. **AVGV.** contra pelagium: Semiu-
uus. n. h̄z vitalem motum idest liberum arbi-
trium vulneratum ⁊ ad eternam vitam quam
perdiderat redire non sufficebat: ⁊ ideo iace-
bat: quia vires ei proprie ad surgendum non
sufficiebant: vt ad se sanandum medicum. i.
deuz requireret. **THEO.** Aut semiuuus
dicitur homo p̄ peccatum: q̄ anima imorta-
lis est: corp̄ vero mortale ita vt medietas ho-
minis morti succumbat: aut quia humana na-
tura in christo sperabat consequi salutem: ita
vt nō omnino morti succumberet: sed inquā-
tum adam peccauerat: mors in mundum in-

trahit in christi vero iustificatione mors erat destruenda. **AMBR O.** Vel spoliat que accepimus indumenta gratie spiritualis: et sic vulnera inferre consueuerunt. nam si intemperate que sumpimus indumenta seruemus: plagas latronum sentire non possumus. **BA.** Vel potest intelligi quod expoliauerunt eum plagis prius impositis: precedunt enim vulnera nuditatem: ut intelligas quod peccatum gratie precedat carentiam. **BEDA.** Dicuntur autem plage peccata quod his nature humane integritas violatur. Abierunt autem non ab infidijs cessando: sed infidiarum fraudes occultando. **CHRY.** Sic itaque homo. id est adam iacebat destitutus salutis auxilio: confossus vulneribus delictorum: cui nec sacerdos aaron transiens sacrificio potuit profuisse. Sequitur enim: Accidit autem ut sacer. quidam descen. eadem via: et viso eo preteriiit. Nec est eius frater moyses leuita: per legem potuit subuenire. unde sequitur: Similiter et leuita cuius esset secus locum et videret eum pertransiit. **AVG.** contra pelagium: Vel in sacerdote et leuita duo tempora intelliguntur: legis. scilicet et prophetarum: in sacerdote lex per quas sacerdotium et sacrificia instituta sunt. in leuita vaticinium prophetarum. quorum temporibus humanum genus sanari non potuit: quod per legem conditio peccati non aboleuit. **THEO.** Dicit autem preteriiit: quod lex venit et stetit usque ad tempus prescriptum: deinde non valens curare abiit. vide etiam quod lex non ad hoc data est precogitatiue ut hominem curaret: non enim poterat homo a principio suscipere christi mysterium et ideo dicit: Accidit ut sacerdos quidam. quod consueuimus dicere in his que non premeditatiue fiunt. **AVG.** de verbis domini: Vel quia homo descendens a hierusalem in hiericho israelita fuisse intelligitur: quod intelligi potest quod transiens sacerdos utique genere proximus preteriiit iacentem. transit leuita et hic genere proximus: iacentem et ipse contempnit. **THEO.** Misertum inquam illius fouere eum cogitauerunt: postmodum vero tenacitate deuicti abierunt retrosum. hoc. n. designat quod dicit: preteriiit. **AVG.** de verbis domini: Transiit samaritanus genere longinquus: misericordia proximus: fecit quod sequitur: Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum. In quo samari-

tano se voluit intelligi dominus noster iesus christus. samaritanus enim custos interpretatur: et de ipso dicitur: Non dormitabit neque dormiet qui custodit israel: quod resurgens a mortuis iam non moritur. Denique cuius dictum esset illi: Quia samaritanus es et demonium habes: negauit se habere demonium quod se nouerat demonum expulsozem: non se negauit infirmum custodem. **GRECUS.** Vocat autem hic christus se samaritanum oportune: cuius. n. alloqueretur legisperitum superbientem in lege voluit exprimere quoniam nec sacerdos nec leuita et qui conuersabantur in lege: legis propositum implebant: sed ipse venit consummaturus legis propositum. **AM.** Sic autem samaritanus etiam erat descendens. Quis enim est qui descendit de celo: nisi qui ascendit in celum filius hominis qui est in celo? **THEO.** Dicit autem iter faciens. quasi ex proposito hoc statuens: ut nos curaret. **AVG.** contra pelagium: Venit autem in similitudine carnis peccati: ideo secus eum quasi in similitudine. **GRECUS.** Vel secus viam venit: fuit enim vere viator: non deuiator gratia nostri descendens ad terram. **AM.** Veniens autem factus est compassionis nostre susceptione finitimus et misericordie collatione vicinus. unde sequitur: Et videns eum misericordia motus est. **AVG.** contra pelagium: Videns quidem eum iacentem: non valentem: non currentem et ideo misericordia motus est: quod in eum nullum meritum inuenit quo curari dignus esset: sed ipse de peccato damnauit peccatum in carne. unde sequitur: Et appropians alligauit vulnera eius infundens oleum et vinum. **AVG.** de verbis domini: Quid enim tam longinquum: quid tam remotum? Quod deus ab hominibus: immortalis a mortalibus: iustus a peccatoribus: non loco longe sed dissimilitudine. Cum ergo haberet in se duo bona scilicet iustitiam et immortalitatem: et nos duo mala scilicet iniquitatem et mortalitatem si utriusque malum nostrum suscepisset: par noster fuisset et liberatore nobiscum opus haberet. ut ergo esset non hoc quod nos: sed prope nos: non est ille peccator ut tu: sed factus est mortalis quod tu suscipiendo penam: et non suscipiendo culpam: deleuit et penam. **AVG.** de que. euam. Alligatio vulnerum est cobibitio peccatorum: oleum consolatio spei bone apud indulgenti-

am datam ad reconciliationem pacis: vinum
 exhortatio ad operandum feruentissime i spi
 ritu. **AMBR.** Vel cōstringit vulnera
 nostra austeriore precepto sicut oleo fouet re/
 missionem peccati sic vino compungit denun/
 ciationem iudicij. **GREGO.** xx. mora.
 Vel in vino morsum distractionis adhibet: i
 oleo mollitiem pietatis: per vinum vnguan/
 tur putrida: per oleum sananda foueantur.
 Adiscenda est ergo lenitas cum seueritate: et
 faciendum est quoddam ex vtroq; tempera/
 mentum: vt ne q; multa asperitate exulceren/
 tur subditi: neq; nimia benignitate soluatur.
THEOPHI. Vel aliter: Que secundū
 hominem est conuersio oleum est: que vero
 secundum deum vinum est: quod diuinita/
 tem significat: quas nemo potuisset sustinere:
 nisi oleum haberetur idest conuersatio huma
 na. vnde quedam operatus est humane: que/
 dam diuinitus. Infudit ergo oleum et vinum
 quia nos humanitate et diuinitate saluauit.
CHR. Vel vinum infudit idest sangui
 nem passionis et oleum chrisimatis sanctifica/
 tio confert per chrisimatis vnctionem a celesti
 medico conscissa loca ligant: et intra semetip/
 sa retinentia medicinam operante medicami/
 ne: pristine sanitati redduntur. Infuso ergo
 vino et oleo imposuit eum super iumentum.
 vnde sequitur: Et imponens illum in iu. su.
 duxit in stabulum: et curam eius egit. **AV/
 GV.** de que. euan. Iumentus eius est caro:
 qua ad nos venire dignatus est. Imponi iu/
 mento: est in ipsam incarnationem chrisi cre
 dere. **AMBR.** Vel iumento imponit
 dus peccata nostra portat: et pro nobis dolet:
 homo enim iumento similis factus est: et ideo
 supra iumentum suum nos imposuit: ne nos
 esset sicut equus et mulus: vt per nostri cor
 poris assumptionem infirmitatem nostre car
 nis aboleret. **THEOPHI.** Vel imposu
 it in suum iumentum idest in corpus suum.
 membranaq; sua nos fecit: et partici es cor/
 poris eius: et lex quidem non omnes suscipie
 bat. Adoabite inquit et ammonite non intra
 bunt in ecclesiam dei. nunc vero in omni gē/
 te qui timet dominum: ab eo suscipitur volēs
 credere et pars ecclesie fieri: propter hoc di/
 cit: q; duxit eum in stabulum. **CHR.**
 Est enim stabulum ecclesia que in itinere mu
 di lassatos: et sarcinis delictorum defessos su/

scipit venientes: vbi deposito onere peccato/
 rum viator lassus reficitur: et refectus salubri
 pascua reparatur. Et hoc est quod dicitur: Et
 curam illius egit: Totum enim quicquid con
 trarium nocens et malus est foris est: quia in
 tra stabulum requies omnis salubritasq; in/
 clusa est. **BEDA.** Et bene iumento imposi
 tum duxit in stabulum: quia nemo nisi per ba
 ptismum corpori chrisi adunatus: ecclesiam
 intrabit. **AMBR.** Sed quia non vaca
 bat: samaritano huic diu in terris degere re/
 deundum erat vnde descenderat. vnde sequi
 tur. Et altera die protulit duos denarios et d
 dit stabulario: et ait: Curam illi⁹ habe. Quis
 ē iste alter dies: nisi forte ille dominice resur/
 rectionis: de quo dictus est: Hec est dies quā
 fecit dominus: Duo autem denarij sunt duo
 testamenta que imaginem in se habent eterni
 regis expressam: quorum precio vulnera no/
 stra curantur. **AVGV.** de que. euan. Vel
 duo denarij sunt duo precepta charitatis: quā
 per spiritum sanctum acceperunt apostoli ad
 euangelizandū ceteris: vel promissio vite pre
 sentis et future. **ORIGE.** Vel duo dena
 rij videtur mihi esse scientia sacri: quō pī in
 filio et fili⁹ in patre sit: qua velut mercede do/
 nae ecclie angelus: vt diligētius curet boiem
 sibi cōmendatū: quē p angustia tēpō etia ipse
 curauerat. Et promittitur ei quicquid de suo
 in medela semiuuentis expenderet illico esse
 reddendus. vnde sequitur: Et quodcumq; su
 pererogaueris ego cum rediero reddaz tibi.
AVG. de que. euan. Stabularius fuit apo
 stolus qui supererogauit aut illud consilium
 quod ait: De virginibus autem preceptū do/
 mini non habeo: consilium autem do. aut q
 etiam manibus suis operatus est: ne infirmo
 rum aliquē in nouitate euangelij grauaret: cū
 ei liceret ex euāgelio pasci. Adultū ēt supero
 gauerūt apostoli. s; et p tpe doctores q vetus
 et nouū testm̄ exposuere: supererogauerunt p
 gibus retributionē accipiēt. **AM.** Beat⁹ er
 go ille stabularius qui alteri⁹ vulnera curare
 pōt. Beatus ille cui dicit iesus: Quodcumq;
 superogaueris: reuertēs reddam tibi. S; qñ
 reuerteris dñe nisi iudicij die: Nam l; vbiq;
 sis semp et stās i medio nr̄uz: n̄ cerneris a no
 bis: erit tñ tps quo vnuer sa caro te respiciet
 reuertentē. Reddes ergo qd debes beatis: q
 b⁹ es debitoz. Vtinā nos simus idonei debi

tores: vt qđ accepimus possimus exoluere.

CIRYL. His ergo premissis: oportune iam dñs legisperitū interrogat subdēs: Quis horum trium tibi videtur primus fuisse: illi qui incidit in latrones: At ille dixit qui fecit misericordiā in illum. Neq; enī sacerdos ne q; leuita factus fuit proximus patientis: sed ille qui est eius misertus. Inutilis est enim sacerdotij dignitas et legis scia: nisi p bona opera cōfirmetur. vnde sequit: Et ait illi iesus: vade tu et fac similiter. **CHRY.** q. d. Si quem vides eppressum non dicas: vtiq; neq; est. sed siue gentilis sit siue iudeus et ope indigeat: nō cauilleris auxiliari q̄cūq; mala fuerit passus. **AVGV.** de doctrina christiana: Ex hoc itelligimus eū esse primū: cui vel exhibendum est officium misericordie si indiget: et exhibendum esset si indigeret. Ex quo iam pñs est: vt etiam ille a quo nobis vicissim exhibendus est primus noster sit: primi .n. nomē ad aliquid est: nec quisq; esse primus: nisi proximo pōt. Nullum autem exceptus eē cui misericordie denegēt officium: qđ nō videat: dicente domino: Benefacite bis q vos oderūt. vnde manifestū est hoc precepto quo iubemur diligere proximum: etiam sanctos angelos contineri: a quibus tanta nobis misericordie impenduntur officia: ex quo et ipse dominus proximum nostrum se dici voluit: significās se opitulatum esse semiuuo iacēte i via. **AM.** Non enim cogitatio facit proximum s; misericordia: q; misericordia secūdu naturā.

Dominica. xiiij. Luce. xvij. cap.

Quam ret iesus i hierusalem transibat per mediam samariam et galileam. Et cum ingrederetur quoddam castellū occurrerunt ei decem viri leprosi. Qui steterūt a longe et leuauerunt vocem dicentes Jesu preceptor: miserere nostri. Quos vt vidit dixit. Ite ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent: munda ti sunt. Unus autem ex illis vt vidit q; mundatus est: regressus est euz magna

voce magnificans deuz. Et cecidit i faciem ante pedes eius gratias agēs. Et hic erat samaritanus. Respondens autem iesus dixit: Nonne decem munda ti sunt: Et nouem vbi sunt: Non est inuentus qui rediret: et daret gloriam deo nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge vade: quia fides tua te saluum fecit.

AM. Post predictam parabolam reprehendunt ingrati. dicitur enim: Dum iret iesus i hieru. transibat per mediam samariam et galileam. **TYTVS.** Et ostendat q; samaritanum quidem beniuoli: iudei vero predictis beneficijs sunt ingrati: erat enim discordia inter samaritanos et iudeos: quā ipse q̄si pacificās iter utrosq; trāsit: vt utrosq; cōpigat i vnū nomē hominis. **CI.** Deinde suā gloriā saluator manifestat: atrahens ad fidem israel. vñ sequitur: Et cum ingrederet quoddam castellum: occurrerūt ei decem viri leprosi: ab vrbibus et oppidis expulsi et quasi immundi ritu legis mosaice. **TYTVS.** Conuersabant autem ad inuicem: q; secerat eos vnanimes cōmunitas passionis et prestolabantur transituz iesu. Solliciti donec aduenientem christum viderent. vnde sequitur: Qui steterunt a longe: eo q; lex iudeorum lepram immundam iudicat. lex autem euangelica non externam: sed internam asserit esse immundam. **THEO.** A longe ergo stant quasi verecūdātes de immundicia que eis imputabatur: putabāt enim q; christus non fastidiret ad modū alioruz. sic ergo abstiterunt loco: sed facti sunt proximi deprecando. prope enim est dñs omnibus inuocantibus eum in veritate. vnde sequit: Et leuauerunt vocē dicentes: Jesu preceptor: miserere nostri. **TYTVS.** Dicunt nomen iesu et lucrifaciunt rem. nam iesus interpretat saluator. Dicūt miserere nobis propter experientiam virtutis eius: neq; argentum petentes: neq; aurum: sed vt aspectum corporis sanum obtineant. **THEO.** Nec simpliciter obsecrant eum: nec rogant eum vt mortalem: vocant enim eum preceptorem .i. dominum quo pene videntur hunc opinari deū. At ipse iubet illis vt ostenderent se sacerdotibus. vñ sequitur: Quod vt vidit dixit: Ite ostendite vos sacerdotibus. Ipse enim experiebantur